

De Nederlandse conjunctuur

2002, aflevering 1

Verantwoording

Met de in 2000 opgestarte publicatie *De Nederlandse conjunctuur* wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven. Deze aflevering bevat de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen 2001-III.

Waar mogelijk zijn de gegevens over het derde kwartaal aangevuld met indicatoren voor het vierde kwartaal van 2001. Daarbij gaat het onder meer om de Consumentenprijsindex, de Consumptie-index, het Consumenten Conjunctuur Onderzoek, de Conjunctuurtesten van de industrie en de zakelijke dienstverlening en de Productie-index van de industrie.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers Utrecht

Inlichtingen

Tel.: (045) 570 70 70
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2002.
Bronvermelding is verplicht.
Vereenvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn excl. administratie- en
verzendkosten
Abonnementsprijs: € 34,00
Prijs per los nummer: € 12,50
Kengetal: P-104
ISSN 1566-3191

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Verantwoording	2
Colofon	3
Verklaring der tekens	4
Summary	7
1. Macro-economisch beeld	10
2001-III: groei verder teruggelopen	10
2. Bestedingen	14
2.1 Consumptiegroei derde kwartaal 1,6%	14
2.2 Investerings: verdere daling	15
2.3 In- en uitvoer: nog slechts matige groei	17
3. Productie	18
3.1 Landbouw: inkomensherstel in derde kwartaal	18
3.2 Delfstoffenwinning: daling afzetprijzen zet door	19
3.3 Industrie: omslag reële en nominale groei	19
3.4 Voeding: ruilvoet beter, productievolume kleiner	20
3.5 Papierindustrie: sterke productiedaling	20
3.6 Aardolie-industrie: nominale groei loopt terug	21
3.7 Chemische basisproducten: waardegroei negatief	21
3.8 Eindchemie: nominale groei valt terug	21
3.9 Rubber en kunststof: lichte daling productiewaarde	22
3.10 Metaalindustrie: productiewaarde gedaald	22
3.11 Machine-industrie: productiegroei negatief	22
3.12 Elektrotechniek: laag derde kwartaal	23
3.13 Transportmiddelenindustrie: productie gelijk	23
3.14 Bouwnijverheid: herstel bouw en toename gww	24
3.15 Handel en reparatie: stagnatie groei	24
3.16 Horeca: negatieve volumeontwikkelingen	25
3.17 Financiële instellingen: tegenvallende groei	25
3.18 Uitzendbranche: kleiner productievolume	25
3.19 Reële groei zakelijke dienstverleners loopt terug	25
3.20 Overheid steeds belangrijker voor groei BBP	25
3.21 Sterke groei zorg	26
4. Prijzen	27
4.1 Daling afzetprijzen industrie in derde kwartaal	27
4.2 Stijging consumptieprijs loopt nog op	27
4.3 CAO-lonen stijgen sneller	27
4.4 Prijsontwikkelingen Kwartaalrekeningen	27
5. Inkomen en arbeid	28
6. Aandelenkoersen	31
Tabellen	34
Tables	34
Begrippenlijst	56
Main concepts	56

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2001–2002	= 2001 tot en met 2002
2001/2002	= het gemiddelde over de jaren 2001 tot en met 2002
●	= niet aangepast aan jaarcijfers NR
□	= in overeenstemming met voorlopige jaarcijfers NR
■	= in overeenstemming met nader voorlopige jaarcijfers NR

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited
—	= nil
—	= (between two figures) inclusive
0 (0,0)	= the figure is less than half of the chosen unit
a blanc	= category not applicable
2001–2002	= 2001 to 2002 inclusive
2001/2002	= the average of the years 2001 to 2002 inclusive
●	= not adjusted to annual figures NA
□	= adjusted to first preliminary annual NA figures
■	= adjusted to second preliminary annual NA figures

In case of rounding the total may not completely match the sum of the added numbers.

Afsluitdatum gegevensverwerking voor tabellen en persbericht:
17 januari 2002.

De tekst van deze publicatie is tot 5 februari 2002 bijgewerkt.

Closing data of data processing for tables and press release:
January 17 2001.

The text in this publication has been updated until February 5 2001.

Short term indicators

		Unit	2000			2001			
			II	III	IV	I	II	III	IV
Economic growth									
Netherlands	% volume growth	4,0	3,1	2,2	1,4	1,4	0,8	.	
Germany	% volume growth	4,4	3,2	2,5	1,8	0,7	0,4	.	
EU-15	% volume growth	3,8	3,4	3,0	2,6	1,9	1,6	.	
US	% volume growth	5,2	4,4	2,8	2,6	1,2	0,5	.	
Japan	% volume growth	1,0	0,3	2,3	1,4	-0,6	-0,5	.	
Expenditure and foreign trade									
Imports of goods and services	% volume growth	10,8	8,2	8,8	6,0	3,1	1,4	.	
Exports of goods and services	% volume growth	9,1	10,0	9,3	5,2	4,0	0,4	.	
Consumption	% volume growth	3,0	2,7	2,9	1,7	2,1	1,6	.	
Collective	% volume growth	1,8	1,3	1,1	2,7	2,4	2,1	.	
Individual	% volume growth	3,2	2,9	3,2	1,5	2,1	1,6	.	
Gross fixes capital formation	% volume growth	7,1	2,0	1,1	-1,0	-2,2	-1,2	.	
Businesses	% volume growth	6,4	1,7	0,5	-1,8	-3,1	-2,8	.	
Government	% volume growth	11,7	3,6	4,3	4,6	3,6	8,0	.	
Surplus of the nation on current transactions	in % GDP	4,6	4,7	5,3	4,2	2,8	8,1	.	
Production (value added)									
Producers of goods	% volume growth	4,3	2,5	1,4	-0,2	0,2	-0,5	.	
Producers of commercial services	% volume growth	5,3	4,3	3,1	2,3	1,8	1,0	.	
Producers of non-commercial services	% volume growth	1,2	1,4	1,3	2,8	2,8	2,6	.	
Prices, wages and interest rates									
Consumer price index	% change	2,4	2,7	3,0	4,4	4,7	4,6	4,3	
Producers' prices manufacturing industry: output	% change	12,3	12,1	11,4	6,4	4,8	-0,3	-4,8	
Producers' prices manufacturing industry: input	% change	19,5	18,8	17,6	7,2	5,6	-2,1	-9,6	
Crude oil, North Sea Brent	\$ per barrel	26,76	30,59	30,07	26,42	27,61	25,86	19,98	
US dollar	euro	1,07	1,11	1,15	1,08	1,15	1,12	1,12	
Monthly contract wages	% change	3,2	3,3	3,0	3,3	4,5	5,1	5,2	
Call money	%	4,0	4,4	4,8	4,8	4,8	4,3	3,6	
Average yield to maturity	%	5,3	5,4	5,2	4,8	5,0	4,8	4,5	
Assets and financing									
CBS share price index ¹⁾	% change	1,2	0,6	-4,9	-10,8	3,5	-20,2	9,7	
Savings	% change	4,0	4,0	3,0	7,0	10,0	12,0	.	
Consumer credit	% change	4,0	0,0	0,0	-6,0	-6,0	-7,0	.	
Labour market									
Paid employment in full-time equivalents	% change	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,1	.	
Hours worked by temporary workers	% change	-14,0	-12,0	.	-10,0	.	.	.	
Registered unemployment	%	2,4	2,5	2,6	2,4	1,8	2,0	1,9	
Vacancies	x 1 000	218	183	204	216	218	171	.	
Sentiment									
Producers' confidence manufacturing industry	level (%)	6,9	7,8	5,8	1,8	-1,2	-2,6	-5,0	
Consumer confidence	level (%)	27,7	24,8	19,6	10,5	-0,5	-4,1	-9,3	
Calendar and season									
Shopping days		75	79	76	77	75	78	77	
Working days		62	65	63	64	62	65	64	

¹⁾ Change on previous period.

Summary

Economic growth in the Netherlands fell further in the third quarter of 2001. In the first half of the year growth was already significantly lower than in the first half of 2000. Preliminary indicators for the fourth quarter do not point to a recovery.

Economic growth was lower in the third quarter of 2001 than in the first six months of the year. The volume increase of gross domestic product (GDP) was 0.8% compared with one year previously, down from 1.4% in the first and second quarters.

Growth rates for both consumption and exports slowed down and investment was lower than twelve months previously for the third quarter in a row.

Other economic indicators also reflect the slower growth. Both consumers and producers have been expressing less confidence in the economy since the end of 2000, up to the third quarter of 2001. Manufacturing output is also below the levels of twelve months previously and Dutch inflation rates are not falling as fast as in the rest of Europe.

On the positive side: the labour market continues to develop favourably, although the number of job vacancies in the third quarter was lower than in the same quarter in 2000, easing the tension on the labour market slightly.

Expenditure: investment down

Just as in the first and second quarters investment spending was down on twelve months previously (-1.2%). Investment by the private sector in particular was down. Public sector investment grew by 8.0% in the third quarter.

The increase in individual consumption (1.6%) was slightly lower than in the second quarter (2.1%). Spending on durable goods and services rose less quickly than in previous years. Consumption of food, drink and tobacco were around two percent lower in the second and third quarters than in 2000.

Foreign trade falls further

Just as in the preceding three quarters, the volume increase in exports was down. The growth rate of re-exports fell from 6.2% in the second to 1.3% in the third, and the increase in the exports of goods manufactured in the Netherlands fell to zero in the third quarter. The export volume of services fell from around one and a half percent in the first half of the year to -0.2% in the third quarter.

The growth rate of imports in the third quarter (1.4%) was substantially lower than in the preceding quarter (3.1%). Import growth for textiles, machinery, equipment and means of transport was clearly lower.

Production: decreases in agriculture, manufacturing and hotel and restaurant trade

On the production side of the economy, output was lower again in agriculture than one year previously, although this sector does seem to be recovering from the effects of the foot-and-mouth crisis in the second quarter. The volume of value added was only 0.7% lower than one year previously.

The production volume of the manufacturing industry was 2.4% lower than twelve months ago. In the construction industry output was up again for the first time after four quarters with output decreases. Value added was 2.5% higher than twelve months previously. In trade and the hotel and restaurant sector, too,

growth slipped into a decrease compared with twelve months previously. The increase for transport and communications companies (4.0%) and financial and business services (1.0%) fell further, while in recent years these were the sectors with the strongest growth. Government, education and the care sector report average growth rates of 2.6%, this is even slightly higher than in the preceding two years.

Employment growth levelling off

The growth in employment was slightly lower in the third quarter than in the first six months of 2001. In terms of full-time equivalents the labour volume of employees was 2.1% higher than one year earlier. In the first half of the year this was still 2.5%. The increase in the number of jobs in the government and care sector is larger than in recent years, while the increase in jobs in manufacturing, construction and commercial services is levelling off. In mineral extraction and public utilities employment has been declining for a number of years now.

Wage increase stable, around the level of inflation

Wage increases have stabilised. In the third quarter the average wage was 4.8% higher than twelve months earlier compared with 4.9% in the preceding quarter. Inflation in the third quarter was 4.6%, so that practically nothing of a real wage increase remains.

Share of wage sum in GDP

Again, the total value of the wage sum rose slightly faster than total income, pushing up the share of the wage sum in GDP. For the first three quarters of 2001 the share of the wage sum was 52.6%, compared with 52.2% in the same period in 2000.

Operating surplus down in third quarter

The value of the net operating surplus – the income of enterprises and the self-employed – was 0.6% lower in the third quarter than in the same quarter in 2000. The basic figures for the quarterly national accounts show that the operating surplus was lower particularly in the chemical industry, the metal industry, public utilities, for transport companies and financial institutions.

Price increase GDP continues to level off

In the third quarter of 2001 the price level of GDP was 4.7% higher than twelve months previously. This means that prices have levelled off further. In the second quarter the price increase was also lower (+4.9%) than in the first, when the largest rise (5.7%) since the beginning of the eighties was observed.

Consumer price increase also lower in third quarter

Inflation (in terms of the consumer price index) also fell slightly in the third quarter of 2001, from 4.7% to 4.6%, while it had increased in the second quarter. In addition to the increase in the rate of VAT, higher food prices in 2001 contributed to price developments in 2001. Prices of motor fuels fell further, while those of natural gas rose because of the delayed effect of the increase in oil prices in the previous year.

Savings five billion euro up

Dutch savings, including savings through pension funds and life insurance, were five billion euro higher than twelve months previously. This is mainly caused by primary income flows from the rest of the world. On balance, nearly four billion euro more in dividend, interest and other primary income was received from overseas than one year previously.

Fourth quarter: continued decline?

Dutch economic growth slowed down in the first three quarters of 2001. The preliminary figures for the fourth quarter do not yet point towards a clear recovery, although there are some bright spots.

Consumer spending rose by more than 2.5% in October and November, slightly more than in the first nine months. Consumer confidence and willingness to buy improved in November and December.

The falls in manufacturing output on twelve months previously were sharper in October (–6.4%) and November (–5.3%), than in the third quarter (–2.4%). This partly has to do with the downsizing of stocks. Producers' confidence also fell further in October and November, but picked up again slightly in December. According to the business sentiment survey, manufacturers' were more positive about their stocks and expected activity.

For the third month in a row, the value of exported goods was lower in November than in November 2000. Part of this was caused by a fall in prices. In addition, the business sentiment survey also shows that foreign orders for manufactured products are still falling.

Inflation fell slightly in the fourth quarter, to 4.3%. This is a smaller decrease than for the Eurozone as a whole. In the Netherlands, the output prices for the manufacturing industry are now falling as a consequence of lower oil prices. But for a number of non-manufactured products, fresh fruit and vegetables in particular, inflationary pressure is high.

Staat 1
Conjunctuurindicatoren

	Eenheid	2000			2001			
		II	III	IV	I	II	III	IV
Economische groei								
Nederland	% volumegroei	4,0	3,1	2,2	1,4	1,4	0,8	.
Duitsland	% volumegroei	4,4	3,2	2,5	1,8	0,7	0,4	.
EU-15	% volumegroei	3,8	3,4	3,0	2,6	1,9	1,6	.
VS	% volumegroei	5,2	4,4	2,8	2,6	1,2	0,5	.
Japan	% volumegroei	1,0	0,3	2,3	1,4	-0,6	-0,5	.
Bestedingen en buitenlandse handel								
Invoer goederen en diensten	% volumegroei	10,8	8,2	8,8	6,0	3,1	1,4	.
Uitvoer goederen en diensten	% volumegroei	9,1	10,0	9,3	5,2	4,0	0,4	.
Consumptie	% volumegroei	3,0	2,7	2,9	1,7	2,1	1,6	.
Collectief	% volumegroei	1,8	1,3	1,1	2,7	2,4	2,1	.
Individueel	% volumegroei	3,2	2,9	3,2	1,5	2,1	1,6	.
Bruto investeringen in vaste activa	% volumegroei	7,1	2,0	1,1	-1,0	-2,2	-1,2	.
Bedrijven	% volumegroei	6,4	1,7	0,5	-1,8	-3,1	-2,8	.
Overheid	% volumegroei	11,7	3,6	4,3	4,6	3,6	8,0	.
Saldo lopende transacties met het buitenland	in % BBP	4,6	4,7	5,3	4,2	2,8	8,1	.
Productie (toegevoegde waarde)								
Goederenproducenten	% volumegroei	4,3	2,5	1,4	-0,2	0,2	-0,5	.
Producenten van commerciële diensten	% volumegroei	5,3	4,3	3,1	2,3	1,8	1,0	.
Producten van niet-commerciële diensten	% volumegroei	1,2	1,4	1,3	2,8	2,8	2,6	.
Prijzen, Cao-lonen en rentestanden								
Consumentenprijsindex	% mutatie	2,4	2,7	3,0	4,4	4,7	4,6	4,3
Producentenprijsindexcijfer industrie afzet	% mutatie	12,3	12,1	11,4	6,4	4,8	-0,3	-4,8
Producentenprijsindexcijfer industrie verbruik	% mutatie	19,5	18,8	17,6	7,2	5,6	-2,1	-9,6
Aardolie, North Sea Brent	\$ per barrel	26,76	30,59	30,07	26,42	27,61	25,86	19,98
Amerikaanse dollar	euro	1,07	1,11	1,15	1,08	1,15	1,12	1,12
Cao-lonen per maand	% mutatie	3,2	3,3	3,0	3,3	4,5	5,1	5,2
Daggeldrente	%	4,0	4,4	4,8	4,8	4,8	4,3	3,6
Rendement op staatsobligaties	%	5,3	5,4	5,2	4,8	5,0	4,8	4,5
Vermogen en financiering								
CBS-herbeleggingsindex ¹⁾	% mutatie	1,2	0,6	-4,9	-10,8	3,5	-20,2	9,7
Spaartegoeden	% mutatie	4,0	4,0	3,0	7,0	10,0	12,0	.
Verstrekt consumptief krediet	% mutatie	4,0	0,0	0,0	-6,0	-6,0	-7,0	.
Arbeidsmarkt								
Arbeidsvolume van werknemers	% mutatie	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,1	.
Aantal uren van uitzendkrachten	% mutatie	-14,0	-12,0	.	-10,0	.	.	.
Geregistreerde werkloosheid	%	2,4	2,5	2,6	2,4	1,8	2,0	1,9
Aantal vacatures	x 1 000	218	183	204	216	218	171	.
Stemming								
Producentenvertrouwen industrie	niveau (%)	6,9	7,8	5,8	1,8	-1,2	-2,6	-5,0
Consumentenvertrouwen	niveau (%)	27,7	24,8	19,6	10,5	-0,5	-4,1	-9,3
Kalender en seizoenen								
Koopdagen		75	79	76	77	75	78	77
Werkdagen		62	65	63	64	62	65	64

¹⁾ Veranderingen t.o.v. de voorgaande periode.

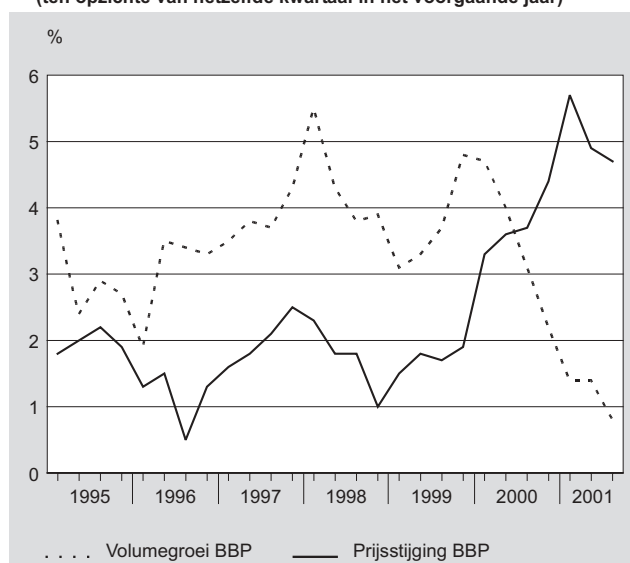
1. Macro-economisch beeld

De groei van de Nederlandse economie is in het derde kwartaal van 2001 verder teruggefallen. In het eerste halfjaar lag de groei al duidelijk lager dan in 2000. De eerste indicatoren voor het vierde kwartaal wijzen nog niet op een herstel.

De Nederlandse economische groei is in het derde kwartaal van 2001 lager dan in het eerste halfjaar. De volumetoename van het bruto binnenlands product tegen marktprijzen (BBP) bedraagt 0,8% ten opzichte van een jaar eerder. In het eerste en tweede kwartaal bedroeg de groei nog 1,4%. Ook dat was al duidelijk lager dan in voorgaande jaren. In de eerste drie kwartalen van het jaar samen is de groei 1,2%. Dit is de laagste groei sinds 1993. Wanneer gecorrigeerd wordt voor seizoen- en kalendereffecten, is de conjunctuurrelevante groei in het derde kwartaal nihil. In het tweede kwartaal was de groei erg laag en in het eerste kwartaal zelfs licht negatief (zie staat 2 en 3).

De groeivertraging komt ook naar voren in een aantal andere conjunctuurindicatoren. Zowel het consumenten- als het producentenvertrouwen zijn sinds eind 2000 gedaald, tot en met het derde kwartaal 2001. De groei van de industriële productie is in de loop van 2001 vertraagd en in de zomer omgeslagen in een daling. De Nederlandse inflatie loopt minder hard terug dan in de rest van Europa. Dit holt in ons land de mogelijkheden voor een hogere volumegroei uit.

1. Bruto binnenlands product: volume- en prijsontwikkeling (ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorgaande jaar)

**Staat 2
Bruto binnenlands product**

	2000				2001		
	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro in prijzen van 1995</i>							
Oorspronkelijk BBP	88,6	92,1	87,9	93,4	89,8	93,4	88,6
Winter- en kalendereffecten	0,2	0,0	0,0	0,4	0,5	0,0	0,0
Genormaliseerd en gestandaardiseerd BBP	88,8	92,1	87,9	93,8	90,3	93,4	88,6
Seizoeneffecten	0,9	-1,8	2,9	-2,5	0,9	-1,9	2,9
Conjunctuurrelevant BBP	89,8	90,3	90,8	91,3	91,2	91,5	91,6

Opvallend in positieve zin is dat de arbeidsmarkt zich positief blijft ontwikkelen. De banengroei loopt nauwelijks terug, de werkloosheid stijgt niet en het aantal vacatures blijft hoog. Wel is het aantal openstaande vacatures in het derde kwartaal voor het eerst in een aantal jaren lager dan een jaar eerder. De spanning op de arbeidsmarkt neemt dus wel iets af. In het algemeen ijt de ontwikkeling op de arbeidsmarkt overigens enige tijd na op die van de economische groei.

2001-III: groei verder teruggelopen

In het derde kwartaal is de economische groei uitgekomen op 0,8%. Dat is lager dan in de voorgaande kwartalen. Zowel de consumptiegroei als de uitvoerstijging lopen verder terug en de investeringen zijn voor het derde achtereenvolgende kwartaal lager dan een jaar eerder. De inflatie is in het derde kwartaal licht teruggelopen. Ook de prijsstijging van het BBP als geheel komt in het derde kwartaal iets lager uit dan in het tweede, vooral door lagere exportprijzen.

Opnieuw is de stijging van de totale aan werknemers betaalde loonsom (7,0%) in het derde kwartaal iets hoger dan de waardeontwikkeling van het BBP (5,6%). Net als in het tweede kwartaal is het netto ondernemersinkomen lager dan een jaar eerder. Dit is de tweede daling sinds het derde kwartaal van 1999.

Bestedingen: investeringen dalen

Net als in het eerste en tweede kwartaal is er in het derde kwartaal minder geïnvesteerd dan een jaar eerder (-1,2%). In het eerste kwartaal lagen de investeringen 1,0% lager, in het tweede 2,2%. Het zijn met name de investeringen van bedrijven die zijn gedaald. Vooral in de landbouw, de nijverheid en de vervoer-, opslag- en communicatiebedrijven wordt minder geïnvesteerd dan een jaar eerder. De overheidsinvesteringen blijven groeien, in het derde kwartaal zelfs met 8,0%.

Wanneer rekening wordt gehouden met schommelingen in het gereedkomen van grote investeringsprojecten is de terugval kleiner. Als de grote projecten buiten beschouwing worden gelaten, zouden de investeringen in het derde kwartaal bijna gelijk zijn aan die een jaar eerder.

De groei van de individuele consumptie (1,6%) komt iets lager uit dan in het tweede kwartaal (2,1%). De stijging is het hele jaar al laag in vergelijking met eerdere jaren. Vooral de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen en aan diensten nemen minder snel toe dan voorgaande jaren. De consumptie van voedings- en

genotmiddelen is in het tweede en derde kwartaal zo'n twee procent lager dan een jaar eerder. Dit laatste gaat samen met de forse prijsstijgingen van voedingsmiddelen.

De volumestijging van de uitvoer is net als in de voorgaande drie kwartalen teruggelopen. Voor het eerst is de uitvoergroei lager dan de stijging van de binnenlandse bestedingen. De vertraging van de uitvoergroei komt in het derde kwartaal zowel voor rekening van de uitvoer van goederen van Nederlandse producenten als van de wederuitvoer. Dit laatste betreft in het buitenland geproduceerde goederen die via in Nederland gevestigde distributiebedrijven naar andere landen worden gedistribueerd. Daarbij gaat het onder andere om computers en elektronica. Het stijgingspercentage van de wederuitvoer loopt terug van 6,2% in het tweede naar 1,3% in het derde kwartaal. Dit is voor de wederuitvoer een relatief laag percentage: de afgelopen jaren lag de gemiddelde stijging ruim boven de tien procent. De uitvoergroei van in Nederland geproduceerde goederen valt in het derde kwartaal stil. Het stijgingspercentage zakt van 3,3% in het tweede kwartaal naar 0% in het derde. Bij de uitvoer van diensten valt de volumestijging terug van rond de anderhalf procent in het eerste halfjaar tot -0,2% in het derde kwartaal.

Ook invoergroei loopt terug in derde kwartaal

Het groeitempo van de invoer komt in het derde kwartaal (1,4%) duidelijk lager uit dan in het voorgaande kwartaal (3,1%). Onder andere de invoergroei van textiel, machines, apparaten en vervoermiddelen valt duidelijk terug. Bij onder meer grafische, chemische, aardolie- en kunststofproducten is de invoer lager dan een jaar eerder. Voor het grootste gedeelte gaat het daarbij om grondstoffen en halffabrikaten voor de Nederlandse industrie.

Productie: dalingen bij landbouw, industrie en horeca

Aan de productiekant van de economie is bij de landbouw opnieuw sprake van een lagere productie dan een jaar eerder, zij het minder sterk dan in het eerste halfjaar. Bij de industrie en de handel en horeca slaat de groei om in een daling. In de voorgaande kwartalen liep het groeitempo hier al terug. In de bouw is voor het eerst weer sprake van groei, na vier kwartalen met productiedalingen. De stijging in de vervoer- en communicatiebedrijven en bij de financiële en zakelijke dienstverleners valt opnieuw iets terug. In vergelijking met eerdere jaren is de toename duidelijk teruggefallen. De afgelopen jaren waren dat juist de sterkst groeiende bedrijfstakken.

De landbouw lijkt zich in het derde kwartaal te herstellen van de gevolgen van de MKZ-crisis in het tweede kwartaal. Het volume van de toegevoegde waarde lag nog maar 0,7% lager dan een jaar eerder. In het tweede kwartaal was nog sprake van een daling van 3,1%. Door een duidelijke verbetering van de afzet-

prijzen in het derde kwartaal steeg de toegevoegde waarde in euro's met ruim 12%.

In de industrie is het productievolume kleiner dan een jaar eerder (-2,4%). In de voorgaande kwartalen was al sprake van teruglopende groeicijfers. Ondanks een kleine prijsstijging is ook in euro's sprake van een daling van de toegevoegde waarde. Binnen de industrie is sprake van krimp bij vrijwel alle bedrijfstakken. Alleen in de chemische eindproductenindustrie lag de productie nog hoger dan een jaar eerder. In de voedings- en genotmiddelenindustrie, de textielnijverheid, de grafische industrie en de rubber- en kunststofindustrie was ook het voorgaande kwartaal al sprake van een lagere productie. In de metaalindustrie, de aardolie-industrie en de basischemie was in het tweede kwartaal nog sprake van groei.

In de bouwnijverheid is voor het eerst weer sprake van groei, na een krimp in de voorgaande vier kwartalen. De toegevoegde waarde ligt 2,5% hoger dan een jaar eerder. De productiestijging van bedrijfsgebouwen en vooral infrastructuur trekt iets aan in het derde kwartaal, terwijl het productievolume van huizen opnieuw daalt.

In de commerciële dienstverlening valt de groei verder terug, van 1,8% in het tweede kwartaal naar 1,0% in het derde. In de periode 1995-2000 was in deze bedrijfstak nog sprake van groeicijfers tussen de vier en zes procent. Bij de handel en horeca slaat de groei om in een daling. Door prijsstijgingen is er in euro's nog wel sprake van een toename van het gevormde inkomen. Bij de vervoer- en communicatiebedrijven (4,0%) en de financiële en zakelijke dienstverlening (1,0%) komt de groei opnieuw lager uit dan in het voorgaande kwartaal. Deze branches kenden de afgelopen jaren juist de sterkste groei. Bij de financiële instellingen speelt onder andere het slechte beleggingsklimaat een rol. Bij de communicatiebedrijven lijkt vooral het mobiele bellen minder snel te groeien dan de afgelopen jaren.

Bij de niet-commerciële dienstverleners blijft de volumegroei in het derde kwartaal vrijwel stabiel. De overheid, het onderwijs en de zorgsector noteren gemiddeld groeicijfers van 2,6%. Dat is duidelijk hoger dan in de voorgaande twee jaar.

Werkgelegenheidsgroei vlakt licht af

De werkgelegenheidsgroei is in het derde kwartaal iets lager dan in het eerste halfjaar. Het aantal banen is met 2,4% toegenomen, tegen 2,7% in het eerste halfjaar. Omgerekend naar voltijdbanen ligt het arbeidsvolume van werknemers 2,1% hoger dan een jaar eerder. In het eerste halfjaar was dat nog 2,5%. De arbeidsproductiviteitsontwikkeling in de commerciële bedrijfstakken is negatief geworden. Het accent bij de werkgelegenheidsgroei is verlegd naar de niet-commerciële dienstverlening. De werkloosheid ligt aanzienlijk lager dan een jaar geleden, al is de daling in het eerste halfjaar tot stilstand gekomen. Over het algemeen

Staat 3
Bruto binnenlands product: ontwikkeling

	2000				2001		
	I	II	III	IV	I	II	III
% volumemutatie t.o.v. zelfde periode voorgaand jaar							
Oorspronkelijk BBP	4,7	4,0	3,1	2,2	1,4	1,4	0,8
Genormaliseerd en gestandaardiseerd BBP	4,3	4,0	3,3	2,8	1,6	1,4	0,8
% volumemutatie t.o.v. voorgaande periode							
Conjunctuurrelevant BBP	0,8	0,6	0,6	0,5	-0,1	0,3	0,0

reageert de werkgelegenheid met enige vertraging op veranderingen in de economische groei.

Bij de overheid en de zorgsector is de banengroei hoger dan de voorgaande jaren, achtereenvolgens 2,9% en 4,3%. Bij onder andere de industrie, de bouw en de commerciële dienstverlening zwakt de toename van het aantal arbeidsplaatsen al een aantal kwartalen af. Bij de delfstoffenwinning en de nutsbedrijven daalt het aantal banen al enkele jaren.

Loonstijging stabiel, blijft vrijwel gelijk aan inflatie

De loonstijgingen lopen niet verder op. In het derde kwartaal ligt het gemiddelde loon per arbeidsjaar 4,8% hoger dan een jaar eerder, tegen 4,9% in het voorgaande kwartaal. De inflatie in het derde kwartaal bedraagt 4,6%, zodat van reële loonstijgingen nauwelijks sprake is. De CAO-loonstijging loopt overigens nog wel verder op, van 4,5% in het tweede tot 5,1% in het derde kwartaal. Dit vertaalt zich echter nog niet in een oplopende stijging van het gemiddelde loon.

Aandeel loonsom in BBP opnieuw groter

De totale waarde van de loonsom is in het derde kwartaal opnieuw iets sneller gestegen dan het totale inkomen. Het aandeel van de loonsom in het BBP is daarom gestegen. Voor de eerste drie kwartalen van 2001 komt het loonaandeel uit op 52,6%, tegen 52,2% in dezelfde periode in 2000.

Ondernemersinkomen daalt in derde kwartaal

De waarde van het netto exploitatieoverschot – het inkomen van ondernemingen en zelfstandigen – is in het derde kwartaal 0,6% lager dan een jaar eerder. Ook in het tweede kwartaal was al sprake van een daling (–1,5%). In de voorgaande kwartalen vlakte de toename al enigszins af, maar niet verder dan tot ongeveer vijf procent. Basismateriaal van de Kwartaalrekeningen wijst erop dat onder andere bij de chemische en de metaalindustrie, de nutsbedrijven, de transportbedrijven en de financiële instellingen het ondernemersinkomen lager uitkomt.

Opnieuw ruilvoetverbetering

Net als in de voorgaande drie kwartalen is in het derde kwartaal sprake van een lichte ruilvoetverbetering. De uitvoerprijzen stijgen sneller (0,2%) dan de invoerprijzen (–0,1%). Daarmee vindt opnieuw een vergroting plaats van de koopkracht van de export. Dit heeft een stimulerend effect op de groei van het bruto nationaal inkomen. Verder heeft de ruilvoetverbetering op zich een positief effect op de winstmarges van Nederlandse bedrijven. Vooral in de sterk op het buitenland gerichte industrie moet dit de pijn van de loonkostenstijgingen enigszins verlichten. In 2000 was de ruilvoet per saldo min of meer stabiel. Met name in 1999 was nog sprake van een verslechtering van de ruilvoet. Toen moest Nederland steeds meer exporteren om dezelfde hoeveelheid import te kunnen betalen.

Prijsstijging BBP vlakkt opnieuw iets af

In het derde kwartaal van 2001 ligt het prijspeil van het BBP 4,7% hoger dan een jaar eerder. Dit betekent opnieuw een afzwakking van de prijsontwikkeling. In het tweede kwartaal kwam de prijsstijging (+4,9%) al lager uit dan in het eerste, toen de hoogste prijsstijging sinds het begin van de jaren tachtig werd gemeten (+5,7%). Hiermee komt vooralsnog een einde aan de oplopende prijsstijging van het BBP, die in het eerste kwartaal van 2000 inzette.

Ook consumptieprijsstijging lager in derde kwartaal

De inflatie (afgemeten aan de consumentenprijsindex) vlakkt in het derde kwartaal van 2001 eveneens licht af, van 4,7% in het tweede naar 4,6% in het derde kwartaal. In het tweede kwartaal liep de inflatie juist nog op, terwijl bij het prijspeil van het BBP als geheel al sprake was van een omslag. Naast de verhoging van het hoge BTW-tarief spelen bij de consumentenprijzen in 2001 onder andere ook hogere voedselprijzen een rol. De prijzen van motorbrandstoffen daalden in het tweede en derde kwartaal. Die van aardgas liepen echter nog op vanwege de vertraagde doorwerking van de olieprijsstijgingen van het afgelopen jaar.

Besparingen vijf miljard euro hoger dan een jaar eerder

Inclusief de besparingen via pensioenfondsen en levensverzekeraars komen de Nederlandse besparingen in het derde kwartaal 5 miljard euro hoger uit dan een jaar eerder. Dit hangt vooral samen met de primaire inkomensstromen van Nederland met het buitenland. Per saldo is er bijna vier miljard euro meer aan dividend, rente en andere primaire inkomens uit het buitenland ontvangen dan een jaar eerder. Verder is er per saldo 0,8 miljard euro minder aan uitkeringen en andere secundaire inkomens aan het buitenland betaald dan in het derde kwartaal van 2000. Hierdoor is de stijging van het beschikbaar nationaal inkomen (+9,5 miljard euro) groter dan die van het bruto binnenlands product (+5,4 miljard euro). De toename van de consumptieve bestedingen (+4,5 miljard euro) is kleiner dan die van het beschikbaar nationaal inkomen, zodat de besparingen hoger uitkomen. In het derde kwartaal zijn de binnenlandse investeringen (inclusief voorraden) 1,2 miljard euro hoger dan een jaar eerder. Daarmee stijgen de investeringen minder snel dan de besparingen, zodat ook het nationaal inkomensoverschot in het derde kwartaal hoger is dan een jaar eerder (+3,8 miljard euro). Dit overschot, ook wel het saldo van de lopende transacties met het buitenland genoemd, komt uit op 8,3 miljard euro.

Vierde kwartaal: verdere terugval?

In de eerste drie kwartalen van 2001 was sprake van een groei-vertraging in de economie. De eerste economische gegevens voor het vierde kwartaal wijzen nog niet op een duidelijk herstel. Wel tekenen zich enige lichtpuntjes af.

Consumptiegroei iets hoger

De gezinsconsumptie steeg in oktober en november met ruim tweeënhalf procent, wat iets sterker is dan in de eerste negen maanden. Het consumentenvertrouwen en de koopbereidheid lieten in november en december een verbetering zien, zeker wanneer rekening wordt gehouden met seizoeninvloeden. Het consumentenvertrouwen daalde vooral in de eerste helft van 2001 scherp, terwijl de koopbereidheid op een iets lager niveau kwam te liggen dan in de voorgaande jaren.

Productiedaling industrie

Het niveau van de industriële productie lag ook in oktober (–6,4%) en november (–5,3%) onder het niveau van een jaar eerder. De teruggang is dus scherper dan in het derde kwartaal (–2,4%). De scherpere dalingen hingen onder andere samen met het verkleinen van de voorraden. In december is de ongerustheid van de industriële ondernemers over te grote voorraden weer afgenomen. Het vertrouwen van industriële ondernemers daalde in oktober en november verder. In december nam het pessimisme in de industrie echter af. Volgens de Conjunctuurtest werd met name het oordeel van industriële ondernemers over de voorraadpositie en de verwachte bedrijvigheid positiever.

Waardestijging uitvoer verder teruggelopen

In november is de waarde van de goederenuitvoer voor de derde opeenvolgende maand lager dan een jaar eerder. Dit hangt overigens voor een deel samen met dalingen van de industriële afzetprijzen. Daarnaast laat de Conjunctuurtest echter zien dat de buitenlandse orderontvangst van de industrie nog steeds verslechtert. Gezien het grote belang van de industrie voor het verloop van de uitvoer wijst ook dat niet op een snelle terugkeer naar hogere groeipercentages.

Inflatie daalt licht in vierde kwartaal

De inflatie daalt in het vierde kwartaal iets, tot 4,3%. Deze daling blijft achter bij die in de Eurozone als geheel. In Nederland zijn de afzetprijzen van de industrie inmiddels aan het dalen als gevolg van de lagere olieprijs. Bij een aantal niet-industriële producten blijft de inflatedruk echter hoog. Daarbij gaat het onder andere om verse groenten en fruit.

2. Bestedingen

Aan de bestedingenkant van de economie valt in het derde kwartaal vooral de groei van de uitvoer terug. In wat mindere mate komt ook de consumptiegroei lager uit dan het voorgaande kwartaal. De investeringen zijn voor het derde opeenvolgende kwartaal lager dan een jaar eerder.

2.1 Consumptiegroei derde kwartaal 1,6%

Bij de consumptie is in tegenstelling tot enkele andere belangrijke conjunctuurindicatoren nog altijd sprake van volumegroei, al is deze niet uitbundig. De toename in 2001 is beduidend minder hoog dan die in voorgaande jaren. In het derde kwartaal is het volume van de individuele consumptie 1,6% groter dan in hetzelfde kwartaal van 2000. Gemeten over de eerste drie kwartalen ligt de toename eveneens in deze orde van grootte (1,7%).

De consumptiegroei bereikte in 1998 een top (4,6%). Daarna vlakke de groei af tot 4,0% in 1999. Over geheel 2000 staat een groei van 3,5% in de boeken, die in 2001 grofweg halveerde.

De achterblijvende consumptiegroei ging in 2001 gepaard met een grote spaarzin. De toename van de spaartegoeden is in de eerste tien maanden vijf keer zo groot als in dezelfde periode van 2000. Nederlandse huishoudens maakten tot en met oktober al ruim 16 miljard euro over naar hun spaarrekeningen. In geheel 2000 was dit 4 miljard euro. In 1998 en 1999 bedroegen de besparingen op jaarbasis nog 8 miljard euro. Aan de toegenomen populariteit van het sparen in 2001 liggen zowel fiscale als economische oorzaken ten grondslag. Zo maakten tegenvallende koersontwikkelingen op de effectenbeurs beleggen minder aantrekkelijk in de ogen van de consument. Ook verdween een aantal fiscale voordelen van beleggen ten opzichte van sparen door de herziening van het belastingstelsel per 1 januari 2001. Daarnaast ging de introductie van het nieuwe belastingstelsel gepaard met een verlaging van de tarieven van de inkomstenbelasting. Een groot deel van het extra besteedbaar inkomen is niet geconsumeerd.

Inflatie holt koopkracht huishoudens uit

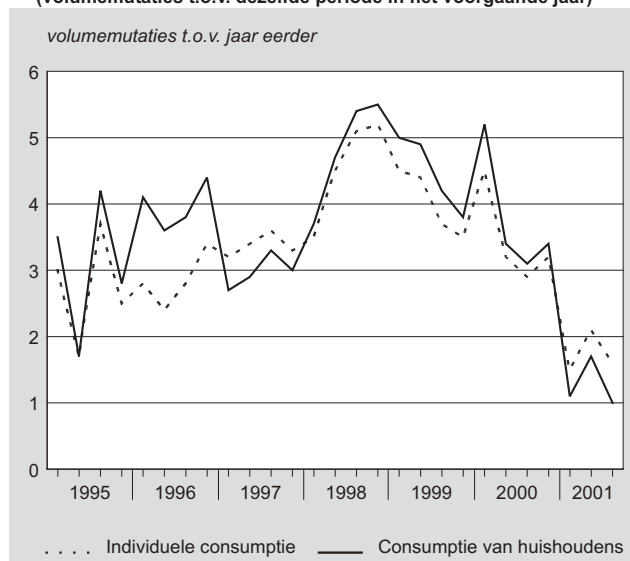
Van de huidige – stevige – inflatie gaat een remmende invloed uit op de ontwikkeling van de consumptie. Een deel van de stijging van het besteedbaar inkomen gaat immers op aan de hogere prijzen.

De deflator van de werkelijke individuele consumptie blijft ook in het derde kwartaal van 2001 relatief hoog. Op een prijsstijging met 4,2% in het eerste kwartaal en 4,7% in het tweede, volgt namelijk een toename met 4,5% in het derde kwartaal. Inmiddels loopt de prijsdruk al enige jaren op. In 1998 lag de consumptiedeflator onder de twee procent. Daar kwam in 1999 0,6 procentpunt bij. Over geheel 2000 bedroeg de prijsontwikkeling van de individuele consumptie 3,2%; opnieuw een verhoging met 0,6 procentpunt. In 2001 zet deze lijn versterkt door.

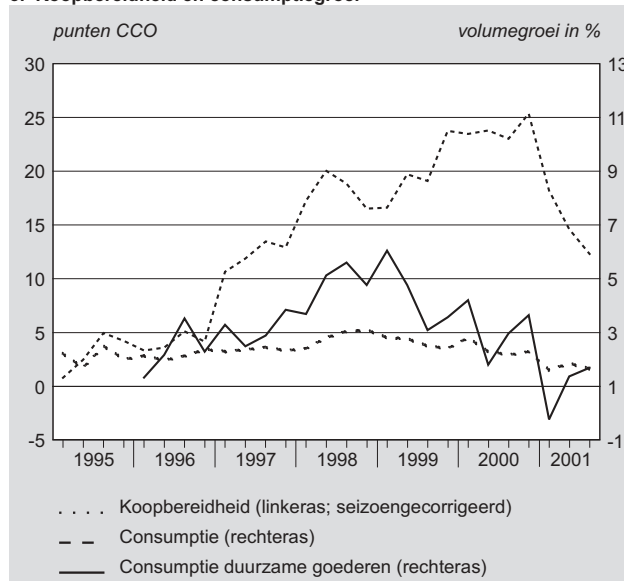
Zorg en onderwijs stimuleren consumptiegroei

Individuele consumptie is een zeer ruim consumptiebegrip. Het gaat uit van het welvaartsprincipe. Het bevat dan ook alle goederen en diensten waarover huishoudens beschikken voor consumptieve doeleinden, ongeacht of zij hiervoor zelf de rekening voldoen of dat bijvoorbeeld de overheid of een verzekeraar hierin bijspringt. Met een aandeel van tachtig procent nemen de uitgaven die daadwerkelijk aan de huishoudens zelf kunnen worden toegerekend het leeuwendeel van de individuele consumptie voor hun rekening. De volumeontwikkeling van deze *consumptie door huishoudens* blijft in de kwartalen van 2001 opvallend achter bij die van de individuele consumptie als geheel. In zowel het eerste als het tweede kwartaal was het stijgingspercentage 0,4 procentpunt lager. In het derde kwartaal blijkt de groei van de consumptie door huishoudens zelfs 0,6 procentpunt minder hoog. Als we kijken naar de financieringswijze van de consumptie dan draagt de niet-collectieve overheidsconsumptie de groei van de individuele consumptie. Met name de zorgsector en het onderwijs dragen hier aan bij.

2. Individuele consumptie en consumptie van huishoudens (volumemutaties t.o.v. dezelfde periode in het voorgaande jaar)

3. Koopbereidheid en consumptiegroei

Staat 4
Binnenlandse individuele consumptieve bestedingen

	2000				2001		
	I	II	III	IV	I	II	III
% volumemutatie t.o.v. zelfde periode voorgaand jaar							
<i>Goederen, w.v.:</i>	5,4	1,9	2,8	3,2	-0,4	0,7	0,8
Voedings- en genotmiddelen	2,6	1,5	0,6	0,3	1,1	-2,0	-2,2
Duurzame consumptiegoederen	8,0	2,0	4,9	6,6	-3,1	0,9	1,7
Overige goederen	4,0	2,1	1,7	0,9	2,0	3,2	2,2
<i>Diensten</i>	3,8	4,4	3,3	2,8	2,6	2,7	2,1
Individuele consumptieve bestedingen (binnenlands)	4,5	3,3	3,1	3,0	1,3	1,9	1,5
Individuele consumptieve bestedingen (nationaal)	4,5	3,2	2,9	3,2	1,5	2,1	1,6

Bescheiden herstel bij duurzame goederen

Het volume van de bestedingen aan duurzame goederen als consumentenelektronica, kleding, meubels en auto's in het derde kwartaal ligt 1,7% boven het niveau van hetzelfde kwartaal vorig jaar. Op kwartaalbasis het hoogste groeicijfer tot nog toe dit jaar. In het eerste kwartaal was het niveau nog 3,1% lager dan een jaar eerder; in het tweede kwartaal bedroeg de volumetoename 0,9%. In het derde kwartaal compenseert de positieve volumeontwikkeling van de bestedingen aan kleding en textiel, consumentenelektronica en vervoermiddelen de afname die zich voordoet bij schoenen en lederwaren, woninginrichting en huishoudelijke artikelen. Voor het eerst dit jaar ontwikkelen de bestedingen aan voertuigen zich in het derde kwartaal positief. Vooral het eerste, en in mindere mate ook het tweede, kwartaal kenmerkte zich door het sterk negatieve verloop van de aankoop van nieuwe personenauto's. Ook in het derde kwartaal is weliswaar minder aan nieuwe auto's besteed, maar het betreft nu nog slechts een lichte daling.

Weer minder consumptie voedings- en genotmiddelen

Voor prijsverandering geschoond zijn de bestedingen aan voedings- en genotmiddelen in het derde kwartaal 2,2% minder groot dan in hetzelfde kwartaal van 2000. Ook in het tweede kwartaal was het volume al kleiner dan een jaar eerder. In waarde namen de bestedingen in beide kwartalen nog met meer dan vijf procent toe. Voedings- en genotmiddelen zijn in 2001 fors duurder geworden. Deze consumptie categorie kende in eerdere jaren juist een zeer gematigde prijsstijging van één à twee procent op jaarbasis.

Diensten: groei valt terug

Het groeitempo van de bestedingen aan diensten ligt in 2001 duidelijk lager dan in voorgaande jaren. In het derde kwartaal is de volumemutatie van de bestedingen aan diensten beperkt gebleven tot 2,1%. Deze volumegroei ligt beduidend onder de stijgingspercentages in het eerste en tweede kwartaal. Aan financiële en zakelijke diensten en bij de horeca is in het derde kwartaal minder geconsumeerd dan een jaar eerder. De daling in het derde kwartaal is hier zwaarder dan die in de eerste twee kwartalen. Bij de uitgaven aan vervoer en communicatie neemt de hoogte van de volumegroei gestaag af. Toch blijft er sprake van een relatief hoge stijging van de bestedingen aan deze diensten. Bij de medische en maatschappelijke diensten trekt de groei in de loop van dit jaar juist aan. In het derde kwartaal ligt het volume 3,8% boven dat van het derde kwartaal van 2000.

2001-IV: Consument minder somber over economie

Na maandenlang vrijwel onafgebroken gedaald te zijn stabiliseerde het consumentenvertrouwen in de periode oktober–november. In december volgde daarop een duidelijk herstel. De consument toonde zich in december beduidend minder somber over de algemene economische situatie. Voor seizoeninvloeden gecorrigeerd verbeterd in deze maand ook de koopbereidheid, waaronder de inschatting van huishoudens of het tijdstip gunstig is voor het doen van grote aankopen. Vooral deze laatste inschatting van huishoudens is interessant vanuit consumptieperspectief. In zijn algemeenheid is de koopbereidheid in 2001 teruggelopen. Huishoudens zijn in 2001 minder positief over het doen van grote aankopen dan in voorgaande jaren. Dit sentiment vertaalde zich in een terugvallende volumegroei van de bestedingen aan duurzame goederen. In de afgelopen vier jaar gaf deze consumptie categorie juist een zeer sterke toename te zien, van vijf à tien procent op jaarbasis. De uitgaven aan duurzame goederen zijn het meest gevoelig voor conjuncturele schommelingen.

2001-IV: Consumptiegroei oktober en november hoger

In hoeverre de gebeurtenissen van 11 september, de aanslagen in Amerika en de gevolgen daarvan, van invloed zijn op het consumptiegedrag van Nederlandse huishoudens valt moeilijk te zeggen. Uitkomsten van de maandconsumptie-index wijzen er in elk geval op dat het vierde kwartaal niet negatief is begonnen. De voorlopige maandcijfers over oktober en november zijn niet uitbundig maar duiden toch op een volumegroei van de individuele consumptie met ruim tweeënhalf procent. Hoewel bij het beoordelen van deze maandcijfers in het achterhoofd gehouden moet worden dat koopdageffecten van enige positieve invloed zijn, liggen deze groeicijfers boven het gemiddelde dat over de eerste negen maanden gerealiseerd is. Over de consumptieontwikkeling in december zijn op dit moment nog geen cijfers voorhanden. Bij dit cijfer moet bedacht worden dat consumenten in de laatste maanden van 2000 met name bij duurzame goederen hun aankopen naar voren haalden, vooruitlopend op de verhoging van het hoge BTW-tarief per 1 januari 2001. Deze incidentele factor heeft een remmende invloed op de groei in december. Het niveau waarmee vergeleken gaat worden is relatief hoog.

2.2 Investerings: verdere daling

Na een daling van de investeringen over het eerste halfjaar van 1,6%, dalen de investeringen in het derde kwartaal verder met 1,2% in volume. Dit wordt het derde kwartaal op rij dat de investeringen dalen.

De daling in het derde kwartaal wordt veroorzaakt door verder afnemende investeringen in machines en installaties (-5,2), vliegtuigen (-64,6) en computers (-4,4%). De sterke daling in machines en installaties wordt veroorzaakt de oplevering van incidentele grote projecten in het overeenkomstig kwartaal van het afgelopen jaar. Wanneer deze projecten buiten beschouwing gelaten worden, blijft de groei van de totale investeringen in vaste activa bijna gelijk aan die van vorig jaar.

Investerings in woningen: daling houdt aan

Investerings in woningen blijven dalen: in dit kwartaal met 0,8% in volume. Deze daling is minder dan de daling van 1,9% over het eerste halfjaar van 2001. In woningen wordt voor het derde kwartaal op rij minder geïnvesteerd. Het investeringsniveau blijft hiermee achter bij de investeringen van de afgelopen jaren.

De investeringen in bedrijfsgebouwen groeien dit kwartaal met 2,1% en de groei ligt hiermee hoger dan de 1,2% groei over het eerste halfjaar. Deze groeicijfers blijven echter sterk achter bij de 6,2% groei van het afgelopen jaar.

Wegens statistische problemen met het basismateriaal moet bij het gebruik van de afzonderlijke groeicijfers voor woningen enerzijds en bedrijfsgebouwen anderzijds dit kwartaal enige voorzichtigheid in acht worden genomen.

Investerings infrastructuur: sterk herstel

De groei van de investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken ligt met 9,7% een stuk hoger dan de groei over eerste halfjaar van 2001 met 2,2%. De groei herstelt sterk en ligt hoger dan de 6,9% van het afgelopen jaar. De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken (infrastructuur) onder vinden een sterke impuls van een aantal Megaprojecten zoals de Betuwelijn en de HSL-lijn. Deze projecten zorgen voor hoge investeringsuitgaven.

Wegvervoermiddelen: herstel zakenauto's

In wegvervoermiddelen is in dit kwartaal 5,8% meer geïnvesteerd. Deze groei wordt volledig gedragen door het herstel van de investeringen in zakenauto's met een groei van 11,2%. In het eerste halfjaar waren de investeringen in zakenauto's nog gedaald met 2,6%.

De investeringen in overige wegvervoermiddelen zetten de dalende lijn voort. Daalden deze investeringen in het eerste halfjaar nog met 7,2%, dit kwartaal dalen de investeringen in wegvervoermiddelen met 11,0%.

Investerings in de overige wegvervoermiddelen bestaan onder andere uit bestelauto's, vrachtauto's, trekauto's, autobussen en

speciale auto's. De sterke daling bij de overige wegvervoermiddelen wordt veroorzaakt door verder terug lopende verkopen van vrachtauto's (-17,5%), trekauto's (-7,5%) en bestelauto's (-15,6%). Na jaren van sterke groei van de verkopen van bestelauto's, vrachtauto's en trekauto's, is de vraag nu sterk terug gelopen.

De investeringen in vliegtuigen liggen een stuk lager in dit kwartaal dan in het overeenkomstig kwartaal. Dit heeft een negatief effect op de volumemutatie van de totale investeringen in vaste activa van 1,2%. Het investeringsniveau in vliegtuigen kan sterk fluctueren omdat een vliegtuig al gauw honderden miljoenen kost.

Investerings in computers nemen verder af

De investeringen in computers nemen verder af met 4,4% in volume. In het voorgaand kwartaal daalden de investeringen in computers nog met 2,3%. In de eerste drie kwartalen van 2001 dalen de investeringen in computers met 3,4% en blijven hiermee sterk achter bij de groei van de afgelopen jaren.

Machines en installaties: nog geen herstel

De investeringen in machines en installaties dalen in dit kwartaal met 5,2%. In het voorgaande kwartaal daalden deze investeringen nog sterker met 10,1%. Deze dalingen zijn geheel toe te schrijven aan de oplevering van grote investeringsprojecten. Doordat er in deze kwartalen geen grote incidentele investeringsprojecten zijn opgeleverd, maar wel in de overeenkomstige kwartalen van 2000, worden de mutaties sterk neerwaarts beïnvloed. Wanneer deze projecten buiten beschouwing gelaten worden stijgen de investeringen in machines en installaties met 0,7% voor dit kwartaal en met 3,4% voor het voorgaande kwartaal. Onder grote projecten worden hier verstaan kostbare installaties waar meerdere jaren aan gebouwd is.

Overige materiële activa: lichte daling

Groeiden de investeringen in overige materiële activa in het voorgaand kwartaal nog met 1,9%, dit kwartaal dalen zij licht met 1,5%. Tot de overige materiële activa behoren onder andere investeringen in meubilair, rekken, silo's, opslagtanks, containers pallets etc.

Immateriële activa: stabiele groei

De investeringen in immateriële activa nemen dit kwartaal met 3,9% toe. In het voorgaand kwartaal was de groei bijna exact hetzelfde met 4,0% in volume. Investerings in immateriële activa omvatten hoofdzakelijk investeringen in software.

Staat 5
Bruto investeringen in vaste activa

	2000				2001		
	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>							
Bruto investeringen in vaste activa	22,0	24,0	20,5	24,5	22,7	24,4	21,0
Investerings in schepen, vliegtuigen en in cultuur gebrachte activa	0,4	0,7	0,5	0,6	0,5	0,6	0,2
Grote projecten	0,0	0,6	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	21,6	22,7	19,7	23,7	22,3	23,8	20,8
<i>% waardemutatie t.o.v. zelfde periode voorgaand jaar</i>							
Bruto investeringen in vaste activa	9,1	11,2	6,1	5,5	3,0	2,0	2,6
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	10,3	9,2	5,5	5,1	3,0	5,0	5,5

2.3 In- en uitvoer: nog slechts matige groei

Het volume van de invoer en de uitvoer neemt in het derde kwartaal van 2001 ten opzichte van het overeenkomstig kwartaal van vorig jaar matig toe. De volumegroei van de invoer komt uit op ongeveer 1,6%. Bij de kantoormachines is er sprake van een forse daling van het invoervolume. De volumestijging van de invoer van chemische producten in het tweede kwartaal heeft plaatsgemaakt voor een daling in het derde kwartaal. Het uitvoervolume groeit met 0,5%. Voornamelijk bij de textiel-, papier- en elektrotechnische goederen is echter sprake van een daling.

Lichte ruilvoetverbetering

De ruilvoetverbetering van het tweede kwartaal van 2001 zet zich in mindere mate door in het derde kwartaal. De prijzen van bijna alle goederen dalen of vertonen een minder sterke stijging ten opzichte van het eerste en tweede kwartaal. De invoerprijzen dalen met 0,7%. Dit is onder andere het gevolg van forse prijsdalingen in de aardolieproducten. Daar is namelijk sprake van een prijsdaling van bijna 11% ten opzichte van hetzelfde kwartaal van vorig jaar. Ook zijn de prijzen van aardolie, aardgas en delfstoffen

met bijna 7% gedaald ten opzichte van hetzelfde kwartaal van vorig jaar.

De uitvoerprijzen dalen gemiddeld met 0,3%. Deze daling wordt mede veroorzaakt door de sterke prijsdaling van metaal- en aardolieproducten. De prijzen van deze goederen daalden met 5,1% respectievelijk 9,5% ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorafgaand jaar. De prijzen van de aardolie, aardgas en delfstoffen stijgen nog wel met 9%. De mate van de stijging is echter veel minder sterk dan in het eerste en tweede kwartaal. Toen was de stijging ongeveer 60% respectievelijk 33%. Omdat de uitvoerprijzen minder hard dalen dan de invoerprijzen is er sprake van een ruilvoetverbetering.

Wederuitvoer blijft gelijk

Net als in het eerste en het tweede kwartaal blijft in het derde kwartaal het aandeel van de wederuitvoer in de totale goederen-uitvoer vrijwel gelijk. Het aandeel wederuitvoer is namelijk bijna 42% van de totale goederen-uitvoer. Met de wederuitvoer worden de invoergoederen met een niet-binnenlandse bestemming bedoeld.

3. Productie

Het volume van het BBP tegen basisprijzen van de Nederlandse economie in het derde kwartaal van 2001 is 1,0% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 2000. Dit is de laagste groei sinds begin 1993. Vanaf het eerste kwartaal van 2000 is de economische groei voortdurend afgenomen. In de eerste negen maanden van 2001 is het volume van het BBP 1,4% groter. Voor het gehele jaar 2000 kwam de economische groei nog uit op 3,5%.

Negatieve groei bij de goederenproducenten

Het volume van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen van de goederenproducenten (landbouw en visserij, delfstoffenwinning, industrie, energie- en waterleidingbedrijven en bouwnijverheid) is in het derde kwartaal van 2001 0,5% kleiner ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Al vanaf het eerste kwartaal van 2000 loopt de groei in deze sector duidelijk terug. Hetzelfde geldt voor de producenten van commerciële diensten (handel, reparatie- en horecabedrijven, vervoers-, post- en communicatiebedrijven, financiële instellingen en zakelijke dienstverlening). Door de vertraging van het groeitempo is de commerciële dienstverlening vanaf het eerste kwartaal van 2001 niet langer de sector met de hoogste groei. Deze positie is overgenomen door de producenten van niet-commerciële diensten (overheid en onderwijs, gezondheidszorg en overige diensten). Hier ligt het groeitempo (2,7% in de eerste negen maanden van 2001) ruim boven de BBP-groei (1,4%). Dat betekent tevens dat deze sector thans twee keer zo hard groeit als vorig jaar.

Bij de goederenproducenten geeft de industrie de grootste omslag te zien. De industriële productie krimpt in het derde kwartaal met ruim 2%. Maar ook in de landbouw is de productie kleiner dan een jaar eerder. De bouw groeit daarentegen bijna even hard als in 2000. Vanuit de aanbodkant van de economie is er nog geen zicht op een duidelijk economisch herstel in het vierde kwartaal van 2001. Uit recente informatie van de maandproductie-index tot en met november blijkt dat de industriële productie de daling van het derde kwartaal in oktober en november versterkt doorzet. Het producentenvertrouwen in de industrie bereikt in november de laagste stand van de afgelopen jaren. En verder hebben de ondernemers in de industrie, delfstoffenwinning en nutssector hun investeringsverwachtingen voor 2001 en 2002 in de loop van 2001 naar beneden bijgesteld.

3.1 Landbouw: inkomensherstel in derde kwartaal

In het derde kwartaal van 2001 stijgt de productiewaarde van de landbouw, agrarische diensten, bosbouw en visserij met 7,9% ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal van 2000. Alleen voor

de landbouw komt de stijging zelfs nog iets hoger uit (+8,5%). Dat is opvallend omdat in het voorgaande kwartaal nog een daling van de productiewaarde was gemeten van circa 3%. In dat kwartaal speelde vooral de MKZ de landbouw parten. In het derde kwartaal is de productiewaarde van aardappelen, rauwe melk en bloemen en planten het sterkst gestegen. De productiewaarde van varkens en fruit staat daarentegen onder druk. De hogere productiewaarde van de totale sector wordt gedragen door de gemiddeld genomen hogere prijzen. Vooral de aardappelen brengen veel meer op als gevolg van een tegenvallende oogstverwachting van consumptie-aardappelen. Om dezelfde reden zijn de prijzen van appels en peren dit seizoen ook sterk gestegen. Als gevolg van de krapte op de markt van kwalitatief goed vee zijn de prijzen van runderen en varkens eveneens hoger. Daarentegen is de prijs voor kalveren ingezakt. De Nederlandse slachterijen van kalveren zijn het marktaandeel binnen Europa gedeeltelijk kwijtgeraakt gedurende de periode dat zij gesloten waren als gevolg van de vervoersverboden. Dit gold ook voor de periode daaropvolgend waarin geen kalveren geleverd konden worden omdat de veemarkten en opvangcentra gesloten bleven. De verbruikswaarde binnen de landbouw stijgt dit kwartaal met bijna 4% en dat is een stuk minder dan de toename van de productiewaarde. Hierdoor groeit per saldo de nominale toegevoegde waarde tegen basisprijzen met circa 14%. Voor een beoordeling van het inkomen van de boeren wordt de ontwikkeling van het exploitatieoverschot als indicator gebruikt. Deze grootte wordt afgeleid door de ontvangen niet-productgebonden subsidies en de betaalde niet-productgebonden belastingen en heffingen te verrekenen met de toegevoegde waarde tegen basisprijzen. In het derde kwartaal stijgt het exploitatieoverschot met ongeveer 20%. In het tweede kwartaal was nog een lichte daling gemeten.

Het prijsniveau van de totale landbouwproductie ligt in het derde kwartaal van 2001 ruim 8% hoger dan een jaar eerder. Dat is meer dan voldoende om de hogere verbruiksprijzen (+5%) te compenseren. Van de landbouwproducten zijn de aardappelen het meest in prijs gestegen (+53%). Appelen en peren zijn ongeveer 20% duurder. De prijzen voor melkpoeder, boter en kaas zijn in de loop van het derde kwartaal gaan dalen, maar dit is vooralsnog niet nadelig voor de melkprijs (+3%). Bepalend voor de melkprijs is vooral de kaasprijs en die is nog altijd 7% hoger ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal van 2000.

Het productievolume van de landbouw in het derde kwartaal van 2001 is bijna 1% kleiner dan een jaar eerder. De aardappeloogst blijft 3% achter vergeleken bij vorig jaar. De fruitoogst is zelfs 20% kleiner. De MKZ- en BSE-crisis hebben per saldo een negatief effect op de productie van vee en vlees. Aan de ene kant profiteren de producenten van schapen- en pluimveevlees, terwijl de rundvlees- en kalfsvleessector hun productie sterk zien afnemen. Het aantal runderslachtingen is in de eerste drie kwartalen met ruim een derde afgenomen. Uiteindelijk blijft de daling voor de

Staat 6
Bruto toegevoegde waarde van drie groepen producenten: volume

	Aandeel in 2000	2000				2001		
		I	II	III	IV	I	II	III
	%	% mutatie t.o.v. zelfde periode voorgaand jaar						
Goederenproducenten	30	5,1	4,3	2,5	1,4	-0,2	0,2	-0,5
Producenten van commerciële diensten	50	5,6	5,3	4,3	3,1	2,3	1,8	1,0
Producenten van niet-commerciële diensten	20	1,3	1,2	1,4	1,3	2,8	2,8	2,6
Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen)	100	4,5	4,0	3,1	2,2	1,7	1,6	1,0

totale landbouwsector beperkt dankzij de grotere productie in de tuinbouw.

De exportwaarde van landbouwproducten is met 8% toegenomen, vooral onder invloed van de hogere prijzen. In het exportpakket zijn groenten, bloemen en planten, levende varkens en aardappelen de belangrijkste producten.

3.2 Delfstoffenwinning: daling afzetprijzen zet door

De productiewaarde van de delfstoffenwinning komt in het derde kwartaal van 2001 uit op 4,8 miljard gulden. Dit betekent een nominale groei van 7,9% ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2000. Het intermediaire verbruik groeit voor het eerst dit jaar harder dan de productiewaarde. Hierdoor is de groei van de nominale toegevoegde waarde per saldo iets lager dan die van de productie: +7,7% ten opzichte van het derde kwartaal in 2000. In volume neemt de toegevoegde waarde tegen basisprijzen van de delfstoffenwinning toe met 9,0%. De dalende tendens van de productieprijzen zet in het derde kwartaal door. Het productieniveau ligt weliswaar nog 6,7% hoger ten opzichte van het jaargemiddelde van 2000, maar is 0,3% lager dan in het overeenkomstige kwartaal van 2000. Dit hangt samen met de lagere energieprijzen op de wereldmarkt.

In- en uitvoer van aardgas groeit fors

Het afzetvolume van aardgas groeit in het derde kwartaal van 2001 met 18% dankzij de fors hogere uitvoer. De afzet naar het buitenland neemt met 33% toe, terwijl de binnenlandse vraag naar aardgas 10% hoger ligt dan een jaar eerder. Aan de aanbodkant blijft de invoer van aardgas fors groeien. In het derde kwartaal wordt circa 48% meer aardgas ingevoerd. De productie van aardgas groeit hierdoor per saldo met ruim 12%. De aardgasprijzen blijven in het derde kwartaal van 2001 verder dalen. De productieprijs is nog 10% hoger dan het jaargemiddelde van 2000. Ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder stijgt de productieprijs nog maar met 1%. De nominale productiewaarde neemt hierdoor toe met ruim 13%. Ook de invoer- en uitvoerprijzen van aardgas stijgen dit kwartaal minder hard. De invoerprijs neemt met 21% toe (vorig kwartaal +40%) terwijl de uitvoerprijs nog maar 3% hoger ligt (vorig kwartaal +34%) ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder.

De productie van ruwe aardolie en aardgascondensaat blijft dalen. In het derde kwartaal van 2001 neemt de productie van ruwe aardolie en aardgascondensaat in volume af met 9%. Nominale daalt de productie met 24%.

3.3 Industrie: omslag reële en nominale groei

Voor het eerst sinds twee jaar is de productiewaarde van de Nederlandse industrie gedaald. In het derde kwartaal van 2001 is de productiewaarde ongeveer 2% lager dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In het eerste halfjaar werd nog een ruim 5% hogere productiewaarde gemeten. De binnenlandse verkopen zijn iets harder gedaald dan de industriële export. In het eerste halfjaar van 2001 bleef de groei van de binnenlandse afzet duidelijk achter bij de buitenlandse. In de meeste branches is de productiewaarde lager. Alleen in de voedings- en genotmiddelenindustrie, de eindchemie en de overige industrie is nog enige groei gemeten van circa 3%. De omslag in de groei van de productiewaarde is het duidelijkst zichtbaar in de aardolie-industrie en de basischemie. In het eerste halfjaar deden zich in deze branches de grootste stijgingen voor. Nu daalt de productiewaarde met respectievelijk 11% en 5%. In de totale industrie blijft de stijging van de verbruikswaarde iets achter bij de productiewaarde. Dit is te ver-

klaren door de verbetering van de ruilvoet in de meeste branches van de industrie. Hierdoor valt de daling van de toegevoegde waarde uitgedrukt in geld (-1%) relatief nog mee. Duidelijke uitzonderingen op dit beeld vormen echter de petrochemie en de basismetaalindustrie. Door de verslechtering van de ruilvoet daalt in deze branches de nominale toegevoegde waarde met respectievelijk 19% en 35%. De grootste vooruitgang is gemeten in de anorganische basischemie (+45%), die in het eerste halfjaar ook al goed presteerde.

Sinds eind 2000 vertoont de prijsontwikkeling van de Nederlandse industriële productie een dalende tendens. In 2000 liepen de afzetprijzen nog fors op door de gestaag oplopende prijzen van ruwe aardolie en aardolieproducten. Het effect van de prijzen van producten uit de aardolie-industrie is in de loop van 2001 afgenomen. In het derde kwartaal van 2001 zijn de afzetprijzen van de industrie gemiddeld 1,4% hoger ten opzichte van het jaargemiddelde van 2000 (2,8% in het tweede en 1,9% in het eerste kwartaal). Ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder zijn de afzetprijzen gemiddeld slechts 0,4% hoger (3,7% in het tweede en 5,1% in het eerste kwartaal). De daling van de prijzen in het derde kwartaal is vooral het gevolg van de lagere prijzen van chemie- en aardolieproducten. De verbruiksprijzen zijn gemiddeld 0,2% lager dan een jaar eerder. Dit illustreert de (geringe) ruilvoetverbetering van de Nederlandse industrie in het derde kwartaal van 2001. Zoals uit het voorgaande blijkt, laten binnen de industrie enkele branches, zoals de petrochemie en de basismetaal, een afwijkend beeld zien. Hun ruilvoet is namelijk fors verslechterd.

De reële toegevoegde waarde van de industrie in het derde kwartaal van 2001 is 2,4% kleiner dan in de overeenkomstige periode een jaar eerder. In het eerste halfjaar was nog een groei gemeten van ongeveer 0,5%. In het gehele jaar 2000 groeide de reële toegevoegde waarde van de industrie nog met 4,8%. Kalendereffecten spelen dit kwartaal nauwelijks een rol. Het aantal werkdagen is namelijk gelijk ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Uit de cijfers blijkt dat de productie over de gehele linie is teruggelopen. Alleen in de eindchemie vertoont de reële toegevoegde waarde een lichte groei. Opvallend is de omslag in de elektrotechnische industrie. In het eerste kwartaal van 2001 groeide deze branche nog het hardst binnen de industrie. In het tweede kwartaal liep de groei fors terug maar bleef licht positief, terwijl in het derde kwartaal de reële toegevoegde waarde van deze branche met 7% is gekrompen.

2001-IV: sterke daling productie

In de eerste elf maanden van vorig jaar ligt de gemiddelde dagproductie van de industrie in Nederland 1,4% lager dan in de overeenkomstige periode een jaar eerder. In de eerste helft van 2001 nam het volume van de productie nog met 0,6% toe. Door de lage productiecijfers over de maanden juli tot en met november (-4%) is er per saldo over de eerste 11 maanden minder geproduceerd. Volgens de ondernemers ligt de bezettingsgraad van de installaties eind 2001 op 83,3%. Dit is het laagste niveau sinds medio 1994. Uit de Conjunctuurtest van de industrie blijkt verder dat de ondernemers voor het eerste kwartaal van 2002 geen noemenswaardige stijging van de bedrijvigheid verwachten. De ontwikkelingen in de eerste zes maanden van 2001 wezen reeds op een vertraging van de productiegroei. In het eerste halfjaar speelden de invoering van het nieuwe belastingstelsel en de MKZ-crisis een rol bij de groeivertraging. Die incidentele factoren zijn nauwelijks van betekenis bij de productiedaling in de periode juli tot en met november. In deze periode spelen wel de gevolgen van de aanslagen in de VS een drukkende rol op de productie.

De orderportefeuille van de Nederlandse industrie ligt aan het eind van het vierde kwartaal 2001 nagenoeg op hetzelfde niveau als aan het einde van het derde kwartaal. Deze werkvoorraad komt tot uitdrukking in het indexcijfer van de orderpositie. De index eind december ligt op 93,5. Ten opzichte van januari 2001 ligt de werk-

voorraad 7,3 punten lager. De ondernemers in de industrie beoordelen zowel de orderontvangst als de orderpositie in toenemende mate als ongunstig. De concurrentiepositie op de binnenlandse markt is naar het oordeel van de ondernemers de laatste maanden licht verbeterd. Op de markten binnen en buiten de Europese Unie is de concurrentiepositie vrijwel ongewijzigd gebleven.

2001-IV: prijzen producten industrie lager

De prijzen van Nederlandse industriële producten zijn in het vierde kwartaal van 2001 met 4,8% gedaald in vergelijking met het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. In het derde kwartaal daalden de prijzen ook al, namelijk met 0,4%. Deze daling volgt op een periode van afnemende prijsstijgingen die zich medio 2000 hebben ingezet. Over heel 2001 ligt het prijsniveau hiermee 1,4% hoger dan in 2000. In 2000 lag het prijsniveau van de industriële producten nog 11,6% boven dat van 1999. De prijsstijging van geëxporteerde producten is in 2001 beperkt gebleven tot 0,5%. De prijsstijging van producten voor de binnenlandse markt komt uit op 2,8%. De geïmporteerde grondstoffen liggen qua prijs in 2001 ruim 3% lager dan in 2000. Het verbruik uit het binnenland is daarentegen 3,9% duurder. Per saldo liggen de verbruiksprijzen in 2001 op het niveau van 2000.

3.4 Voeding: ruilvoet beter, productievolume kleiner

De productiewaarde van de voedings- en genotmiddelenindustrie in het derde kwartaal van 2001 is ruim 3% hoger dan een jaar eerder. In vrijwel alle branches is een hogere productiewaarde gemeten, alleen in de koffie- en theeverwerkende industrie loopt de productiewaarde terug. Voor de gehele industrie lopen de kosten minder sterk op dan de productiewaarde, zodat de nominale toegevoegde waarde bijna 7% hoger uitkomt. Deze ontwikkeling komt tot stand dankzij de verbetering van de ruilvoet. Met name de slachterijen, de zuivelindustrie en de graanverwerkende bedrijven hebben kunnen profiteren van een betere afzetprijs ten opzichte van een minder gestegen kostprijs.

De prijzen van het verbruik zijn gemiddeld ruim 4% hoger dan een jaar eerder. De afzetprijzen van de voedings- en genotmiddelenindustrie zijn gemiddeld ruim 5% gestegen. Voor koffie en thee is er minder betaald. De zuivelindustrie heeft hogere prijzen in rekening kunnen brengen doordat de vraag naar de producten is gestegen. De prijs van melkpoeder is gestegen onder invloed van de hoge dollarkoers en hogere olieprijs. De Europese commissie heeft hierop ingespeeld door de exportsubsidie voor mager

melkpoeder te annuleren. Een situatie die sinds mensenheugenis niet meer is voorgekomen, aldus een woordvoerder van het Productschap Zuivel. Meer dan gemiddelde prijsstijgingen hebben zich verder voorgedaan bij producten uit de vleesverwerkende industrie en de graanverwerkende industrie. In deze branches is de nominale toegevoegde waarde het hardst gestegen.

Voor zowel de productie als de toegevoegde waarde doet zich in de totale bedrijfsgroep in volume een krimp voor van bijna 2%. De slachterijen hebben, door de stilgevallen handel in de periode van de MKZ-epidemie, hun afzetgebieden niet geheel teruggewonnen. Daarnaast bieden de slachterijen in Duitsland een betere prijs voor het vee, waardoor Nederlandse veehouders hun dieren over de grens aanbieden. In volume gemeten is er in de vleesverwerkende industrie 6% minder geproduceerd dan een jaar eerder. Het productievolume van de koffie- en theeproducenten is eveneens duidelijk kleiner dan een jaar eerder: -7%.

3.5 Papierindustrie: sterke productiedaling

In het derde kwartaal van 2001 is er een forse daling van de productiewaarde in de papierindustrie van bijna 10%. De prijzen van papier ten opzichte van het derde kwartaal van vorig jaar vertonen een daling van ruim 1%. Het productievolume in de papierindustrie is bijna 9% kleiner. Deze twee ontwikkelingen verklaren de forse waardedaling van de productie. De prijzen van de grondstoffen zijn in het derde kwartaal gestegen met 2,7%. Omdat de prijzen van de grondstoffen (kosten voor de papierindustrie) stijgen en de prijs van de productie ruim 1% daalt, treedt er een verslechtering op van de ruilvoet. Dit zorgt voor een waardedaling van het gevormde inkomen (toegevoegde waarde tegen basisprijzen) met 20%. De lonen zijn in het derde kwartaal, ten koste van het exploitatieoverschot, met ruim 6% gestegen. De papierindustrie kampt met een verslechterde concurrentiepositie. De verslechtering is voornamelijk verklaarbaar vanuit de hoge prijzen van papier ten opzichte van het buitenland.

De productiewaarde van de drukkerijen en uitgeverijen stijgt met 1,7% ten opzichte van het derde kwartaal van vorig jaar. De prijzen in de drukkerijen en uitgeverijen stijgen met 4,3%. Het productievolume daalt met 2,5%.

In de papierwarenindustrie stijgt de productiewaarde met ongeveer 3%. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het prijsniveau met bijna 2,4% en het 0,5% grotere productievolume. Het gevormde inkomen gaat in waarde met 2,5% omhoog. De loonsom stijgt met ruim 7% en het exploitatieoverschot daalt met ongeveer 3%.

Staat 7
Industrie: bezettingsgraden, productiebelemmeringen, producentenvertrouwen en productiegroei

	1998	1999				2000				2001			
	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	%												
Bezettingsgraad	83,7	84,1	84,1	84,3	84,5	84,7	84,2	84,7	84,8	84,7	84,8	83,7	83,3
Productiebelemmeringen													
nee	83	84	81	79	81	83	77	77	79	80	78	79	80
ja	17	16	19	21	19	17	23	23	21	20	22	21	20
te weten, als gevolg van:													
onvoldoende vraag	9	9	8	7	6	4	6	4	4	8	11	13	13
tekort aan arbeidskrachten	3	3	5	8	7	7	9	10	9	5	6	5	2
te geringe capaciteit	2	1	2	2	2	2	4	3	3	1	2	1	2
overige belemmeringen	3	3	4	4	4	4	4	6	5	6	3	2	3
Producentenvertrouwen	0,2	0,6	2,3	7,1	6,1	6,2	6,9	7,8	5,8	1,8	-1,2	-2,6	-5,0
Productiegroei	-0,3	-0,3	1,5	3,0	7,4	6,7	6,3	3,4	2,8	0,5	0,4	-2,4	.

3.6 Aardolie-industrie: nominale groei loopt terug

De hoge nominale groeicijfers van voorgaande kwartalen worden niet meer gehaald, maar per saldo groeit het gevormde inkomen van de aardolie-industrie in het derde kwartaal van 2001 nog met 12% (40% in het tweede kwartaal en 60% in het eerste kwartaal). In vergelijking met de rest van de industrie is dat geen slechte prestatie. De productiewaarde is weliswaar 11% lager, maar dankzij de gunstige verhouding tussen de afzet- en verbruiksprijzen dalen de kosten nog harder. Gemiddeld genomen liggen de afzetprijzen van aardolieproducten 9% lager ten opzichte van hetzelfde kwartaal van 2000, maar de verbruiksprijzen zijn 12% lager. Het productievolume is ruim 2% kleiner.

3.7 Chemische basisproducten: waardegroei negatief

De productiewaarde van de chemische basisproductenindustrie in het derde kwartaal van 2001 is ruim 5% lager dan in hetzelfde kwartaal van 2000. In het eerste halfjaar was nog sprake van een groei (nominaal) van 12% ten opzichte van het eerste halfjaar van 2000. Vooral de ontwikkeling van de productiewaarde van de petrochemie, de grootste branche binnen de chemische basisproductenindustrie, laat een omslag zien. Groeide deze in het eerste halfjaar nog met 19%, in het derde kwartaal daalt deze met ruim 5%.

Het productievolume laat in het derde kwartaal nog wel een groei zien: +1% tegen +5% in het eerste halfjaar. De reële groei neemt dus af. De stijging van de productieprijzen in het eerste en tweede kwartaal van respectievelijk 10% en 4% slaat echter om in een daling van 6%. Zoals gezegd daalt de productiewaarde van de chemische basisproductenindustrie. De totale verbruikswaarde daalt minder hard. Hierdoor is de afname van de toegevoegde waarde (-13%) ruim hoger dan die van de productiewaarde.

Uiteenlopende ontwikkelingen per branche

De toegevoegde waarde laat voor de branches van de chemische basisproductenindustrie sterk uiteenlopende ontwikkelingen zien (staat 8). Voor zowel de petrochemie als de mest- en stikstof-industrie bedraagt de daling 19%. De overige basischemie krimpt met 2%. Binnen de anorganische basischemie is sprake van een stijging met maar liefst 45%. Hier zijn de afzetprijzen sterker gestegen dan de verbruiksprijzen.

Ruilvoet licht verslechterd

De afzetprijzen binnen de chemische basisproductenindustrie dalen in het derde kwartaal van 2001 met 6%, tegen een daling

van de verbruiksprijzen van ruim 4%. Dit resulteert in een lichte ruilvoetverslechtering. Ook in het eerste en tweede kwartaal werd een ruilvoetverslechtering waargenomen. De afzetprijzen stegen toen nog wel, maar minder hard dan de verbruiksprijzen. In het derde kwartaal draagt vooral de petrochemie bij aan de ruilvoetverslechtering: de afzetprijzen dalen hier met bijna 9% tegenover een daling van de verbruiksprijzen van 5%. De ruilvoet van de overige basischemie is vrijwel gelijk gebleven. De dalende afzetprijzen bij de petrochemie betekenen dat in de overige basischemie de verbruiksprijzen dalen.

Volume groei afgenomen

Bij de reële groei (volume groei) van de toegevoegde waarde zien we dat de ontwikkeling in de tijd vrijwel dezelfde is als die voor de reële productiegroei. Staat X toont dit aan. Per branche zijn de ontwikkelingen verschillend. De reële toegevoegde waarde van de petrochemie stijgt met 2%. Die van de overige branches dalen echter, bij de anorganische basischemie en de mest- en stikstof-industrie is deze daling zelfs 17% respectievelijk 25%.

Omslag ontwikkeling in- en uitvoer

De buitenlandse afzet van chemische basisproducten ligt in het derde kwartaal van 2001 ruim 5% lager. In het eerste en tweede kwartaal was er nog sprake van groei: respectievelijk +11% en +7%. Uitgedrukt in volume is de uitvoer in het derde kwartaal met een kleine procent gestegen.

De invoer laat hetzelfde beeld zien. Deze daalt in het derde kwartaal in waarde met 6%, waar deze in het eerste en het tweede kwartaal nog steeg met 11% en 4%. In volume is de invoer in het derde kwartaal 3% groter.

De lagere waardestijgingen worden vooral veroorzaakt door de gematigde prijsontwikkelingen. De gemiddelde prijs van de uitvoer van chemische basisproducten is in het derde kwartaal met 6% gedaald. In het eerste kwartaal steeg de prijs nog met 9% en in het tweede kwartaal met 2%. Voor de invoer is in het derde kwartaal, in vergelijking met de uitvoer, sprake van een kleinere prijsdaling: -3%. In het eerste en tweede kwartaal stegen de invoerprijzen nog met 9% respectievelijk 3%.

3.8 Eindchemie: nominale groei valt terug

De productiewaarde van de chemische eindproductenindustrie in het derde kwartaal van 2001 is bijna 4% hoger dan in hetzelfde kwartaal van 2000. Deze stijging is lager dan die in het eerste en tweede kwartaal van 2001 (+8% en +6%). De afzetprijzen binnen

Staat 8
Toegevoegde waarde van de chemische basisproductenindustrie

	Aandeel in 2000	Volume			Waarde		
		2001			2001		
		I	II	III	I	II	III
	%	% mutatie t.o.v. zelfde periode jaar eerder					
Anorganische basischemie	3	-15	-9	-17	21	30	45
Overige basischemie	28	-1	-2	-2	-18	-13	-2
Petrochemie	65	6	15	2	15	9	-19
Mest- en stikstofindustrie	4	-23	-33	-25	178	-3	-19
Chemische basisproductenindustrie	100	2	7	0	7	2	-13

deze industrie zijn licht gestegen (+1%). De verbruiksprijzen zijn iets meer gestegen (+2%), vooral door de opgelopen prijzen van grondstoffen en productieondersteunende diensten. Hierdoor blijft de nominale toegevoegde waarde vrijwel op het niveau van het derde kwartaal van 2000. In het eerste en tweede kwartaal van 2001 steeg de toegevoegde waarde nog met respectievelijk 4% en 3%.

Productievolume groter

Het productievolume van de chemische eindproductenindustrie is in het derde kwartaal van 2001 bijna 3% groter. In het eerste en tweede kwartaal liep de groei al terug van 5% naar ruim 3%. Het verbruik groeit in volume ongeveer even hard als de productie en daarmee ook de toegevoegde waarde. De productiegroei van de farmaceutische producten valt terug van 11% in het tweede naar 2% in het derde kwartaal. Voor zeep bedraagt de groei in het derde kwartaal 7%. Bestrijdingsmiddelen, verf en de overige productgroepen laten ten opzichte van de groei in het tweede en het derde kwartaal een herstel zien.

De consumptie van chemische eindproducten is in het derde kwartaal in volume gestegen met ruim 4%. De groei is vrijwel gelijk aan die in het eerste en tweede kwartaal.

De volumegroei van de uitvoer ligt rond de 4%. De invoer is in het derde kwartaal gelijk gebleven. In het eerste halfjaar was sprake van een groei van rond de 10% respectievelijk 14% voor zowel de uitvoer als de invoer,

3.9 Rubber en kunststof: lichte daling productiewaarde

De productiewaarde van de rubber- en kunststofindustrie is in het derde kwartaal van 2001 ruim 2% lager. De verbruikswaarde daalt iets meer, zodat de nominale toegevoegde waarde 1% hoger uitkomt dan in het derde kwartaal van 2000.

De afzetprijzen van de rubber- en kunststofindustrie zijn bijna 2% hoger. De gemiddelde prijs van het verbruik is gelijk gebleven. In het eerste en tweede kwartaal steeg deze prijs nog met 5% respectievelijk 2% ten opzichte van de overeenkomstige periode een jaar eerder. Deze ontwikkeling is sterk beïnvloed door de polymeren. De invoerprijs hiervan is ruim drie procent gedaald, waar de stijging in het eerste en tweede kwartaal nog 9% respectievelijk 1% bedroeg. Polymeren zijn een belangrijke grondstof voor de rubber- en kunststofindustrie.

De reële toegevoegde waarde binnen de rubber- en kunststofindustrie neemt ruim 4% af. In het eerste kwartaal bedroeg de daling 2% en in het tweede kwartaal ruim 3%. Het uitvoervolume neemt af met 6% en het invoervolume met bijna 5%.

2001-IV: productiegroei en orderpositie weer negatief

De chemische industrie heeft in de eerste 11 maanden van 2001 als een van de weinige branches in de industrie iets meer geproduceerd dan in de overeenkomstige periode van 2000. Het volume van de gemiddelde dagproductie ligt 0,6% hoger. Deze groei blijft sterk achter bij de jaargroei van 2000 die 7,0% bedroeg. In bijna alle branches zijn de groeicijfers flink teruggelopen en in de loop van 2001 omgeslagen in een krimp. In het vierde kwartaal van 2001 is de orderontvangst wederom afgenomen. In de maanden oktober en november lopen volgens de ondernemers met name de binnenlandse orders flink terug, terwijl de buitenlandse orders redelijk op peil blijven. In december stabiliseert de binnenlandse orderontvangst, maar lopen de buitenlandse orders fors terug. Rekening houdend met seizoeninvloeden blijft er sprake van een dalende tendens in de orderontvangsten voor chemische

producten. Als gevolg hiervan is de bedrijvigheid in december verder afgenomen en is de werkvoorraad met 1,4 procentpunt gedaald ten opzichte van september. Voor het eerste kwartaal van 2002 verwachten de ondernemers in de chemie echter een flinke toename van de bedrijvigheid mede als gevolg van een toename van de buitenlandse afzet. Ondernemers in de chemie blijven echter ontevreden over zowel de orderontvangst als orderpositie. De voorraden eindproduct zijn volgens de ondernemers nog steeds te groot.

2001-IV: daling prijzen chemische producten in 2001

De afzetprijzen van de chemische industrie lagen in de eerste negen maanden van dit jaar nog 3,2% hoger dan in de eerste negen maanden van 2000. Het prijsniveau van chemische producten lag in het vierde kwartaal van 2000 op het hoogste punt. Vanaf het eerste kwartaal van 2001 dalen de prijzen echter. In het vierde kwartaal van 2001 liggen de prijzen bijna 9% onder het prijsniveau van het vierde kwartaal 2000. Per saldo zijn de afzetprijzen van chemische producten in 2001 gelijk gebleven vergeleken met het prijsniveau in 2000. De verbruiksprijzen voor de benodigde grondstoffen liggen in de eerste 9 maanden van 2001 ca. 5% hoger ten opzichte van de eerste negen maanden van het voorgaande jaar. Ook voor het verbruik geldt dat de prijzen gedurende 2001 dalen. Ten opzichte van het vierde kwartaal 2000 zijn de prijzen in dezelfde periode 2001 bijna 16% lager.

3.10 Metaalindustrie: productiewaarde gedaald

De productiewaarde van de metaalindustrie laat in het derde kwartaal van 2001 een daling zien van bijna 4%. In het eerste halfjaar was de productiewaarde nog met 1% gestegen. Het productievolume daalt met 2%. Hetzelfde geldt voor de afzetprijzen.

Binnen de metaalindustrie lopen de ontwikkelingen duidelijk uiteen. Zo valt de toegevoegde waarde van de basismetaleindustrie (nominaal) wederom sterk terug: de daling binnen de ferro-industrie heeft zich voortgezet, terwijl de toegevoegde waarde binnen de non-ferro-industrie nu ook sterk daalt. De metaalproductenindustrie kan nog groeien. De ontwikkelingen per branche zijn weergegeven in staat 9.

Ruilvoet basismetaleindustrie is verslechterd

De verbruiksprijzen binnen de metaalindustrie liggen in het derde kwartaal gemiddeld 1% hoger. Voor de afzetprijzen is een daling van bijna 2% waargenomen. Dit resulteert in een verslechtering van de ruilvoet, die zich ook in het eerste en tweede kwartaal voltrok. De te onderscheiden branches laten verschillende ontwikkelingen zien, die grotendeels verklaard kunnen worden uit het uiteenlopende verloop van de afzet- en verbruiksprijzen. De afzetprijzen van de ferro-industrie zijn in het derde kwartaal sterk gedaald (-14%), terwijl de verbruiksprijzen met bijna 7% zijn gestegen. Binnen de non-ferro-industrie dalen de afzetprijzen licht (-2%), waar de verbruiksprijzen licht stijgen (+1%). Het verbruik binnen de metaalproductenindustrie wordt echter goedkoper. De ferro-industrie zet immers af tegen lagere prijzen. De metaalproductenindustrie heeft hogere afzetprijzen, waardoor sprake is van een ruilvoetverbetering.

3.11 Machine-industrie: productiegroei negatief

De productiewaarde van de machine-industrie is in het derde kwartaal van 2001 met ruim 2% gedaald. Ook de totale waarde aan verbruik daalt met ruim 2% en daarmee komt het gevormde inkomen (de totale toegevoegde waarde) eveneens 2% lager uit.

Staat 9
Toegevoegde waarde van de metaalindustrie

	Aandeel in 2000	Volume			Waarde		
		2001			2001		
		I	II	III	I	II	III
	%	% mutatie t.o.v. zelfde periode jaar eerder					
Basismetaalindustrie (ferro)	19	-5	5	2	-24	-33	-44
Basismetaalindustrie (non-ferro)	11	-7	-2	-7	7	-3	-15
Metaalproductenindustrie	70	0	1	-2	0	4	2
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	100	-2	1	-2	-3	-4	-10

In het tweede kwartaal was nog sprake van een lichte stijging ten opzichte van een jaar eerder.

De machine-industrie profiteert van een lichte ruilvoetverbetering. In het derde kwartaal zijn de afzetprijzen fractioneel harder gestegen dan de verbruiksprijzen. In het eerste en tweede kwartaal was er nog sprake van een verslechtering van de ruilvoet.

Het productievolume van de machine-industrie is in het derde kwartaal bijna 4% kleiner. In het tweede kwartaal was nog sprake van een lichte stijging.

Het volume van de investeringen in producten van de machine-industrie (machines en onderdelen van machines) is met 8% gedaald. Deze daling komt in hoofdzaak door het in gebruik nemen van grote, incidentele investeringsprojecten in het derde kwartaal van 2000. Exclusief deze projecten is het volume van de investeringen gelijk gebleven.

De in- en uitvoer zijn in het derde kwartaal in volume met respectievelijk 5% en 3% gegroeid. Vooral voor de uitvoer is dit een ruim lager groeipercentage. In het eerste halfjaar groeide het uitvoervolume immers met 9%.

3.12 Elektrotechniek: laag derde kwartaal

De productiewaarde van de elektrotechnische industrie is in het derde kwartaal van 2001 bijna 6% lager uitgekomen, tegen een groei van gemiddeld bijna 6% in het eerste halfjaar. Deze ontwikkeling kan voornamelijk worden toegerekend aan het volume dat met bijna 7% is gedaald, terwijl in het eerste halfjaar nog een groei van 4% werd geboekt.

De nominale toegevoegde waarde is sterk gedaald (-7%), waar deze in het eerste halfjaar nog met ruim 2% was gestegen. De verbruiksprijs is in het derde kwartaal van 2001 ruim 2% hoger ten opzichte van de overeenkomstige periode in het voorgaande jaar, terwijl de productie blijft steken op een prijsstijging van ruim 1%. De hogere verbruiksprijs was voornamelijk waarneembaar bij leveringen vanuit de zakelijke dienstverlening, de computer-servicebureaus en de uitzendbureaus.

Elektronica: volumegroei lager

De gezinsconsumptie van computers, audio-, video- en telecommunicatieapparaten en dergelijke groeit in volume met bijna 4%. Dat is iets minder dan in het eerste halfjaar van 2001 (+5%).

De uitvoer van elektronica is in volume gedaald met 2%. In het eerste en tweede kwartaal groeide de buitenlandse afzet nog met 18% respectievelijk 3%. Het volume van de invoer stijgt nog licht (+1%). De import nam in het tweede kwartaal nog toe met 3% en in het eerste kwartaal zelfs met 16%.

3.13 Transportmiddelenindustrie: productie gelijk

De productiewaarde in de transportmiddelenindustrie is in het derde kwartaal van 2001 bijna 4% gedaald ten opzichte van het overeenkomstig kwartaal een jaar eerder. De productiewaarde van de overige transportmiddelenindustrie is bijna 2% hoger, maar die van de auto-industrie daalt met 6,5%. De waardeontwikkeling in de auto-industrie is mede verantwoordelijk voor de waarde-daling van de productie in de transportmiddelenindustrie als geheel.

Staat 10
Toegevoegde waarde van de elektrotechnische industrie

	Aandeel in 2000	Volume			Waarde		
		2001			2001		
		I	II	III	I	II	III
	%	% mutatie t.o.v. zelfde periode jaar eerder					
Kantoormachine- en computerindustrie	6	-6	-2	2	-4	2	2
Overige elektrische apparatenindustrie	17	6	7	1	-1	-1	-6
Audio- en video-apparatenindustrie	56	10	-3	-16	8	-3	-15
Medische en optische apparatenindustrie	21	5	9	8	3	8	8
Elektrotechnische industrie	100	7	1	-7	5	0	-7

In de auto-industrie zijn de afzetprijzen in het derde kwartaal vrijwel onveranderd gebleven. De prijzen van het verbruik (kosten) zijn met ongeveer 0,5% gestegen. Het gevormde inkomen (toegevoegde waarde tegen basisprijzen) daalt met ruim 8%. Door deze ontwikkeling in de auto-industrie daalt het gevormde inkomen in de transportmiddelenindustrie met ruim 3%. In de scheepsbouw zijn de afzetprijzen met ruim 1% gestegen en in de overige transportmiddelenindustrie met bijna 2%.

Het productievolume van de auto-industrie is ruim 6% kleiner dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. In het derde kwartaal is ten opzichte van het tweede kwartaal van dit jaar de productie van het aantal auto's afgenomen met ongeveer 17%.

2001-IV: productiegroei lager, orderpositie afgenomen

In de metaalindustrie is de gemiddelde dagproductie in de eerste elf maanden van 2001 met 1,6% afgenomen. Over heel 2000 nam de productie hier nog met 6,9% toe. De orderontvangst is in oktober en november 2001 verder afgenomen. In december tekent zich echter een licht herstel af. Dit geldt vooral voor de orders uit het buitenland. De orderontvangst en orderpositie wordt door de ondernemers in de metaalindustrie echter nog steeds als ongunstig bestempeld. Over de voorraden gereed product zijn de ondernemers vrij neutraal. Voor de periode januari tot en met maart 2002 voorziet men geen verdere afname van de bedrijvigheid. De werkvoorraad heeft zich na het dieptepunt in de maand november iets hersteld en is uitgekomen op 92,0. In september was dit nog 94,0.

2001-IV: daling afzet- en verbruiksprijzen

De afzetprijzen van metaalproducten zijn in de eerste negen maanden van 2001 0,6% hoger ten opzichte van de eerste negen maanden van 2000. In het vierde kwartaal dalen de prijzen van metaalproducten met 1%. Per saldo liggen de afzetprijzen in de metaalsector in heel 2001 slechts 0,2% hoger dan in 2000. De prijzen van grondstoffen en halffabrikaten lagen in de eerste negen maanden 2% hoger dan in de vergelijkbare periode een jaar eerder. In het vierde kwartaal dalen ook hier de prijzen met 1,6% ten opzichte van het vierde kwartaal 2000. Op jaarbasis zijn de prijzen van grondstoffen en halffabrikaten in 2001 ruim 1% hoger in vergelijking met een jaar eerder.

3.14 Bouwnijverheid: herstel bouw en toename gww

In het derde kwartaal van 2001 is de productiewaarde in de bouwnijverheid gestegen met 8,5% ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorgaande jaar. Het prijsniveau ligt circa 5% hoger. Het bouwvolume is ten opzichte van het overeenkomstig kwartaal van vorig jaar gestegen met 3,3%. In het tweede kwartaal was er nog sprake van een daling van 1,2%.

De productiewaarde in de burgerlijke- en utiliteitsbouw stijgt met 7,1% en in de grond-, weg- en waterbouw met 13%. De waarde-stijgingen worden deels veroorzaakt door prijsstijgingen. De prijzen in de burgerlijke- en utiliteitsbouw en in de grond-, weg- en waterbouw zijn namelijk gestegen met 5,8% respectievelijk 4,4%. Het productievolume in de grond-, weg- en waterbouw stijgt met 8,2%. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de grote infrastructurele werken. In de burgerlijke- en utiliteitsbouw stijgt het productievolume met 1,5%.

Doordat de kosten in de bouw minder stijgen dan de opbrengsten, ligt het gevormde inkomen 11% hoger dan in het derde kwartaal van vorig jaar. De loonsom stijgt met bijna 7% en het exploitatieoverschot met bijna 25%. Het exploitatieoverschot is het inkomen

voor ondernemingen en zelfstandigen. De reële toegevoegde waarde stijgt met bijna 2,5%.

Het aantal vacatures in de bouwnijverheid is ten opzichte van het derde kwartaal van vorig jaar gedaald van 17000 naar 14000. Ten opzichte van het tweede kwartaal is het aantal vacatures in de bouwnijverheid met 6000 verminderd.

3.15 Handel en reparatie: stagnatie groei

In het derde kwartaal van 2001 is de productiewaarde van de bedrijfsgroep handel en reparatie 5% hoger dan een jaar eerder. Deze groei is gelijk aan die in het voorgaande kwartaal. In het derde kwartaal zijn de achterliggende ontwikkelingen nogal verschillend maar wel vergelijkbaar met die in het tweede kwartaal. Zo stijgt de productiewaarde van de detailhandel fors (+10%), terwijl die van de reparatiebedrijven (+5%) en de groothandel (+2%) hierbij vergeleken duidelijk achterblijven. In alle branches komen de nominale stijgingen vrijwel geheel voor rekening van de hogere prijzen. In volume is nauwelijks groei gemeten. Bij de detailhandel en de reparatiebedrijven blijven de kostenstijgingen achter bij de opbrengsten, zodat het gevormde inkomen in deze branches harder groeit dan de productiewaarde: namelijk met respectievelijk 15% en 7%. Voor de groothandel is een bescheiden nominale groei gemeten van 2%.

De groei van de reële toegevoegde waarde van de handel en reparatie is praktisch gelijk aan nul. Dit resultaat komt vrijwel overeen met dat van het tweede kwartaal. In het eerste kwartaal van 2001 was nog een groei van 2% gemeten. Deze ontwikkeling kan grotendeels worden toegeschreven aan de groothandel, waar een reële groei van 3% in het eerste kwartaal terugloopt naar 0% in het tweede en derde kwartaal.

Detailhandel: iets lager omzetvolume

De geldomzet van de detailhandel is in het derde kwartaal van 2001 duidelijk minder hard gegroeid (+5%) dan de marges. De hogere omzet komt geheel voor rekening van de gestegen prijzen. Per saldo resteert zelfs een lichte volumedaling (-0,7%). In het eerste halfjaar lag de volumegroei nog op bijna 2%, terwijl in 2000 nog een volumegroei van bijna 4% was gemeten. Opvallend is dat de lichte volumedaling in het derde kwartaal geheel voor rekening komt van de maand september. In die maand is het omzetvolume 2,5% lager dan een jaar eerder. Daarbij wordt aangetekend dat september 2001 een minder gunstige samenstelling van de koopdagen heeft dan vorig jaar.

Verkopen personenauto's iets hoger in derde kwartaal

Veruit het belangrijkste onderdeel van de reparatiebedrijven betreft de autobranche, die zowel de handel in als de reparatie van auto's en motorfietsen en onderdelen en accessoires daarvan omvat (samen met de benzineservicestations). Er zijn in het derde kwartaal van 2001 iets meer nieuwe personenauto's verkocht. Volgens cijfers van de RAI gaat het om een aantal van 127,8 duizend, waarvan 61,4 duizend privé en 66,4 duizend zakelijk. Dit is een toename van 1% ten opzichte van het derde kwartaal van 2000. Voor particulier gebruik zijn er circa 5% (circa 3 400 stuks) minder personenauto's verkocht. De zakelijke verkopen stonden in het eerste halfjaar van 2001 minder onder druk dan de privé verkopen. Voor de eerste maal in 2001 stijgen de zakelijke verkopen. Ze nemen met 7,5% (circa 4 700 stuks) toe ten opzichte van het derde kwartaal van 2000.

De omzet in het derde kwartaal van 2001 is met 7,5% toegenomen tot 5,8 miljard gulden. De gemiddelde prijs (unit value) per auto bedraagt 45,5 duizend gulden, 6,5% meer dan in het derde kwartaal van 2000. De gemiddelde prijs stijgt in het privé segment

met 4,8% naar 38,5 duizend gulden. In het zakelijk segment komt de gemiddelde prijs uit op 52 duizend gulden, circa 6% hoger dan in het derde kwartaal in 2000.

3.16 Horeca: negatieve volumeontwikkelingen

De omzet van de horeca is in het derde kwartaal van 2001 1,8% hoger ten opzichte van het derde kwartaal van 2000. Dit is vooral te danken aan de prijsverhogingen die zijn doorgevoerd. Door de betere ruilvoet groeit het gevormde inkomen iets harder (+3%). De prijzen zijn echter sterk opgelopen en dat betekent dat per saldo het volume van de toegevoegde waarde met 2,5% is gedaald. In 2000 was nog een reële stijging van 3,1% gemeten. Het arbeidsvolume is in het derde kwartaal wel gestegen (+3,4%). In de restaurants is in het derde kwartaal 2,6% meer uitgegeven aan maaltijden en dranken dan in het derde kwartaal van 2000. Door een prijsmutatie van 4,6% krimpt het omzetvolume met circa 2%. De omzetontwikkeling van de hotelbranche (inclusief pensions en conferentieoordren), jarenlang een van de grootste groeiers, valt terug van +10% in 2000 en +4,3% in het tweede kwartaal van 2001 naar -2,5% in het derde kwartaal. De omzet van cafetaria's, snackbars en lunchrooms groeit met 3,3%. Mede onder invloed van de BTW-verhoging per 1 januari 2001 zijn de prijzen 4,7% hoger. Dat betekent dat in volume de omzet met 1,3% is gedaald. Ook de cafés zien hun omzetvolume teruglopen. De omzet groeit in het derde kwartaal met ruim 4%, maar de prijsmutatie bedraagt hier 8,2%.

3.17 Financiële instellingen: tegenvallende groei

De productiewaarde van de financiële instellingen (inclusief de rentemarge van de banken) is in het derde kwartaal van 2001 vrijwel gelijk gebleven. De nominale toegevoegde waarde is met 2% gedaald. Reëel blijft de toegevoegde waarde onveranderd, waarmee de financiële instellingen in het derde kwartaal nauwelijks aan de groei van het BBP hebben bijgedragen.

Spaaromzetten sterk gestegen

In de productie van de financiële instellingen hebben de rentemarge van het bankwezen en de provisies een groot aandeel. Het volume van de rentemarge is in het derde kwartaal met bijna 7% gestegen. De rentemarge wordt behaald uit kredietverlening, spaartegoeden en betalingsverkeer. De spaaromzetten – het saldo van stortingen en opnamen – zijn met 30% flink gestegen. In het eerste en tweede kwartaal was met respectievelijk 37% en 34% ook sprake van een sterke stijging. De spaartegoeden zijn gegroeid van 322,3 miljard gulden eind juni tot 330,4 miljard gulden eind september.

Aantal nieuw ingeschreven hypotheek licht gedaald

In het derde kwartaal van 2001 zijn 124 duizend nieuwe woning-hypotheek ingeschreven. Dat is circa 1% minder dan in dezelfde periode van 2000. De daling, ingezet in het vierde kwartaal van 1999, verloopt in 2001 minder hard. De daling in 2000 wordt veroorzaakt door een sterke afname van het aantal oversluitingen. In 1999 was dit nog erg hoog als gevolg van de lage rente. Ook in het derde kwartaal van 2001 is sprake van een lager aantal oversluitingen. De rente met betrekking tot de nieuw ingeschreven woninghypotheek is licht gedaald tot gemiddeld 5,8 procent.

Het aantal nieuw ingeschreven hypotheek, voortkomend uit woningtransacties, komt 3% hoger uit. De verkoopprijs van een woning bedraagt gemiddeld 422 duizend gulden, een stijging van 8% ten opzichte van het derde kwartaal van 2000 (bron: Kadaster en Bouwfonds Woningbouw). De waarde van de nieuw ingeschreven woninghypotheek bedraagt bijna 42 miljard gulden. Daarmee

is de totale uitstaande schuld voor woninghypotheek opgelopen tot 670 miljard gulden, tegen 657 miljard gulden drie maanden eerder. Het gemiddelde bedrag van een nieuwe hypotheek is met 11% geklommen tot 342 duizend gulden. Deze stijging ligt iets hoger dan die van de verkoopprijzen van woningen.

3.18 Uitzendbranche: kleiner productievolumen

De productiewaarde van de uitzendbureaus en dergelijke is in het derde kwartaal van 2001 5,8% hoger dan in het derde kwartaal van 2000. Het verbruik groeit iets trager, zodat het gevormde inkomen een stijging van 6,2% laat zien. Gegeven een prijsstijging van circa 7% is het volume met 1% afgenomen. Voor de uitzendbureaus, met een aandeel van circa 70% in de productiewaarde van de totale branche, is in deze raming een cijfer over de omzetontwikkeling opgenomen op basis van een lage respons. De uitleenbedrijven kennen net als in voorgaande kwartalen een bovengemiddelde groei, terwijl de productiewaarde van de arbeidsbemiddeling min of meer gelijk blijft.

Afname van het arbeidsvolume

De uitzendbureaus en dergelijke hebben een aandeel van 6,2% in het totale arbeidsvolume van werknemers in Nederland. Het aandeel in de totale loonsom bedraagt 3,7%. In het derde kwartaal van 2001 daalt het arbeidsvolume in deze branche met 3,4%, terwijl het arbeidsvolume van de totale Nederlandse economie nog met 2,1% groeit. Ook de ontwikkeling van de loonsom van de branche (+1,2%) blijft achter op de mutatie van de totale loonsom (+7%). De krimp van het arbeidsvolume in de branche is vooral het gevolg van de afnemende bedrijvigheid bij de uitzendbureaus.

3.19 Reële groei zakelijke dienstverleners loopt terug

De productiewaarde van de zakelijke dienstverlening groeit in het derde kwartaal van 2001 met 7,6%. Over het jaar 2000 bedroeg deze mutatie nog ruim 10,5%. De branche omvat met name de verhuur van roerende goederen, computerservicebureaus, spoor- en ontwikkelingswerk, juridische en economische dienstverlening, architecten- en ingenieursbureaus en reclamebureaus. Het gevormde inkomen groeit met 8,2%. De prijs van de productiewaarde stijgt met 4,9% en dat betekent dat er in het derde kwartaal per saldo voor de toegevoegde waarde een volumegroei resteert van 2,2% die duidelijk lager ligt dan in 2000 (+6,4%).

De computerservice- en informatietechnologiebureaus hebben een aandeel van bijna 18% in de productiewaarde van de totale branche. Hun omzet groeit in het derde kwartaal naar schatting met circa 6,7%. De reële groei van de toegevoegde waarde bedraagt ongeveer 2%. Het groeitempo van deze bedrijven neemt al geruime tijd af. In 1999 steeg de omzet nog met ruim 18%, terwijl dit percentage in 2000 al was teruggelopen naar ruim 10%.

De groei van het arbeidsvolume in de totale branche is nog steeds bovengemiddeld. De overige zakelijke dienstverlening heeft een aandeel van 9,5% in het totale arbeidsvolume van werknemers en ruim 11,5% in de totale loonsom. In het derde kwartaal groeit de werkgelegenheid (uitgedrukt in arbeidsjaren) met 5,2% (2,1% voor de totale Nederlandse economie). De loonsom groeit hier met 11%, terwijl voor de totale Nederlandse economie een stijging van 7% is gemeten.

3.20 Overheid steeds belangrijker voor groei BBP

In het derde kwartaal van 2001 is het volume van de toegevoegde waarde bij de bedrijfstak overheid 2,5% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar. Deze groei is gelijk aan die van het tweede kwartaal, maar een fractie lager dan

in het eerste kwartaal, toen het volume met 2,7% steeg. De overheid presteert beduidend beter dan de totale economie. In de eerste drie kwartalen van 2001 groeit de toegevoegde waarde van de overheid met 2,6%, terwijl de toegevoegde waarde van alle bedrijfstakken met 1,4% toeneemt. Hierdoor wordt een stevig fundament gelegd onder de ontwikkeling van het bruto binnenlands product.

Het goede presteren van de bedrijfstak overheid komt vooral door het aantrekken van de werkgelegenheid. Het arbeidsvolume stijgt in de eerste drie kwartalen van 2001 met 2,5%, terwijl dit over het gehele jaar 2000 met 1,5% toenam. Zowel het overheidsbestuur als het gesubsidieerd onderwijs zijn belangrijk voor de werkgelegenheid met stijgingen van respectievelijk 3,0% en 2,8% in de eerste drie kwartalen. Bij defensie blijft de werkgelegenheid al sinds het derde kwartaal van 1999 krimpen.

Ook aan de bestedingenkant levert de overheid een belangrijke bijdrage aan de volumegroei van het BBP. In de eerste drie kwartalen neemt het BBP met 1,2% toe; de consumptieve bestedingen van de overheid stijgen met 3,0% en de investeringen van de overheid zelfs met 5,4%. Bij de investeringen is met name de infrastructuur (Betuwelijn en HSL-lijn) verantwoordelijk voor de hoge groei. Bij de consumptie valt de toename van de sociale uitkeringen in natura met 5,7% op. Vooral de uitkeringen in natura op grond van de Ziekenfondswet (ZFW) en Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) hebben aan deze grote stijging bijgedragen.

Bij de inkomensoverdrachten laten de sociale uitkeringen in geld een grote groei zien die voor een niet onaanzienlijk deel komt door de stijging van de uitkeringen op grond van de Algemene

Ouderdomswet (AOW). Aan de inkomstenkant zijn het de productgebonden belastingen, en dan vooral de BTW, die belangrijk zijn voor de stijging van de belastinginkomsten.

Al deze elementen hebben er toe bijgedragen dat de overheid een steeds belangrijker rol gaat spelen in het realiseren van economische groei.

3.21 Sterke groei zorg

De productiewaarde van de zorg en overige dienstverlening (dit is de medische- en maatschappelijke zorg, cultuur en recreatie en de overige op de consument gerichte dienstverlening) is in het derde kwartaal van 2001 met 7,7% toegenomen ten opzichte van het derde kwartaal van 2000 (8,0% in het eerste halfjaar). Na correctie voor een prijsstijging van 4,8% is het volume van de productie in het derde kwartaal 3,1% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 2000.

Groei arbeidsvolume

De gezondheidszorg en overige dienstverlening heeft een aandeel van circa 14,5% in het totale arbeidsvolume van werknemers en van circa 13% in de totale loonsom. Het arbeidsvolume van de zorg e.d. is in het derde kwartaal met 4,1% toegenomen. De loonsom van de bedrijfstak stijgt in het derde kwartaal met 8,8%, terwijl deze mutatie voor het totaal van de Nederlandse economie +7% bedraagt. De loonvoet (dat is de prijs van de lonen) stijgt hierdoor met 4,5% ten opzichte van het derde kwartaal van 2000.

4. Prijzen en lonen

De deflator van het BBP is in het derde kwartaal licht teruggelopen. Ook in het tweede kwartaal nam de prijsstijging van het BBP af, nadat in de daaraan voorafgaande kwartalen de prijsstijging van het binnenlands product juist versnelde. De lagere prijsstijging van het BBP hangt vooral samen met lagere afzetprijzen in de industrie.

4.1 Daling afzetprijzen industrie in derde kwartaal

De afzetprijzen van Nederlandse industriële producten in het derde kwartaal van 2001 liggen 0,3% lager dan een jaar eerder. In de voorgaande kwartalen was nog sprake van teruglopende prijsstijgingen. De verbruiksprijzen in de industrie zijn in het derde kwartaal eveneens gedaald (–2,1%) en zelfs nog sterker dan de afzetprijzen. Ook hier was in de voorgaande kwartalen sprake van een afvallende prijsstijging. In het derde kwartaal speelden hierbij onder andere de lagere olieprijsen en de gunstiger dollarkoers een rol.

4.2 Stijging consumptieprijsen loopt nog op

De consumentenprijsindex (CPI) in het derde kwartaal van 2001 is 4,6% hoger dan een jaar eerder. Dit is een iets lagere inflatie dan in het tweede kwartaal. In 2000 liep de inflatie ieder kwartaal op, van 2,0% in het eerste kwartaal, via 2,4% en 2,7% tot 3,0% in het vierde kwartaal. In het eerste en tweede kwartaal van 2001 versnelde de stijging tot 4,7%. Dit hing onder andere samen met de verhoging van het algemene BTW-tarief van 17,5% naar 19%. Daarnaast is een aantal voedselprijzen begin 2001 harder gaan stijgen, een ontwikkeling die in het tweede kwartaal doorzette. Hield de ontwikkeling van de CPI in 2000 nog voor een belangrijk deel verband met de prijsontwikkeling van energieproducten, in 2001 is dit al minder het geval. Wel is er ook in het derde kwartaal nog een effect van de vertraagde aanpassing van de tarieven van gas en elektriciteit aan de prijsontwikkelingen op de wereldmarkt. Het Nederlandse inflatiecijfer is inmiddels het hoogste binnen de vijftien landen van de Europese Unie.

4.3 CAO-lonen stijgen sneller

De CAO-loonstijgingen laten een versnelling zien, zowel bij de particuliere bedrijven als bij de zorg. Bij de particuliere bedrijven is de contractloonstijging in het derde kwartaal van 2001 (5,1%) duidelijk hoger dan in het tweede kwartaal (4,4%). In de gepremieerde en gesubsidieerde sector loopt het tempo van CAO-loonstijgingen nog scherper op. In het eerste kwartaal stegen de contractlonen hier met 2,8%, in het tweede kwartaal is dat 3,9% en in het derde 6,2%. Bij de overheid komt de contractloonstijging juist iets lager uit dan in het tweede kwartaal. Terwijl de CAO-index voor ambtenaren in het tweede kwartaal nog 5,5% hoger ligt dan een jaar eerder, loopt dit cijfer in het derde kwartaal terug tot 4,1%.

4.4 Prijsontwikkelingen Kwartaalrekeningen

Het BBP – de som van de in het binnenland gevormde inkomens – kan worden berekend als het verschil tussen de bruto productie en het verbruik in de Nederlandse bedrijfstakken. Voor de gehele Nederlandse economie is de stijging van de verbruiksprijzen (1,6%) in het derde kwartaal van 2001 beduidend lager dan de stijging van de afzetprijzen (3,0%). Dit wijst op een margeverbetering voor het bedrijfsleven, die een opwaarts effect heeft op de prijsontwikkeling van het BBP. In 2000 stegen de verbruiksprijzen juist sneller dan de afzetprijzen. Toen drukte dat de prijsstijging van het BBP en werden de marges verkleind.

Behalve als verschil tussen productie en verbruik kan het BBP ook berekend worden vanuit de bestedingen en vanuit de bedrijfstakken. Net als bij de CPI komt ook de deflator van de consumptie (van gezinnen en overheid tezamen) iets lager uit. De prijsstijging van investeringsgoederen loopt daarentegen op. Onder invloed van onder andere de afvallende prijsstijging van de uitvoer wordt ook de prijsontwikkeling van het uitvoeroverschot kleiner.

Bij de binnenlandse bedrijfstakken komt de prijsstijging vooral bij de goederenproducenten lager uit dan in het voorgaande kwartaal. Ook bij de commerciële dienstverlening loopt de stijging iets terug. De oplopende prijsstijging bij de niet-commerciële diensten is vooral een gevolg van de hogere loonstijgingen in deze sector.

Staat 11
Prijsontwikkeling bruto binnenlands product naar componenten

	2000	2001		
		I	II	III
% Prijsverandering t.o.v. dezelfde periode voorgaande jaar				
Bruto binnenlands product	3,7	5,7	4,9	4,7
Bestedingen				
Consumptie	3,3	4,4	4,8	4,7
Investerings (incl. voorraden)	4,0	4,2	3,9	4,9
Uitvoeroverschot	9,8	32,0	11,6	4,7
Toegevoegde waarde	4,0	5,1	4,5	4,1
Afzet	.	5,1	4,2	3,0
Verbruik	.	5,0	3,9	1,6
Bedrijfstakken				
Goederenproducenten	6,0	9,1	4,6	3,9
Producenten van commerciële diensten	2,5	3,1	4,2	3,8
Producenten van niet-commerciële diensten	4,6	4,4	4,8	4,8

5. Inkomen en arbeid

In het derde kwartaal van 2001 is het aantal banen van werknemers met 2,4% gestegen vergeleken met het derde kwartaal van 2000. Dit is een geringe vertraging van de werkgelegenheidsgroei ten opzichte van de 2,7% van eerdere kwartalen. Het aantal banen stijgt met 175 duizend tot ruim 7,5 miljoen. Omgerekend naar voltijdbanen loopt de werkgelegenheidsgroei terug van 2,5% in het tweede kwartaal naar 2,1% in het derde kwartaal van 2001. De banengroei vlakt vooral in de commerciële dienstverlening af. De gemiddelde loonkostenstijging is stabiel.

Afvlakking werkgelegenheidsgroei bij commerciële dienstverlening

In vrijwel alle bedrijfstakken is de werkgelegenheidsgroei in het derde kwartaal iets minder. Het teruglopen van de banengroei doet zich het sterkste voor in de commerciële dienstverlening. De commerciële dienstverlening bestaat uit de handel en horeca, vervoer en communicatie plus financiële en zakelijke dienstverlening. Hiervan laten de handel, horeca en reparatie een afvlakking zien van 3,8% in 2000 naar 2,4% in het derde kwartaal van 2001 en loopt de banengroei bij de financiële en zakelijke dienstverlening terug van 3,6% naar 2,1%.

Oplopende banengroei bij de overheid

De werkgelegenheid bij de overheid vormt de uitzondering op de regel. In 2000 was de banengroei 1,6%. De banengroei versnelt verder via 2,7% in het tweede kwartaal van 2001 naar 2,9% in het derde kwartaal. De banengroei zit zowel in het onderwijs als bij openbaar bestuur.

Grootste groei bij de zorg

In het derde kwartaal kwamen er ten opzichte van een jaar eerder 55 duizend banen bij in de zorg en overige (quartaire) dienstverlening. Dit komt overeen met een toename van 4,3%. Meer dan 30% van de totale werkgelegenheidsgroei wordt in deze bedrijfstak gerealiseerd. Driekwart van de werknemers in de zorg en overige dienstverlening werkt in de gezondheidszorg en welzijnszorg. De samenvoeging van de bedrijfstak zorg en overige dienstverlening met de bedrijfstak overheid noemt men de sector niet-

commerciële dienstverlening. Deze bedrijfstak telt 2¼ miljoen banen van werknemers. Dit is 30% van het totaal in Nederland. De groei van het aantal banen is voor 46% gelokaliseerd bij deze bedrijfstakken.

Loonkostenstijging stabiel

De loonkostenstijging per arbeidsjaar stabiliseert in het derde kwartaal. De gemiddelde stijging is 4,8%. In het tweede kwartaal was de toename vrijwel gelijk met 4,9%. De spreiding van de stijging naar bedrijfstakken is beperkt. De toename van de loonkosten per arbeidsjaar is in het derde kwartaal het hoogst in de financiële en zakelijke dienstverlening met 6,2% en het laagst in de industrie met 4,1%.

Verschil bruto looninkomen tussen mannen en vrouwen steeds groter

De beloning van werknemers betreft de loonkosten voor de werkgever. Hier tegenover staat wat de werknemers ontvangen, het bruto looninkomen. Het bruto looninkomen is het aan werknemers toegekende loon voor aftrek van loonbelasting en sociale premies ten laste van de werknemers. Tot het looninkomen behoren zowel de beloning voor het verrichten van arbeid (dit komt in grote lijnen overeen met de lonen en salarissen) als de doorbetaling van loon bij ziekte, vorstverlet etc. Het bruto looninkomen (inclusief eenmalige beloningen) nam in het derde kwartaal van 2001 toe met 8,6%. Bij een stijging van de werkgelegenheid met 2,1% is het bruto looninkomen per arbeidsjaar 6,3% hoger.

Om een goede vergelijking van het bruto looninkomen tussen mannen en vrouwen te krijgen, kijken we naar het bruto looninkomen per arbeidsjaar in plaats van per baan, omdat dan voor deeltijdbanen gecorrigeerd is. Het bruto looninkomen per arbeidsjaar verschilt sterk tussen mannen en vrouwen. Voor het derde kwartaal van 2001 hebben we nog geen gegevens over mannen en vrouwen afzonderlijk, daarom kijken we verder naar jaarcijfers. In 2000 was het bruto looninkomen van vrouwen 23 duizend euro per arbeidsjaar en dat van mannen 34 duizend euro. Vrouwen verdienen gemiddeld per arbeidsjaar dus 32% minder dan mannen. Dit verschil is in de laatste jaren groter geworden. In 1995 was dit nog 29%. Het bruto looninkomen van mannen is dus meer gestegen dan dat van vrouwen. Behalve bij de financiële en

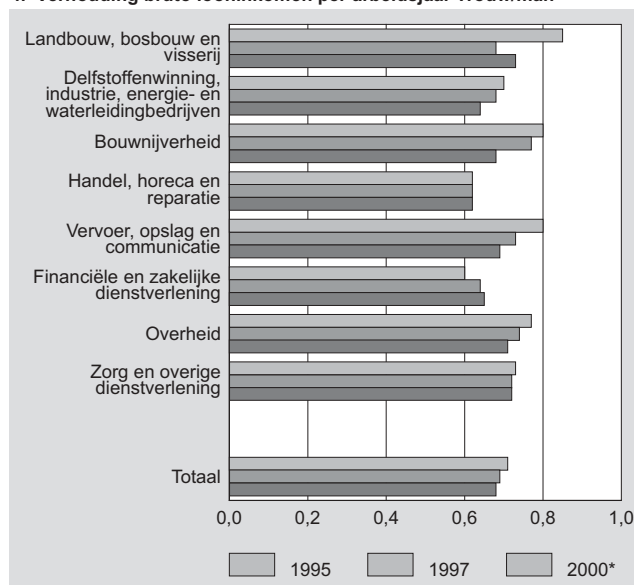
Staat 12
Arbeidsvolume en beloning van werknemers naar bedrijfstakken

	Arbeidsvolume van werknemers								Beloning van werknemers							
	2000				2001				2000				2001			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>mutaties t.o.v. jaar eerder in %</i>																
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)																
Landbouw, bosbouw en visserij	3,9	1,9	1,8	2,0	2,5	2,1	0,9	9,0	7,5	8,1	8,9	9,8	7,0	6,2		
Delfstoffenwinning	-4,9	-2,4	-0,1	-0,3	-3,6	-6,2	-3,7	-3,8	-2,6	0,7	1,4	0,0	0,0	1,8		
Industrie	0,7	0,8	0,8	0,7	0,5	0,2	0,2	6,5	5,9	6,1	6,4	5,1	4,2	4,3		
Energie- en waterleidingbedrijven	-3,3	-3,4	-4,2	-4,6	-4,9	-4,6	-4,0	-0,2	-0,1	-0,4	-0,5	0,7	1,1	1,1		
Bouwnijverheid	3,0	2,8	2,1	2,3	2,2	1,9	1,7	9,9	9,2	6,6	6,8	8,5	7,3	6,9		
Handel, horeca en reparatie	3,8	3,9	3,8	3,6	3,4	3,2	2,1	9,1	8,5	8,7	8,8	7,7	7,7	6,4		
Vervoer, opslag en communicatie	3,3	3,6	3,5	3,4	3,3	3,1	2,8	8,1	7,9	8,0	7,3	9,3	8,5	7,8		
Financiële en zakelijke dienstverlening	4,4	4,2	3,8	3,6	3,0	2,7	2,2	10,0	9,9	9,7	9,1	9,0	10,1	8,5		
Overheid	1,2	1,4	1,5	1,8	2,3	2,6	2,8	4,3	5,1	4,0	5,2	5,8	6,6	7,1		
Zorg en overige dienstverlening	2,5	2,8	2,9	3,1	3,8	4,2	4,1	6,9	6,7	7,1	7,3	7,5	8,6	8,8		
Totaal	2,7	2,8	2,6	2,6	2,6	2,5	2,1	7,6	7,4	7,2	7,3	7,3	7,5	7,0		

zakelijke dienstverlening zien we bovenstaand verschijnsel bij alle bedrijfstakken optreden. De oorzaak voor deze stijging is niet bekend, maar in een studie op basis van het Socio-economisch Panel van 1993 is een analyse gemaakt van het loonverschil tussen mannen en vrouwen¹⁾. Eerst is gekeken naar factoren die de lonen van mannen en vrouwen afzonderlijk beïnvloeden en vervolgens hoe deze factoren het loonverschil tussen beiden beïnvloeden. Uit de analyse blijkt dat het verschil grotendeels verklaard kan worden door het beroep, gemeten naar vijf kenmerken. Ten eerste is het functieniveau van mannen gemiddeld hoger dan van vrouwen, maar zelfs op hetzelfde functieniveau verdienen mannen iets meer. Ten tweede werken vrouwen minder vaak in leidinggevende functies, en als vrouwen al in een leidinggevende functie werken, is het loonverschil met mannen in leidinggevende posities nog groter. Ten derde is de beloning in beroepen waar veel vrouwen werken lager dan die in door mannen gedomineerde beroepen. Binnen beroepen is nauwelijks verschil in beloning. Dus het loonverschil speelt zich vooral af tussen beroepen en niet binnen beroepen. Ten vierde is gekeken naar het aantal uren, maar dat geeft geen significant verschil tussen het loon van mannen en het loon van vrouwen. Ten vijfde verdienen mannen in de publieke sector minder dan in de particuliere sector, terwijl hier voor vrouwen geen verschil is. Omdat er in de publieke sector relatief veel vrouwen werken, verkleint dit kenmerk het loonverschil.

Andere factoren, zoals opleidingsniveau, opleidingstype en loopbaanonderbreking vanwege werkloosheid of vanwege terugtrekking van de arbeidsmarkt hebben lichte invloed op het loonverschil. Verder heeft de leeftijd grote invloed op het loonverschil. Mannen verdienen minder als ze geen partner hebben, vrouwen als ze kinderen hebben. Dus voor het inkomen van vrouwen is het niet gunstig om partner en kinderen te hebben. Het loonverschil is tenslotte ook afhankelijk van de urbanisatiegraad en de regio.

4. Verhouding bruto looninkomen per arbeidsjaar vrouw/man

Groei ondernemersinkomen valt sterk terug

Doordat de groei van de lonen hoger is dan de groei van het BBP is de waardeinstijging (3,0%) van het bruto exploitatiesaldo lager dan die van het BBP. Ook ten opzichte van de stijging (3,7%) in het tweede kwartaal is de stijging afgenomen. Dit saldo kan gezien worden als het inkomen van ondernemingen en zelfstandigen.

De afschrijvingen stijgen ook het derde kwartaal met 8,3%. Doordat de afschrijvingen in het derde kwartaal vrijwel de helft zijn van het bruto exploitatiesaldo, daalt het netto exploitatiesaldo met -0,6%.

Hoewel in het derde kwartaal nog sprake is van een lichte stijging van de dollarkoers, zijn door de sterke daling van de prijs van de olieproducten ten opzichte van het derde kwartaal 2000 de verbruiksprijzen minder sterk gestegen dan de afzetprijzen. De reeds in het tweede kwartaal geconstateerde ruilvoetverbetering bij een beperkt aantal bedrijfsklassen is nu bij meer bedrijfsklassen te constateren. Uitzonderingen zijn de telecommunicatie en de metaalverwerkende en electrotechnische industrie.

Loonsom groeit sneller dan het BBP

De totale loonsom groeit in het derde kwartaal met 7,0%. Dat is iets lager dan in het tweede kwartaal. De loonsomontwikkeling is de som van werkgelegenheidsgroei en loonkostenstijging per arbeidsjaar. Nog steeds speelt bij de loonstijging de compensatie voor sterk gestegen consumptieprijzen een rol door onder andere ten gevolge van de btw-verhoging van 17,5% naar 19%. Tevens zijn in enkele bedrijfstakken nieuwe CAO's van kracht geworden per 1 juli, waardoor de ontwikkeling hoog blijft.

Evenals in het tweede kwartaal zijn de sterkste ontwikkelingen, met percentages boven 10%, vooral bij de commerciële en financiële dienstverlening en bij de telecommunicatie. In dit derde kwartaal zijn echter ook de lonen in de kwartaire sector met ruim 8% sterk gestegen. Ruim onder het gemiddelde is de loonsomontwikkeling in een aantal bedrijfsklassen van de voeding- en genotmiddelenindustrie (tussen 4% en 5%) en van de chemische industrie (tussen 2,5% en 4%).

Stijging belastingen blijft hoog

Door de BTW-verhoging van 17,5% naar 19% op 1 januari en de sterk gestegen prijzen is ook in het derde kwartaal de stijging van de indirecte belastingen vrij hoog met 7,4%. In veel mindere mate dan in het tweede kwartaal wordt echter de stijging getemperd door de teruggelopen autoverkoop met -2,9% in volume en de daling in de investeringen met -1,2% in volume.

De waardegroei van de verleende subsidies aan bedrijven loopt iets terug naar 4,1%.

Primaire inkomenssaldo weer positief

De uit het buitenland ontvangen dividenden, rente en andere primaire inkomens zijn in het derde kwartaal gestegen met 9,5% ten opzichte van een jaar eerder. De betaalde primaire inkomens dalen met -21,9%. Dit resulteert in een positief saldo van 4,0 miljard tegenover -0,1 miljard in het derde kwartaal 2000.

Het primaire inkomen, dat uit het buitenland wordt ontvangen of aan het buitenland wordt betaald, bestaat voor de helft uit rente en voor een kwart uit dividenden. De rest wordt gevormd door lonen en andere inkomens.

Door de sterke stijging van het primaire inkomenssaldo ligt in het derde kwartaal de ontwikkeling van het bruto nationaal product (BNP) met 9,8% ruim boven die van het BBP (5,6%).

Saldo secundaire inkomens stabiel

In tegenstelling tot het tweede kwartaal is de ontwikkeling van de ontvangen secundaire inkomens veel sterker dan die van de betaalde secundaire inkomens. De ontvangen inkomens stijgen met 18,0%; de betaalde inkomens nemen toe met 9,6%. Hierdoor vermindert het negatieve saldo met -0,1 miljard tot -0,6 miljard.

Door bovenstaande ontwikkeling komt de groei van het beschikbaar nationaal inkomen (BNI) met 9,9% nog boven die van het BNP (9,8%).

Besparingen nemen fors toe

Doordat de loonontwikkeling (7,0%) sterker is dan de groei van de consumptieve bestedingen (6,4%) en door de sterke toename van met name de primaire inkomens, nemen de nationale besparingen toe met 5,0 miljard euro. Het compenseert ruim de afname met –1,6 miljard die in het tweede kwartaal plaatsvond.

Investerings in buitenland fors hoger

Door de forse positieve ontwikkeling van de besparingen en de slechts licht groeiende binnenlandse investeringen (stijging met 5,7%), neemt het positieve saldo van de Nederlandse investeringen en beleggingen in het buitenland toe met 83,6% tot 8,3 miljard.

Noot in de tekst

- ¹⁾ Bakker, B.F.M., K.G. Tijdens en J.W. Winkels. 1999. Gender, occupational segregation and wages in The Netherlands. *Netherlands Official Statistics*, Vol. 14, Winter, pp 36–41.

6. Aandelenkoersen

In het derde kwartaal van 2001 is de CBS-herbeleggingsindex voor aandelen met meer dan 20% gedaald. De financiering van pensioenen komt onder druk door deze koersdaling op de mondiale aandelenbeurzen.

Het derde kwartaal van 2001 is een historisch slecht kwartaal voor aandelen. De CBS-herbeleggingsindex daalde in deze periode met 20,2%. Vanaf 1953 waren alleen het vierde kwartaal van 1987 (-30,5%) en het derde kwartaal van 1998 (-21,2%) slechter. In deze kwartalen vond de beurskrach op en na 'Black Monday' plaats respectievelijk de Rusland-crisis. Het derde kwartaal van 2001 werd gedomineerd door de terreuraanslagen in de Verenigde Staten. Vóór juli, augustus en september 2001 waren ook in mei en juni de aandelen op de Amsterdamse effectenbeurs gemiddeld al gedaald. Het was in 1980 voor het laatst dat de CBS-herbeleggingsindex (aandelen inclusief de waarde van het herbeleggen van het dividend) in vijf achtereenvolgende maanden daalde.

Nooit eerder hebben de pensioenfondsen zulke grote verliezen geleden op hun aandelenbeleggingen in één kwartaal. Uitgedrukt in een percentage zagen de fondsen hun aandelen 17,8% minder waard worden. Deze daling is lager dan die van de CBS-herbeleggingsindex, doordat pensioenfondsen hun aandelenbezit hebben gespreid door ook in het buitenland te beleggen. Door het waardeverlies is de dekkingsgraad – de verhouding tussen het vermogen en de contante waarde van de verplichtingen – van pensioenfondsen gedaald. Eind 1999 was het vermogen opgelopen tot 150% van de verplichtingen. In met name de tweede helft van de jaren '90 hebben pensioenfondsen geprofiteerd van de stijgingen op de aandelenbeurzen. Dit heeft geresulteerd in sterk gestegen buffers. Een deel van deze goede beleggingsresultaten is uitgekeerd in de vorm van lagere pensioenpremies. Met name de stijging van de lonen zorgde nadien voor een negatief effect op de hoogte van de gemiddelde dekkingsgraad. Immers, de verplichtingen van de pensioenfondsen, de uit te keren pensioenen, worden jaarlijks gecorrigeerd met de stijging van de CAO-lonen dan wel de inflatievoet. De inflatie in Nederland (exclusief het effect van veranderingen door kostprijsverhogende en consumptiegebonden belastingen) bedroeg in december 2001 3,4%, waar deze nog op 2,5% lag in december 2000 en 1,7% in de laatste maand van 1999. Met nog eens een daling van de aandelenkoersen is in 2001 van één op de acht pensioenfondsen de dekkingsgraad onder de kritische grens van 110% terecht gekomen. Als een fonds onder deze grens komt vraagt toezichthouder PVK, de Pensioen- en Verzekeringskamer, het betreffende pensioenfonds hoe het de vermogenspositie gaat verbeteren.

De MSCI World Index, de maatstaf die veruit de meeste pensioenfondsen gebruiken voor hun aandelenbeleggingen stond op 21 september, toen in een schrikreactie volgend op de aanslagen van 11 september de laagste niveaus van 2001 op de beurzen werden bereikt, ruim 27% lager dan eind 2000. Sindsdien hebben de beurzen zich flink hersteld tot boven de koersniveaus van 10 september. De MSCI World Index (inclusief de waarde van het herbeleggen van het dividend) sloot 2001 uiteindelijk af met een daling van 12,7%. Inzinkingen die tijdelijk blijken komen dus voor op de aandelenbeurs. Daarom heeft de Stichting van de Arbeid gesuggereerd dat een bepaald pensioenfonds niet op elk moment, koste wat kost, vast moet houden aan de dwingende norm van 100% financiering. Nog steeds is, over een lange periode bezien, het rendement dat met aandelenbeleggingen behaald kan worden positief. Van 1980 tot eind 2001 is de CBS-herbeleggingsindex met ruim 17% per jaar gestegen. In de bijgevoegde grafiek zijn de rendementen van de jaren in deze periode weergegeven. Het jaar 2001 springt er in deze reeks uit met het slechtste rendement, namelijk 19,2% negatief. Met name de sectoren transport en

communicatie en de niet-financiële dienstverlening lieten een rendement zien dat nog beneden dit gemiddelde lag. De daling bij aandelen in de IT-sector in 2000 heeft zich, zij het in mindere mate, voortgezet in 2001.

Er zijn twee argumenten aan te geven waarom voor pensioenfondsen nu een relatief hogere dekkingsgraad wenselijk is. Ten eerste zal Nederland rond 2010 op een veel hoger punt van de vergrijzing zijn beland. Tegen die tijd zal een kleiner aantal actieven de premies moeten betalen ten behoeve van een groter aantal pensioengerechtigden. Ten tweede zijn aandelen, een typisch risicovolle belegging, nu sterk vertegenwoordigd in de portefeuille van de pensioenfondsen. Eind 1990 was het belang 13%, aan het eind van het derde kwartaal van 2001 bedraagt het percentage dat de pensioenfondsen belegd hebben in aandelen 46%. Pensioenfondsen dienen, om negatieve uitschieters op de beurs te kunnen opvangen, over voldoende buffers te beschikken. Het is aannemelijk dat momenteel beleggingen in aandelen even risicovol zullen zijn als in de afgelopen jaren. Een indicatie hieromtrent kan bijvoorbeeld worden ontleend aan de waardering van aandelen. De koers-winstverhouding van aandelen op de Amerikaanse beurs bedraagt 21. In 1980 lag deze rond de 8, eind 1997/begin 1998 is deze waarderingsmaatstaf de 20 opwaarts gepasseerd en er sindsdien niet meer onder gekomen. Eind 1999/begin 2000 werd een top bereikt van ruim 30. De huidige waardering is echter hoger dan gemiddeld sinds 1980. Hierbij moet worden aangetekend dat de berekening die op een koers-winstverhouding van 21 uitkomt exclusief aandelen van verliesmakende bedrijven is. Inclusief deze aandelen is de koers-winstverhouding 50, het hoogste niveau vanaf 1980.

Omdat pensioenfondsen aandelen zien als aantrekkelijke belegging voor de lange termijn hebben zij in het derde kwartaal van 2001 per saldo voor 8,6 miljard euro (4,0% van de aandelenbezittingen per eind juni 2001) aan aandelen bijgekocht. In de afgelopen twee jaar zijn alleen in het eerste kwartaal van 2001 hogere netto-aankopen gerealiseerd, toen voor 14,6 miljard euro meer gekocht werd dan verkocht. Deze flinke netto-aankopen komen tot uitdrukking in de relatief bescheiden daling gedurende 2001 van het belang dat pensioenfondsen in aandelen aanhouden. Bedroeg dit belang 48% per eind 2000, aan het eind van het derde kwartaal van 2001 hebben de pensioenfondsen nog altijd 46% van hun vermogen in aandelen belegd. Naast aandelen hebben pensioenfondsen overigens hun vermogen hoofdzakelijk in obligaties belegd, te weten 36% van het totaal. Het totale rendement op Nederlandse obligaties bedraagt in 2001 +6,0%. Verder nemen hypotheken en onderhandse leningen tezamen 10% van de beleggingsportefeuilles van pensioenfondsen in en vastgoed 6%.

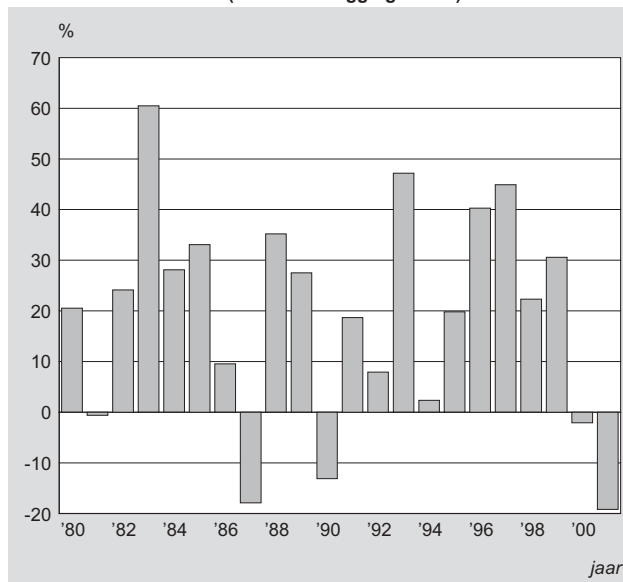
Om een voldoende hoge dekkingsgraad aan te houden staat voor een pensioenfonds in principe een aantal mogelijkheden open. Voorlopig is vooral van de mogelijkheid gebruik gemaakt de pensioenpremies te verhogen. Zo heeft het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP), het grootste pensioenfonds van Nederland, per 1 januari 2002 zijn pensioenpremies met 2%-punt – de maximaal toegestane stijging in een jaar – verhoogd tot 13,2% van het pensioengevend salaris. Het fonds stelt meer verhogingen in het vooruitzicht. Het Centraal Planbureau vermeldt in zijn Macroeconomische Verkenningen 2002 dat bij een daling van het (lange termijn) rendement van 1%-punt de premies structureel moeten toenemen met 3%-punt van de loonsom; dat is een kleine 5 miljard euro. De door pensioenfondsen in 2000 geïnde bruto-premies bedroegen 11,1 miljard euro. Naast het ABP kwam ook het PGGM, in grootte het tweede pensioenfonds van Nederland, met een verhoging van de premie voor 2002. Dit betreft echter een onderdeel van een gelijkmatige verhoging over een reeks van jaren. Voor pensioenfondsen in het algemeen geldt dat de pen-

sioenpremies verhoogd moeten worden om de genoemde buffers te bewerkstelligen waarmee de toenemende vergrijzing opvangen dient te worden. Dit is ook de reden dat de pensioenpremies in de tweede helft van de jaren '90 niet fors zijn gedaald, terwijl de rendementen op aandelenbeleggingen wel hoog waren. Nu de aandelenrendementen tegenvallen zijn extra premieverhogingen te verwachten.

Premieverhogingen kunnen negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid van de Nederlandse economie. Zo kan een pro-cyclisch effect uitgaan van premieverhogingen. Immers, de premieverhogingen zijn grotendeels veroorzaakt door slechte rendementen op aandelenbeleggingen, die weer veroorzaakt zijn door tegenvallende economische ontwikkelingen. Verhoging van de pensioenpremies komt voor rekening van werkgevers (het grootste deel) en werknemers. Hogere pensioenpremies kunnen zo leiden tot een minder gunstige concurrentiepositie en een lagere winstgevendheid, en daarmee investeringsbereidheid, van bedrijven. Daarnaast zal een lager beschikbaar inkomen, en daarmee een lagere consumptie, resulteren voor werknemers. Op de gevolgen van de premiestijgingen die voor rekening zijn van werkgevers is De Nederlandsche Bank ingegaan in haar Kwartaalbericht van december 2001. Bij een jaarlijkse stijging van de premies in de periode 2001–2003 van 0,5% zou het volume van het bruto binnenlands product 0,2% respectievelijk 0,4% lager zijn in 2002 en 2003. Het volume van de investeringen van bedrijven zou 1,0% lager uitkomen in 2003 en de geregistreerde werkloosheid zou in dat jaar met 22.000 personen hoger uitvallen dan zonder pensioenpremieverhogingen. Daarbij komt uiteraard het effect van de stijging van de pensioenpremies die voor rekening zijn van werknemers.

Tot eind 2001 zijn voor naar schatting bijna 1,4 miljard euro aan premieverhogingen voor 2002 aangekondigd. De afgelopen paar

5. Rendement aandelen (CBS-herbeleggingsindex)

jaar ligt het percentage geïnde bruto-premies dat voor rekening komt van werkgevers rond de 59%. Onder de veronderstelling dat een dergelijk percentage ook voor de premieverhoging geldt, komt dit neer op zo'n 0,8 miljard euro aan premieverhoging voor werkgevers in 2002. Dit is ongeveer 0,4% van de loonsom van bedrijven en overheid. Dit wijkt niet veel af van de aanname waar De Nederlandsche Bank vanuit is gegaan.

Tabellen

De tabellen in deze publicatie bestaan ieder uit meerdere delen. De omschrijvingen zijn per deel afwisselend in het Nederlands en in het Engels afgedrukt.

1. Goederen- en dienstentotalen
 - 1.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 1.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 1.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 1.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 1.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 1.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
2. Bruto binnenlands product naar bedrijfstakken
 - 2.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 2.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 2.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 2.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 2.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 2.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
3. Beloning van werknemers en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product
 - 3.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 3.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 3.3.2 Banen en arbeidsvolume werknemers
4. Consumptieve bestedingen
 - 4.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 4.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 4.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
5. Investerings in vaste activa (bruto)
 - 5.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 5.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 5.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
6. Invoer van goederen en diensten
 - 6.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 6.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 6.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
7. Uitvoer van goederen en diensten
 - 7.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 7.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 7.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
8. Binnenlands product, nationaal product, nationaal inkomen en lopende transacties van Nederland met het buitenland
 - 8.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 8.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 8.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks

Tables

The tables in this publication each consist of several parts. The descriptions are alternatingly either in English or in Dutch.

1. Supply and disposition of goods and services
 - 1.1.1 Volume changes, original series
 - 1.1.2 Volume changes, final adjusted series
 - 1.2.1 Value changes, original series
 - 1.2.2 Value changes, final adjusted series
 - 1.3.1 Values, original series
 - 1.3.2 Values, final adjusted series
2. Gross domestic product by kind of economic activity
 - 2.1.1 Volume changes, original series
 - 2.1.2 Volume changes, adjusted series
 - 2.2.1 Value changes, original series
 - 2.2.2 Value changes, adjusted series
 - 2.3.1 Values, original series
 - 2.3.2 Values, adjusted series
3. Compensation of employees and other income components of domestic product
 - 3.2.1 Value changes, original series
 - 3.3.1 Values, original series
 - 3.3.2 Jobs and labour input of employees
4. Final consumption
 - 4.1.1 Volume changes, original series
 - 4.2.1 Value changes, original series
 - 4.3.1 Values, original series
5. Fixed capital formation (gross)
 - 5.1.1 Volume changes, original series
 - 5.2.1 Value changes, original series
 - 5.3.1 Values, original series
6. Imports of goods and services
 - 6.1.1 Volume changes, original series
 - 6.2.1 Value changes, original series
 - 6.3.1 Values, original series
7. Exports of goods and services
 - 7.1.1 Volume changes, original series
 - 7.2.1 Value changes, original series
 - 7.3.1 Values, original series
8. Domestic product, national income and current transactions of the Netherlands with the rest of the world
 - 8.1.1 Volume changes, original series
 - 8.2.1 Value changes, original series
 - 8.3.1 Values, original series

Tabel / Table 1.1.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (volume-mutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (volume changes)

			Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
			1999■	2000□	1999■		2000□				2001●			
					III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
%														
1	Bruto binnenlands product (marktprijzen)		3,7	3,5	3,7	4,8	4,7	4,0	3,1	2,2	1,4	1,4	0,8	
2	Invoer van goederen en diensten		6,3	9,4	6,9	8,8	9,8	10,8	8,2	8,8	6,0	3,1	1,4	
3	(1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)		4,6	5,6	4,8	6,2	6,5	6,4	4,9	4,6	3,1	2,1	1,0	
	Consumptie													
4	door huishoudens incl. IZWh		4,5	3,8	4,2	3,8	5,2	3,4	3,1	3,4	1,1	1,7	1,0	
5	door de overheid		2,8	1,9	2,6	3,1	1,7	2,1	1,8	1,8	3,1	3,0	3,0	
	Bruto investeringen in vaste activa													
6	door bedrijven		7,8	3,1	6,6	9,9	3,8	6,4	1,7	0,5	-1,8	-3,1	-2,8	
7	door de overheid		7,7	8,1	9,1	7,5	14,3	11,7	3,6	4,3	4,6	3,6	8,0	
8	Veranderingen in voorraden ¹⁾		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
9	(4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)		4,2	3,1	5,0	5,5	4,5	4,7	1,7	1,6	1,6	0,8	1,4	
10	Uitvoer van goederen en diensten		5,4	9,5	4,6	7,4	9,7	9,1	10,0	9,3	5,2	4,0	0,4	
11	(9+10) Totale finale bestedingen (bruto)		4,6	5,6	4,8	6,2	6,5	6,4	4,9	4,6	3,1	2,1	1,0	

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.1.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (volume changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (volume-mutaties)

		Changes on previous year		Changes on previous quarter								
		1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
				III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
%												
1	Gross domestic product (market prices)	3,7	3,5	1,2	1,2	0,8	0,6	0,6	0,5	-0,1	0,3	0,0
2	Imports of goods and services	6,3	9,4	2,9	2,9	1,4	2,9	2,3	1,4	-0,5	-0,1	-0,6
3	(1+2) Disposable for final expenditure (gross)	4,6	5,6	1,8	1,8	1,1	1,5	1,2	0,9	-0,2	0,2	-0,2
Consumption												
4	by households incl. NPISH	4,5	3,8	0,3	1,2	1,6	0,2	0,9	0,7	-0,9	1,0	0,4
5	by general government	2,8	1,9	0,8	0,9	-0,7	1,0	0,6	0,8	0,7	0,8	0,6
Gross fixed capital formation												
6	by enterprises	7,8	3,1	3,3	1,3	0,3	1,4	-1,1	-0,4	-1,1	-0,6	-0,4
7	by general government	7,7	8,1	3,0	2,0	4,6	0,5	-1,6	0,8	2,8	1,2	2,2
8	Changes in inventories ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 to 8) National final expenditure (gross)	4,2	3,1	2,2	1,0	0,2	1,2	-0,3	0,3	0,3	0,3	0,6
10	Exports of goods and services	5,4	9,5	1,7	3,2	2,3	1,4	3,5	1,2	-0,7	-0,1	-0,9
11	(9+10) Total final expenditure (gross)	4,6	5,6	1,8	1,8	1,1	1,5	1,2	0,9	-0,2	0,2	-0,2

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.2.1

Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (value changes)

			Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
			1999■	2000□	1999■		2000□			2001●			
					III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
%													
1	Bruto binnenlands product (marktprijzen)		5,5	7,3	5,4	6,7	8,1	7,7	6,9	6,6	7,1	6,5	5,6
2	Invoer van goederen en diensten		6,9	18,9	9,2	14,2	18,9	20,1	17,9	18,8	9,8	6,1	1,2
3	(1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)		6,0	11,5	6,8	9,4	12,0	12,1	10,9	11,1	8,1	6,3	3,9
	Consumptie												
4	door huishoudens incl. IZWh		6,5	6,6	6,5	6,1	7,8	6,2	5,8	6,8	5,3	6,7	5,7
5	door de overheid		6,6	6,3	6,1	7,1	6,3	6,6	6,5	6,0	7,9	7,8	7,9
	Bruto investeringen in vaste activa												
6	door bedrijven		10,6	7,4	9,5	13,5	8,3	10,4	5,9	4,9	2,3	0,9	0,7
7	door de overheid		9,8	11,9	11,8	10,2	15,0	17,0	7,7	8,9	8,2	8,7	12,9
8	Veranderingen in voorraden ¹⁾		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)		6,8	6,7	7,5	8,6	8,2	8,1	5,1	5,4	6,0	5,4	6,2
10	Uitvoer van goederen en diensten		4,8	19,2	5,7	10,6	18,0	18,6	20,1	19,9	11,1	7,7	0,6
11	(9+10) Totale finale bestedingen (bruto)		6,0	11,5	6,8	9,4	12,0	12,1	10,9	11,1	8,1	6,3	3,9

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.2.2

Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (value changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (waarde-mutaties)

			Changes on previous year		Changes on previous quarter								
			1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
					III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
%													
1	Gross domestic product (market prices)		5,5	7,3	1,7	1,8	2,0	1,7	1,4	2,0	1,7	1,1	0,8
2	Imports of goods and services		6,9	18,9	4,3	5,6	4,4	4,7	4,6	2,2	−1,0	0,4	−2,6
3	(1+2) Disposable for final expenditure (gross)		6,0	11,5	2,6	3,2	2,9	2,8	2,6	2,1	0,6	0,8	−0,5
Consumption													
4	by households incl. NPISH		6,5	6,6	1,1	1,5	2,6	0,7	1,8	1,7	0,7	2,2	1,2
5	by general government		6,6	6,3	1,4	1,9	1,2	1,7	1,4	1,9	2,3	1,9	2,0
Gross fixed capital formation													
6	by enterprises		10,6	7,4	4,2	2,3	1,2	2,5	0,1	0,7	−0,3	0,3	0,4
7	by general government		9,8	11,9	2,9	1,1	7,2	2,5	−1,4	1,7	3,1	4,3	1,1
8	Changes in inventories ¹⁾		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	(4 to 8) National final expenditure (gross)		6,8	6,7	2,8	1,7	1,5	1,8	0,6	1,6	1,7	1,4	1,4
10	Exports of goods and services		4,8	19,2	2,7	4,9	5,9	3,2	6,4	2,7	−1,3	−0,2	−2,0
11	(9+10) Total final expenditure (gross)		6,0	11,5	2,6	3,2	2,9	2,8	2,6	2,1	0,6	0,8	−0,5

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.3.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks
Supply and disposition of goods and services, original series

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>											
1 Bruto binnenlands product (marktprijzen)	373,7	401,1	90,7	98,5	97,0	102,1	97,0	105,0	103,9	108,7	102,4
2 Invoer van goederen en diensten	210,3	250,1	52,1	57,3	59,0	61,7	61,4	68,0	64,7	65,4	62,2
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	584,0	651,2	142,8	155,8	156,0	163,8	158,4	173,0	168,6	174,1	164,6
Consumptie											
4 door huishoudens incl. IZWh	187,4	199,9	46,3	48,8	48,2	50,5	49,0	52,1	50,8	53,9	51,8
5 door de overheid	85,8	91,2	20,8	22,0	21,6	24,1	22,1	23,3	23,3	26,0	23,9
Bruto investeringen in vaste activa											
6 door bedrijven	72,8	78,2	16,4	19,9	19,2	20,7	17,4	20,9	19,7	20,9	17,5
7 door de overheid	11,4	12,7	2,8	3,3	2,8	3,2	3,1	3,6	3,1	3,5	3,5
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	0,3	-0,4	0,9	0,4	0,2	-0,5	0,2	-0,4	0,8	-0,8	0,8
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	357,7	381,6	87,3	94,4	92,1	98,2	91,8	99,5	97,7	103,5	97,5
10 Uitvoer van goederen en diensten	226,3	269,6	55,5	61,3	63,9	65,6	66,6	73,5	71,0	70,6	67,1
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	584,0	651,2	142,8	155,8	156,0	163,8	158,4	173,0	168,6	174,1	164,6

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.3.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>bln euro</i>											
1 Gross domestic product (market prices)	373,7	401,1	94,2	95,8	97,8	99,5	100,9	103,0	104,7	105,8	106,7
2 Imports of goods and services	210,3	250,1	53,2	56,2	58,7	61,4	64,3	65,7	65,0	65,3	63,6
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	584,0	651,2	147,4	152,1	156,5	160,9	165,2	168,6	169,7	171,1	170,3
Consumption											
4 by households incl. NPISH	187,4	199,9	47,1	47,8	49,0	49,4	50,3	51,2	51,5	52,6	53,3
5 by general government	85,8	91,2	21,6	22,0	22,2	22,6	22,9	23,4	23,9	24,4	24,9
Gross fixed capital formation											
6 by enterprises	72,8	78,2	18,5	18,9	19,2	19,6	19,6	19,8	19,7	19,8	19,8
7 by general government	11,4	12,7	2,9	2,9	3,1	3,2	3,2	3,2	3,3	3,5	3,5
8 Changes in inventories ¹⁾	0,3	-0,4	0,5	0,5	-0,1	0,3	-0,3	-0,3	0,5	0,1	0,3
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	357,7	381,6	90,5	92,1	93,5	95,2	95,7	97,3	98,9	100,3	101,8
10 Exports of goods and services	226,3	269,6	57,0	59,8	63,3	65,4	69,5	71,4	70,5	70,3	68,9
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	584,0	651,2	147,4	152,1	156,5	160,9	165,2	168,6	169,7	171,1	170,3

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 2.1.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (volume-mutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●			
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
	%											
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)												
Landbouw, bosbouw en visserij	5,3	0,9	14,6	8,6	0,5	-3,9	4,8	1,5	-6,4	-3,1	-0,7	
Delfstoffenwinning	-8,2	-2,1	-12,7	-16,1	0,2	-1,3	-3,1	-4,9	1,8	5,8	9,0	
Industrie	2,9	4,7	3,0	7,4	6,7	6,3	3,4	2,8	0,5	0,4	-2,4	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,5	2,0	2,6	5,9	6,5	3,3	-0,3	-0,6	0,8	-2,2	-1,8	
Textiel- en lederindustrie	-2,0	3,0	-2,4	0,3	4,1	6,2	1,7	0,3	1,8	-1,2	-2,7	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	1,5	2,7	1,8	3,6	2,6	5,3	3,2	-0,1	-0,8	-1,7	-2,9	
Aardolie-industrie	4,6	8,7	13,9	-5,9	2,6	3,9	2,6	24,0	-4,7	5,8	-3,0	
Chemische basisproductenindustrie	5,9	10,4	9,8	18,3	19,0	7,2	11,6	5,3	1,9	6,8	-0,4	
Chemische eindproductenindustrie	10,7	2,4	11,0	21,5	3,4	5,7	1,5	-0,8	4,8	2,9	2,0	
Rubber- en kunststofindustrie	1,9	2,4	1,6	6,8	6,4	6,5	-0,4	-2,9	-2,1	-3,2	-4,3	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	2,1	3,2	0,3	6,9	3,6	4,8	2,3	2,1	-1,9	1,2	-1,8	
Machine-industrie	0,3	11,4	0,3	6,0	11,4	11,8	10,8	11,6	-0,7	0,8	-3,6	
Elektrotechnische industrie	2,9	12,5	0,8	9,3	12,7	18,9	9,3	9,9	6,9	1,4	-6,8	
Transportmiddelenindustrie	2,2	-1,1	-0,3	2,7	-1,2	-0,3	-1,2	-1,6	2,0	0,1	-3,9	
Overige industrie	3,3	3,0	3,0	8,5	5,9	4,2	0,7	1,4	-1,8	-1,7	-1,2	
Energie- en waterleidingbedrijven	6,2	1,6	6,7	6,0	1,8	2,0	1,8	0,8	1,1	1,1	0,2	
Bouwnijverheid	5,4	2,7	3,5	8,3	6,4	4,5	-0,2	-0,1	-1,1	-0,9	2,5	
Handel, horeca en reparatie	4,6	3,2	4,2	6,4	4,2	4,7	2,8	1,3	1,9	0,3	-0,4	
Handel en reparatie	4,8	3,3	4,3	6,7	4,2	4,9	3,0	1,1	2,2	0,3	-0,1	
Horeca	3,1	3,1	3,6	3,8	4,4	3,6	1,8	2,9	0,1	0,0	-2,6	
Vervoer, opslag en communicatie	7,6	8,9	7,1	9,4	10,3	10,6	7,7	7,3	4,6	4,8	4,0	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	2,9	3,6	2,9	3,9	3,7	4,0	3,7	3,0	1,2	0,7	-0,5	
Post en telecommunicatie	18,0	19,8	15,8	20,3	24,4	25,1	15,8	15,3	11,3	12,9	12,5	
Financiële en zakelijke dienstverlening	4,8	4,1	4,2	5,1	5,1	4,1	4,2	3,0	1,9	1,9	1,0	
Financiële instellingen	4,4	3,2	4,7	3,9	5,6	4,1	2,9	0,5	0,1	0,3	-0,1	
Verhuur van en handel in onroerend goed	2,2	2,4	2,0	2,6	2,5	2,1	2,5	2,5	2,1	2,2	1,2	
Uitzendbureaus	2,0	1,9	-0,9	6,4	4,1	2,2	2,5	-0,7	1,5	-0,6	-1,0	
Overige zakelijke dienstverlening	8,2	6,7	7,8	7,8	7,2	6,4	7,2	6,0	3,1	3,3	2,2	
Overheid	1,8	0,6	2,4	1,8	0,6	0,6	0,6	0,6	2,7	2,5	2,5	
Zorg en overige dienstverlening	1,6	2,1	1,7	1,8	2,0	2,0	2,2	2,1	3,0	3,1	2,8	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	3,7	3,5	3,8	4,9	4,5	4,0	3,1	2,2	1,7	1,6	1,0	

Table / Tabel 2.1.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (volume changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (volume-mutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	1999■	2000□	1999■			2000□			2001●			
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
	%											
ECONOMIC ACTIVITIES (NACE)												
Agriculture, forestry and fishing	5,3	0,9	3,8	1,0	-2,0	-3,4	8,0	-2,6	-6,7	0,9	6,5	
Mining and quarrying	-8,2	-2,1	-0,6	1,3	0,3	-1,8	-2,9	-0,9	7,7	2,2	-0,2	
Manufacturing	2,9	4,7	2,3	2,1	1,1	0,3	0,5	0,2	-0,5	-0,1	-2,0	
Electricity, gas and water supply	6,2	1,6	1,7	0,3	0,3	-0,1	1,2	-0,4	0,1	0,3	0,1	
Construction	5,4	2,7	1,2	2,2	1,6	-0,3	-2,9	1,8	0,7	-0,3	0,6	
Trade, hotels, restaurants and repair	4,6	3,2	1,8	2,1	-0,3	1,1	0,1	0,2	0,5	-0,5	-0,4	
Transport, storage and communication	7,6	8,9	2,6	2,4	3,0	1,8	0,8	1,9	0,4	1,3	0,6	
Financial and business service activities	4,8	4,1	0,9	1,4	1,5	0,2	1,3	0,0	0,6	-0,1	-0,3	
Government	1,8	0,6	0,6	-0,1	-0,7	0,7	0,6	0,5	0,8	0,6	0,6	
Care and other service activities	1,6	2,1	0,6	0,6	0,3	0,5	0,8	0,6	1,0	0,7	0,5	
Value added (gross, basic prices)	3,7	3,5	1,1	1,7	0,7	0,4	0,4	0,7	0,3	0,3	-0,4	

Tabel / Table 2.2.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●			
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
	%											
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)												
Landbouw, bosbouw en visserij	-6,6	4,1	0,0	3,8	8,8	-3,2	5,5	6,7	1,7	-3,0	12,6	
Delfstoffenwinning	-16,0	47,8	-20,0	-4,0	42,7	58,9	62,8	40,6	40,5	25,4	7,7	
Industrie	2,1	7,9	2,2	5,1	7,7	10,8	7,2	5,8	5,6	4,0	-0,7	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	7,3	2,7	6,9	8,9	1,3	5,9	-1,0	4,4	12,8	7,6	6,6	
Textiel- en lederindustrie	0,5	0,1	-0,8	3,6	5,6	2,7	-1,2	-6,1	0,0	-1,2	-0,3	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	2,8	3,9	2,0	5,2	4,0	5,3	5,4	1,3	5,9	5,0	1,2	
Aardolie-industrie	-19,3	92,7	0,6	-44,3	16,5	109,3	154,8	109,8	59,6	41,3	12,3	
Chemische basisproductenindustrie	-9,2	30,9	-5,5	12,3	43,3	40,8	38,4	8,4	7,3	2,4	-13,5	
Chemische eindproductenindustrie	4,7	1,0	4,3	14,4	1,5	4,1	0,4	-1,9	4,2	2,6	-0,4	
Rubber- en kunststofindustrie	4,1	-1,2	2,7	3,7	2,5	0,0	-3,6	-3,9	-1,7	0,0	0,9	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	-1,0	8,2	-2,4	9,1	8,0	11,8	8,0	5,0	-3,5	-4,0	-9,5	
Machine-industrie	3,1	6,8	2,5	6,3	8,3	6,6	5,2	6,9	-1,6	1,2	-1,8	
Elektrotechnische industrie	1,6	6,7	-0,4	3,7	7,1	13,0	3,1	4,0	4,7	-0,1	-7,5	
Transportmiddelenindustrie	7,8	-3,4	5,2	7,5	4,4	-3,0	-6,7	-8,0	-1,9	-2,1	-3,4	
Overige industrie	5,2	4,2	4,4	9,1	7,0	5,6	1,9	2,6	3,1	4,8	6,1	
Energie- en waterleidingbedrijven	8,0	-5,9	11,5	-0,1	-13,9	-10,9	0,9	2,5	-4,1	-7,3	-3,3	
Bouwnijverheid	11,3	8,6	9,3	13,9	12,4	10,1	4,9	6,7	6,0	7,0	11,0	
Handel, horeca en reparatie	6,6	5,9	5,8	7,4	6,8	7,1	5,3	4,5	5,7	6,2	6,1	
Handel en reparatie	6,3	5,8	5,2	7,3	6,4	7,0	5,4	4,4	5,4	6,1	6,5	
Horeca	8,5	6,7	9,5	8,5	9,6	7,8	4,5	5,2	8,5	6,5	3,1	
Vervoer, opslag en communicatie	3,6	5,4	3,2	3,9	2,3	4,8	6,1	8,6	6,3	8,6	5,2	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	1,7	3,5	1,7	1,1	-1,0	1,6	4,9	8,7	7,6	7,4	3,8	
Post en telecommunicatie	7,7	9,4	6,5	9,8	9,1	11,7	8,5	8,3	3,9	11,0	7,9	
Financiële en zakelijke dienstverlening	8,6	8,4	7,8	8,6	9,5	8,8	9,6	5,9	5,1	5,3	4,1	
Financiële instellingen	10,3	10,6	10,4	11,4	14,3	12,1	14,8	2,3	1,8	3,5	-2,0	
Verhuur van en handel in onroerend goed	6,0	5,8	5,4	5,8	6,4	5,8	5,4	5,6	4,6	4,8	3,7	
Uitzendbureaus	4,5	4,9	2,3	6,0	6,2	5,2	6,5	2,1	3,4	2,7	6,2	
Overige zakelijke dienstverlening	11,0	10,1	10,2	10,0	9,8	10,1	11,0	9,5	8,3	7,5	8,2	
Overheid	5,9	4,7	6,4	6,0	4,5	4,4	4,8	5,0	6,4	7,1	7,1	
Zorg en overige dienstverlening	6,8	7,4	6,3	7,8	8,1	7,6	7,6	6,3	8,1	8,4	8,1	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	5,4	7,6	5,3	6,8	8,1	7,9	7,6	6,7	6,9	6,1	5,1	

Table / Tabel 2.2.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (value changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (waarde-mutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	1999■	2000□	1999■			2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
	%											
ECONOMIC ACTIVITIES (NACE)												
Agriculture, forestry and fishing	-6,6	4,1	-0,1	-0,4	-0,2	-0,4	3,9	1,5	-2,3	-3,8	15,8	
Mining and quarrying	-16,0	47,8	6,9	18,5	14,9	7,0	9,5	2,1	16,5	-3,8	-5,9	
Manufacturing	2,1	7,9	2,9	2,8	1,9	2,5	0,6	0,8	1,5	0,9	-3,1	
Electricity, gas and water supply	8,0	-5,9	-5,5	-5,8	-2,3	3,7	3,2	-2,9	-6,4	-0,5	5,1	
Construction	11,3	8,6	2,1	3,3	3,1	1,2	-2,0	4,7	2,4	1,6	1,9	
Trade, hotels, restaurants and repair	6,6	5,9	1,9	2,1	1,2	1,5	0,6	1,2	2,3	1,9	0,7	
Transport, storage and communication	3,6	5,4	0,5	1,7	0,4	2,5	1,9	2,1	1,8	2,5	-2,5	
Financial and business service activities	8,6	8,4	0,8	3,4	2,9	0,8	2,1	0,1	1,8	1,4	0,8	
Government	5,9	4,7	1,7	0,8	0,8	1,1	1,5	1,6	2,1	1,7	1,5	
Care and other service activities	6,8	7,4	1,8	2,0	2,3	1,0	1,9	1,8	3,0	1,5	1,6	
Value added (gross, basic prices)	5,4	7,6	1,7	2,3	2,0	1,5	1,8	1,6	1,4	1,0	1,3	

Tabel / Table 2.3.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks
Gross value added by kind of economic activity, original series

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>											
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)											
Landbouw, bosbouw en visserij	9,3	9,7	2,8	2,1	2,1	2,4	2,9	2,2	2,2	2,3	3,3
Delfstoffenwinning	6,5	9,7	1,0	2,3	3,0	1,8	1,6	3,2	4,3	2,3	1,7
Industrie	56,0	60,4	13,7	15,2	14,3	15,3	14,7	16,1	15,1	15,9	14,6
Voedings- en genotmiddelenindustrie	10,8	11,1	2,8	3,0	2,5	2,7	2,8	3,2	2,8	2,9	3,0
Textiel- en lederindustrie	1,3	1,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	7,1	7,4	1,7	2,0	1,8	1,9	1,8	2,0	1,9	1,9	1,8
Aardolie-industrie	1,3	2,5	0,2	0,4	0,4	0,6	0,6	0,9	0,7	0,8	0,7
Chemische basisproductenindustrie	4,1	5,4	1,0	1,2	1,2	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,2
Chemische eindproductenindustrie	3,3	3,3	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8
Rubber- en kunststofindustrie	1,9	1,9	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	6,2	6,7	1,5	1,6	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,5
Machine-industrie	4,4	4,7	1,1	1,1	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1
Elektrotechnische industrie	5,2	5,6	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3	1,5	1,4	1,4	1,2
Transportmiddelenindustrie	3,2	3,1	0,7	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7
Overige industrie	7,2	7,5	1,7	1,9	1,8	2,0	1,8	1,9	1,9	2,1	1,9
Energie- en waterleidingbedrijven	6,0	5,6	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
Bouwnijverheid	19,5	21,2	4,4	5,2	5,3	5,7	4,6	5,6	5,6	6,1	5,1
Handel, horeca en reparatie	52,6	55,7	12,8	14,2	13,0	14,3	13,5	14,9	13,8	15,2	14,3
Handel en reparatie	45,8	48,5	11,0	12,6	11,4	12,4	11,6	13,1	12,0	13,1	12,4
Horeca	6,8	7,2	1,8	1,6	1,6	2,0	1,9	1,7	1,8	2,1	2,0
Vervoer, opslag en communicatie	25,4	26,8	6,4	6,3	6,4	6,8	6,7	6,9	6,8	7,3	7,1
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	17,1	17,7	4,2	4,2	4,2	4,5	4,4	4,6	4,5	4,8	4,6
Post en telecommunicatie	8,4	9,1	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5	2,5
Financiële en zakelijke dienstverlening	89,7	97,2	21,9	23,7	23,8	24,3	24,0	25,1	25,0	25,6	25,0
Financiële instellingen	21,1	23,3	5,0	5,7	5,9	5,8	5,8	5,9	6,0	6,0	5,7
Verhuur van en handel in onroerend goed	28,3	29,9	7,2	7,2	7,3	7,4	7,6	7,6	7,7	7,8	7,8
Uitzendbureaus	8,3	8,7	2,2	2,2	2,0	2,1	2,3	2,3	2,1	2,2	2,4
Overige zakelijke dienstverlening	32,0	35,2	7,6	8,5	8,5	9,0	8,4	9,3	9,2	9,6	9,1
Overheid	39,7	41,6	9,4	9,8	9,7	11,7	9,9	10,3	10,3	12,6	10,6
Zorg en overige dienstverlening	38,5	41,4	9,6	9,9	10,1	10,4	10,4	10,5	10,9	11,3	11,2
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	343,3	369,3	83,4	90,2	89,3	94,1	89,7	96,3	95,4	99,8	94,3

Table / Tabel 2.3.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES (NACE)											
Agriculture, forestry and fishing	20,6	9,7	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,3	2,7
Mining and quarrying	6,5	9,7	1,6	1,9	2,2	2,3	2,6	2,6	3,0	2,9	2,7
Manufacturing	56,0	60,4	14,1	14,5	14,7	15,1	15,2	15,3	15,6	15,7	15,2
Electricity, gas and water supply	6,0	5,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,3	1,3	1,4
Construction	19,5	21,2	4,9	5,1	5,2	5,3	5,2	5,4	5,6	5,7	5,8
Trade, hotels, restaurants and repair	52,6	55,7	13,2	13,5	13,7	13,9	14,0	14,1	14,5	14,7	14,8
Transport, storage and communication	25,4	26,8	6,3	6,5	6,5	6,6	6,8	6,9	7,0	7,2	7,0
Financial and business service activities	89,7	97,2	22,4	23,2	23,9	24,1	24,6	24,6	25,1	25,4	25,6
Government	39,7	41,6	10,0	10,1	10,2	10,3	10,5	10,6	10,9	11,0	11,2
Care and other service activities	38,5	41,4	9,7	9,9	10,1	10,2	10,4	10,6	10,9	11,1	11,3
Value added (gross, basic prices)	343,3	369,3	86,4	88,3	90,1	91,4	93,1	94,6	95,9	96,9	98,1

Tabel / Table 3.2.1

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)
Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)											
Landbouw, bosbouw en visserij	6,2	8,3	6,0	6,8	9,0	7,5	8,1	8,9	9,8	7,0	6,2
Delfstoffenwinning	-0,6	-1,1	-1,8	-4,9	-3,8	-2,6	0,7	1,4	0,0	0,0	1,8
Industrie	3,7	6,2	3,5	3,5	6,5	5,9	6,1	6,4	5,1	4,2	4,3
Voedings- en genotmiddelenindustrie	5,0	6,0	5,1	5,4	6,6	5,8	5,8	6,0	5,2	2,1	3,7
Textiel- en lederindustrie	1,6	2,8	1,2	-1,1	2,4	2,4	3,3	3,0	2,4	-0,4	-0,7
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	3,4	6,3	3,2	3,0	6,4	6,0	6,5	6,6	4,9	3,8	4,9
Aardolie-industrie	-7,6	2,3	-8,1	-4,8	2,0	2,3	5,9	-0,4	2,4	4,8	3,7
Chemische basisproductenindustrie	-0,4	4,4	-0,8	-1,8	2,9	3,9	5,0	5,8	1,4	2,6	2,4
Chemische eindproductenindustrie	6,1	6,8	7,3	6,7	11,5	5,7	5,6	5,4	2,8	4,0	6,9
Rubber- en kunststofindustrie	4,6	7,9	4,1	4,7	7,4	7,8	8,7	7,7	4,8	2,4	4,4
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	3,3	7,1	3,1	2,9	6,7	7,6	6,5	7,8	5,3	4,3	3,3
Machine-industrie	3,9	6,3	3,7	3,6	7,2	5,4	5,7	6,9	8,8	7,1	6,9
Elektrotechnische industrie	3,6	7,5	3,6	4,2	7,8	6,4	8,0	8,1	8,0	6,8	5,6
Transportmiddelenindustrie	5,6	5,7	4,9	4,7	5,9	6,2	5,5	5,1	5,6	5,5	3,5
Overige industrie	3,9	5,7	3,9	3,4	6,2	5,5	5,4	5,7	3,3	4,2	3,9
Energie- en waterleidingbedrijven	0,7	-0,3	1,0	0,3	-0,2	-0,1	-0,4	-0,5	0,7	1,1	1,1
Bouwnijverheid	6,1	8,1	6,3	7,5	9,9	9,2	6,6	6,8	8,5	7,3	6,9
Handel, horeca en reparatie	7,2	8,7	7,3	7,0	9,1	8,5	8,7	8,8	7,7	7,7	6,4
Handel en reparatie	7,4	8,9	7,5	7,2	9,2	8,5	8,8	9,0	8,0	7,5	6,5
Horeca	5,9	7,9	5,8	5,9	8,4	8,5	7,3	7,4	5,3	9,9	5,9
Vervoer, opslag en communicatie	5,9	7,8	5,1	6,4	8,1	7,9	8,0	7,3	9,3	8,5	7,8
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	5,5	7,1	4,8	5,8	7,9	7,4	7,3	6,1	6,9	5,9	6,0
Post en telecommunicatie	7,1	9,9	6,0	8,3	8,6	9,6	10,2	11,3	16,1	16,1	13,1
Financiële en zakelijke dienstverlening	9,5	9,6	9,1	8,9	10,0	9,9	9,7	9,1	9,0	10,1	8,5
Financiële instellingen	10,9	8,0	10,7	10,0	8,7	8,4	7,8	7,1	9,8	9,5	8,9
Verhuur van en handel in onroerend goed	6,9	8,4	5,1	7,8	9,2	8,9	6,0	9,0	6,1	7,8	8,6
Uitzendbureaus	4,9	7,5	3,9	4,1	6,6	8,6	7,6	6,8	4,8	3,8	1,2
Overige zakelijke dienstverlening	10,7	11,5	10,6	10,2	12,0	11,3	11,9	11,0	10,2	12,9	11,0
Overheid	6,4	4,7	6,6	6,7	4,3	5,1	4,0	5,2	5,8	6,6	7,1
Zorg en overige dienstverlening	6,3	7,0	6,2	6,2	6,9	6,7	7,1	7,3	7,5	8,6	8,8
Beloning van werknemers	6,5	7,4	6,4	6,5	7,6	7,4	7,2	7,3	7,3	7,5	7,0
Exploitatie-overschot (netto)	-0,3	6,4	-0,3	5,1	7,7	7,6	6,0	4,8	5,2	-1,5	-0,6
Afschrijvingen	7,6	8,3	7,6	7,6	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
Belastingen op productie en invoer minus subsidies	10,3	7,6	10,6	10,1	11,2	8,6	5,5	5,3	8,6	10,1	7,9
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	5,5	7,3	5,4	6,7	8,1	7,7	6,9	6,6	7,1	6,5	5,6

Table / Tabel 3.3.1

Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES (NACE)											
Agriculture, forestry and fishing	2,2	2,4	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Mining and quarrying	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Manufacturing	33,4	35,5	7,7	8,4	8,1	10,2	8,2	8,9	8,5	10,7	8,5
Manufacture of food products, beverages and tobacco	4,9	5,2	1,1	1,2	1,2	1,5	1,2	1,3	1,3	1,5	1,2
Manufacture of textile and leather products	0,8	0,8	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Manufacture of paper products; publishing and printing	4,3	4,6	1,0	1,1	1,0	1,3	1,1	1,1	1,1	1,4	1,1
Manufacture of petroleum products	0,4	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Manufacture of basic chemicals and man-made fibres	1,9	1,9	0,4	0,4	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5
Manufacture of chemical products	1,6	1,8	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4
Manufacture of rubber and plastic products	1,2	1,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Manufacture of basic metals and fabricated metal products	4,4	4,7	1,0	1,1	1,1	1,3	1,1	1,2	1,1	1,4	1,1
Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	3,2	3,4	0,7	0,8	0,8	1,0	0,8	0,9	0,8	1,0	0,8
Manufacture of electrical and optical equipment	3,7	3,9	0,8	1,0	0,9	1,1	0,9	1,1	0,9	1,2	0,9
Manufacture of transport equipment	2,1	2,2	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5
Other manufacturing	5,0	5,3	1,2	1,2	1,2	1,5	1,2	1,3	1,3	1,6	1,3
Electricity, gas and water supply	1,6	1,6	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4
Construction	13,3	14,4	3,3	3,3	3,2	4,2	3,5	3,5	3,5	4,5	3,8
Trade, hotels, restaurants and repair	29,8	32,5	7,0	7,4	7,4	9,3	7,6	8,1	8,0	10,0	8,1
Trade and repair	26,5	28,9	6,2	6,6	6,6	8,3	6,7	7,2	7,2	8,9	7,2
Hotels and restaurants	3,3	3,6	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,1	0,9
Transport, storage and communication	13,4	14,4	3,1	3,5	3,3	4,1	3,4	3,7	3,6	4,4	3,7
Transport and supporting transport activities	10,0	10,7	2,3	2,6	2,4	3,0	2,5	2,8	2,6	3,2	2,7
Post and telecommunications	3,4	3,7	0,8	0,8	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0	1,2	1,0
Financial and business service activities	41,3	45,2	9,7	10,6	10,5	12,6	10,6	11,5	11,4	13,9	11,5
Financial intermediation	11,7	12,7	2,7	3,0	3,0	3,5	3,0	3,2	3,3	3,9	3,2
Real estate activities	2,0	2,1	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,5
Activities of employment agencies	7,4	7,9	1,8	1,9	1,8	2,2	1,9	2,0	1,9	2,3	2,0
Other business service activities	20,2	22,5	4,7	5,2	5,2	6,3	5,3	5,8	5,7	7,1	5,9
Government	31,3	32,7	7,4	7,6	7,5	9,5	7,7	8,0	8,0	10,2	8,2
Care and other service activities	24,9	26,7	5,9	6,1	6,1	7,7	6,3	6,5	6,5	8,4	6,9
Compensation of employees	191,7	205,9	45,2	47,9	47,1	58,9	48,5	51,4	50,6	63,3	51,9
Operating surplus (net)	83,0	88,3	21,0	24,7	23,7	16,6	22,3	25,9	24,9	16,3	22,1
Consumption of fixed capital	57,0	61,8	14,3	14,5	15,2	15,4	15,5	15,7	16,4	16,6	16,8
Taxes on production and imports less subsidies	41,9	45,0	10,1	11,4	11,1	11,3	10,7	12,0	12,0	12,4	11,5
Domestic product (gross, market prices)	373,7	401,1	90,7	98,5	97,0	102,1	97,0	105,0	103,9	108,7	102,4

Tabel / Table 3.4.1
Banen en arbeidsvolume van werknemers naar bedrijfstakken
Jobs and labour input of employees by industry

	1999■	2000□	1999■	2000□					2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	<i>1 000 banen</i>										
BANEN VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	119	122	126	122	111	124	128	124	114	126	130
Delfstoffenwinning	9	9	9	8	9	9	9	8	8	8	8
Industrie	1 045	1 054	1 045	1 048	1 053	1 054	1 053	1 055	1 059	1 057	1 056
Energie- en waterleidingbedrijven	39	37	39	38	38	37	37	37	36	36	36
Bouwnijverheid	416	427	425	426	413	426	435	436	423	435	444
Handel, horeca en reparatie	1 469	1 525	1 474	1 488	1 510	1 521	1 528	1 541	1 562	1 569	1 565
Vervoer, opslag en communicatie	426	441	431	433	433	438	447	448	448	453	459
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 460	1 513	1 472	1 472	1 496	1 514	1 523	1 519	1 538	1 553	1 556
Overheid	890	905	888	894	902	903	903	912	922	927	929
Zorg en overige dienstverlening	1 226	1 260	1 232	1 234	1 243	1 256	1 268	1 274	1 291	1 312	1 323
Banen van werknemers	7 099	7 293	7 140	7 163	7 207	7 282	7 330	7 354	7 401	7 475	7 505
	<i>1 000 arbeidsjaren</i>										
ARBEIDSVOLUME VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	86	88	91	88	81	89	93	90	83	91	93
Delfstoffenwinning	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Industrie	932	939	931	931	938	941	938	937	943	943	940
Energie- en waterleidingbedrijven	36	35	36	35	35	35	34	34	33	33	33
Bouwnijverheid	396	406	405	404	392	405	414	413	401	413	421
Handel, horeca en reparatie	1 042	1 081	1 044	1 047	1 071	1 084	1 084	1 085	1 107	1 119	1 107
Vervoer, opslag en communicatie	359	371	362	364	364	369	375	376	376	380	386
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 153	1 199	1 161	1 164	1 186	1 201	1 205	1 206	1 221	1 233	1 231
Overheid	723	734	722	726	731	733	732	739	747	751	753
Zorg en overige dienstverlening	816	839	819	823	830	835	843	848	861	870	877
Arbeidsvolume van werknemers	5 550	5 700	5 578	5 590	5 636	5 700	5 726	5 737	5 781	5 842	5 849

Tabel / Table 4.1.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (volume-mutaties)
Final consumption, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
Goederen	4,9	3,3	4,3	4,0	5,4	1,9	2,8	3,2	-0,4	0,7	0,8
Voedings- en genotmiddelen	1,2	1,2	2,5	2,3	2,6	1,5	0,6	0,3	1,1	-2,0	-2,2
Voedingsmiddelen	0,7	1,5	2,2	1,4	3,4	0,8	1,4	0,5	1,4	-2,1	-3,1
Genotmiddelen	2,1	0,8	2,9	3,8	1,2	2,7	-0,7	0,0	0,5	-1,8	-0,7
Duurzame consumptiegoederen	8,3	5,4	5,2	6,4	8,0	2,0	4,9	6,6	-3,1	0,9	1,7
Kleding en schoeisel	4,5	4,2	-2,8	5,9	4,3	1,2	10,3	1,5	6,3	5,5	4,4
Vervoermiddelen en onderdelen	11,3	1,7	11,4	2,8	7,6	-4,5	-6,5	12,1	-20,7	-8,3	0,9
Woninginrichting en overige duurzame goederen	9,0	7,6	7,2	8,0	10,2	5,9	7,2	7,5	1,2	2,7	0,5
Overige goederen	3,5	2,1	4,9	2,1	4,0	2,1	1,7	0,9	2,0	3,2	2,2
Energie en water	-0,7	1,2	-0,8	-4,9	0,5	1,4	2,6	0,8	3,8	3,1	-0,4
Motorbrandstoffen en overige goederen	5,0	2,5	6,4	5,1	5,6	2,3	1,5	0,9	1,2	3,2	2,8
Diensten	3,3	3,6	3,3	3,4	3,8	4,4	3,3	2,8	2,6	2,7	2,1
Huisvesting	2,0	1,9	2,6	2,4	2,0	2,2	1,6	1,7	1,8	1,9	1,6
Horecadiensten	2,9	3,2	2,9	2,2	5,4	3,4	1,3	2,9	-0,4	-0,5	-3,3
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	4,5	3,1	4,9	4,0	3,2	3,0	2,3	4,0	2,5	1,9	2,4
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	15,9	13,2	14,6	15,2	14,9	15,7	12,9	9,7	10,2	9,3	8,2
Medische diensten en welzijnszorg	0,8	1,6	0,7	0,8	1,2	2,2	1,6	1,6	3,5	3,8	3,8
Financiële en zakelijke diensten	2,0	5,9	1,8	1,9	7,3	9,6	5,1	2,0	-1,1	-0,2	-2,8
Overige diensten	2,9	2,7	2,5	3,5	2,5	2,9	3,1	2,4	2,6	2,7	2,4
Individuele consumptie (binnenlands)	4,0	3,5	3,7	3,7	4,5	3,3	3,1	3,0	1,3	1,9	1,5
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	5,2	4,5	2,5	6,5	8,5	1,7	-2,9	11,7	1,8	4,0	-4,2
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	3,4	4,8	1,2	15,9	7,3	6,6	1,5	4,8	-7,0	-3,2	-5,9
1 (2+4) Individuele consumptie (nationaal)	4,0	3,5	3,7	3,5	4,5	3,2	2,9	3,2	1,5	2,1	1,6
2 (1-4) Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh)	4,5	3,8	4,2	3,8	5,2	3,4	3,1	3,4	1,1	1,7	1,0
3 (4+5) Consumptieve bestedingen door overheid	2,8	1,9	2,6	3,1	1,7	2,1	1,8	1,8	3,1	3,0	3,0
4 Individuele consumptie door overheid	2,1	2,2	1,9	2,0	1,7	2,4	2,3	2,5	3,5	3,5	3,8
5 Collectieve consumptie door overheid	3,5	1,5	3,5	4,2	1,6	1,8	1,3	1,1	2,7	2,4	2,1
6 (1+5 c.q. 2+3) Totale consumptieve bestedingen	3,9	3,2	3,7	3,6	4,1	3,0	2,7	2,9	1,7	2,1	1,6

Table / Tabel 4.2.1
Final consumption, original series (value changes)
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
%											
TYPE OF GOODS AND SERVICES											
Goods	6,3	6,2	6,3	5,6	7,8	4,7	5,3	7,0	4,3	6,5	5,8
Food, beverages and tobacco	2,6	2,7	3,7	3,4	3,0	2,5	2,1	3,1	6,3	6,0	5,5
Food	2,1	2,6	3,0	2,1	2,8	1,1	2,6	3,7	7,0	6,9	5,4
Confectionery, beverages and tobacco	3,5	2,8	4,8	5,4	3,3	4,7	1,3	2,0	5,2	4,5	5,6
Durable consumer goods	8,8	6,0	6,5	6,4	8,4	3,2	4,9	7,8	-1,1	4,4	5,3
Clothing and footwear	5,6	4,4	-0,2	5,2	3,9	3,0	8,8	2,4	7,0	8,1	7,4
Vehicles and parts	11,9	2,2	11,7	4,1	8,0	-3,8	-6,3	12,7	-19,1	-6,7	3,0
Home furnishing and other durable goods	9,2	8,6	8,0	7,9	10,9	6,9	7,9	9,0	4,2	7,5	5,1
Other goods	6,3	9,9	8,7	6,7	11,3	9,5	9,3	9,6	10,1	10,3	6,7
Energy and water	2,2	13,1	4,3	-2,6	9,0	11,5	16,5	16,6	20,2	15,6	11,4
Motor fuel and other goods	7,8	8,8	9,8	10,7	12,4	8,9	7,5	6,9	5,5	8,7	5,5
Services	6,4	7,1	6,3	6,9	7,2	7,8	7,1	6,3	6,7	7,0	6,6
Housing	5,4	4,9	5,5	5,3	5,2	5,2	4,5	4,5	4,7	4,9	4,7
Hotels and restaurants services	6,7	6,5	7,3	6,2	7,7	7,2	5,1	6,4	6,0	5,9	3,4
Recreational and cultural services	6,8	6,3	6,8	6,9	6,5	6,6	5,7	6,6	6,8	7,0	7,6
Transport and communication services	11,3	10,8	10,9	10,1	10,3	13,5	10,8	8,6	11,4	12,3	11,2
Medical services and welfare	5,9	6,9	5,4	6,8	6,5	7,6	7,3	6,1	8,9	9,3	9,1
Financial and business services	5,5	10,7	5,1	6,8	12,3	13,7	10,0	6,9	3,0	4,0	1,6
Other services	6,6	7,0	6,1	7,5	6,7	6,4	7,9	7,0	6,6	6,4	7,1
Actual individual final consumption (domestic)	6,4	6,7	6,3	6,3	7,5	6,5	6,3	6,6	5,7	6,8	6,2
Final consumption by resident households in the rest of the world	8,3	9,6	6,6	11,6	12,4	7,0	2,1	17,6	5,7	8,0	0,1
Minus: final consumption by non-residents in the Netherlands	6,1	8,1	3,9	19,3	9,4	10,7	6,1	7,1	-2,6	2,8	-0,7
1 (2+4) Actual individual final consumption (national)	6,5	6,8	6,3	6,2	7,6	6,4	6,2	6,9	5,8	6,9	6,2
2 (1-4) Final consumption expenditure by households incl. NPISH	6,5	6,6	6,5	6,1	7,8	6,2	5,8	6,8	5,3	6,7	5,7
3 (4+5) Final consumption expenditure by general government	6,6	6,3	6,1	7,1	6,3	6,6	6,5	6,0	7,9	7,8	7,9
4 Individual final consumption of general government	6,3	7,3	5,9	6,8	6,6	7,1	8,0	7,4	7,9	7,8	8,3
5 Collective final consumption of general government	7,0	5,3	6,4	7,4	5,9	6,0	4,8	4,4	7,9	7,7	7,5
6 (1+5 or 2+3) Final consumption expenditure (total)	6,5	6,5	6,3	6,4	7,3	6,3	6,0	6,6	6,1	7,0	6,4

Tabel / Table 4.3.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks
Final consumption, original series

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>											
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	98,2	104,2	23,9	26,0	25,2	26,0	25,2	27,8	26,3	27,7	26,6
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	27,4	28,1	6,8	7,3	6,6	7,1	6,9	7,5	7,0	7,5	7,3
Voedingsmiddelen	16,9	17,4	4,2	4,5	4,1	4,3	4,3	4,6	4,4	4,6	4,5
Genotmiddelen	10,4	10,7	2,6	2,8	2,5	2,7	2,6	2,9	2,6	2,9	2,8
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	43,2	45,8	10,5	11,3	11,0	11,7	11,0	12,2	10,8	12,2	11,6
Kleding en schoeisel	11,7	12,2	2,8	3,3	2,6	3,2	3,0	3,4	2,7	3,5	3,2
Vervoermiddelen en onderdelen	9,9	10,1	2,4	2,1	2,8	2,7	2,2	2,4	2,3	2,5	2,3
Woninginrichting en overige duurzame goederen	21,6	23,5	5,3	5,9	5,6	5,7	5,7	6,4	5,8	6,2	6,0
<i>Overige goederen</i>	27,6	30,3	6,6	7,4	7,7	7,3	7,2	8,1	8,5	8,1	7,7
Energie en water	7,0	7,9	1,3	2,0	2,4	1,6	1,5	2,4	2,9	1,9	1,7
Motorbrandstoffen en overige goederen	20,6	22,4	5,3	5,3	5,3	5,7	5,7	5,7	5,6	6,2	6,1
<i>Diensten</i>	131,4	140,7	33,0	33,4	33,9	35,9	35,3	35,5	36,2	38,4	37,6
Huisvesting	30,7	32,2	7,8	7,8	7,9	7,9	8,2	8,2	8,3	8,3	8,6
Horecadiensten	10,7	11,4	2,8	2,5	2,7	3,1	3,0	2,7	2,8	3,2	3,1
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	6,5	6,9	1,7	1,6	1,6	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8	2,0
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	11,5	12,8	3,1	3,0	2,9	3,2	3,4	3,3	3,2	3,6	3,8
Medische diensten en welzijnszorg	31,0	33,1	7,6	8,0	8,1	8,3	8,2	8,5	8,8	9,1	8,9
Financiële en zakelijke diensten	13,3	14,7	3,2	3,5	3,8	3,7	3,5	3,8	3,9	3,8	3,6
Overige diensten	27,6	29,6	6,7	6,8	7,0	8,1	7,2	7,3	7,4	8,6	7,7
Individuele consumptie (binnenlands)	229,5	244,9	56,9	59,4	59,2	62,0	60,5	63,3	62,5	66,2	64,3
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	7,9	8,7	2,0	2,1	1,8	2,4	2,1	2,4	1,9	2,6	2,1
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	5,3	5,7	1,6	1,4	1,3	1,2	1,7	1,5	1,3	1,2	1,7
1 (2+4) Individuele consumptie (nationaal)	232,2	247,9	57,3	60,0	59,7	63,1	60,9	64,2	63,2	67,5	64,7
2 (1-4) Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh)	187,4	199,9	46,3	48,8	48,2	50,5	49,0	52,1	50,8	53,9	51,8
3 (4+5) Consumptieve bestedingen door overheid	85,8	91,2	20,8	22,0	21,6	24,1	22,1	23,3	23,3	26,0	23,9
4 Individuele consumptie door overheid	44,8	48,0	11,0	11,2	11,4	12,6	11,9	12,1	12,4	13,6	12,9
5 Collectieve consumptie door overheid	41,0	43,2	9,8	10,8	10,2	11,5	10,2	11,2	11,0	12,4	11,0
6 (1+5 c.q. 2+3) Totale consumptieve bestedingen	273,2	291,1	67,1	70,8	69,8	74,7	71,1	75,4	74,1	79,9	75,7

Tabel / Table 5.1.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (volume-mutaties)
Fixed capital formation (gross), original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	2,0	0,1	-0,4	4,4	3,8	-0,3	0,2	-3,0	-3,4	-0,5	-0,8
Bedrijfsgebouwen	10,5	6,2	8,8	15,1	10,3	9,2	3,8	1,4	1,0	1,3	2,1
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10,2	6,9	11,2	11,6	22,1	13,2	-2,7	1,1	2,5	2,0	9,7
Vervoermiddelen	8,0	9,5	6,0	-6,5	3,1	8,1	6,2	20,1	-0,5	-5,8	-5,6
Machines en installaties	7,5	3,7	7,3	26,7	1,6	13,9	2,1	-2,0	-0,2	-10,1	-5,2
Computers	15,9	3,4	13,5	9,0	-12,3	20,2	5,9	2,2	-3,8	-2,3	-4,4
Overige materiële vaste activa	13,1	3,7	16,0	10,3	6,7	1,9	5,2	1,4	-2,0	1,9	-1,5
Immateriële vaste activa	8,7	5,9	9,5	4,4	5,9	5,5	6,6	5,9	1,9	4,0	3,9
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)	38,7	-20,1	325,0	-224,3	-7,1	-1,6	-87,3	128,3	-28,9	-3,3	-748,1
Overdrachtskosten op grond	7,4	-8,0	16,6	4,3	-12,2	-7,8	-8,0	-4,4	4,7	0,0	-3,2
Investeringen in vaste activa uit productie en invoer	7,7	4,0	7,2	9,5	5,0	7,2	2,0	1,7	-0,9	-1,9	-0,8
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	6,2	12,3	14,8	6,5	3,0	13,0	3,5	30,5	0,9	9,4	12,4
Investeringen in vaste activa (bruto)	7,8	3,8	7,0	9,5	5,1	7,1	2,0	1,1	-1,0	-2,2	-1,2
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	21,6	-5,0	23,1	21,1	0,7	-1,4	-8,8	-12,5	-6,2	-1,0	-14,5
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	-3,3	-0,2	-6,1	8,9	-4,8	13,5	-3,2	-6,2	-1,7	-13,5	-6,1
Handel, horeca en reparatie	13,8	3,5	14,4	13,1	4,6	5,0	1,9	2,5	-0,5	0,9	1,7
Vervoer, opslag en communicatie	32,0	14,0	31,8	26,9	13,5	12,9	12,7	16,4	3,6	-0,4	-4,5
Exploitatie van woningen	3,6	0,4	1,8	6,3	4,1	0,1	0,3	-2,7	-2,9	-0,2	-0,8
Overheid	10,2	3,4	10,9	9,8	8,9	6,4	-0,6	0,0	1,5	1,7	5,4
Overige diensten en n.e.g.	4,6	8,4	6,0	1,2	7,9	12,0	5,2	7,9	-0,7	0,9	3,3
Investeringen in vaste activa uit productie en invoer	7,7	4,0	7,2	9,5	5,0	7,2	2,0	1,7	-0,9	-1,9	-0,8
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	6,2	12,3	14,8	6,5	3,0	13,0	3,5	30,5	0,9	9,4	12,4
Investeringen in vaste activa (bruto)	7,8	3,8	7,0	9,5	5,1	7,1	2,0	1,1	-1,0	-2,2	-1,2

Table / Tabel 5.2.1
Fixed capital formation (gross), original series (value changes)
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
BY TYPE OF CAPITAL GOOD											
Dwellings	7,0	6,7	4,1	10,7	9,8	6,7	7,2	3,4	1,9	5,5	4,7
Non-residential buildings	14,1	11,1	12,3	19,6	15,1	14,5	8,3	6,4	8,4	8,5	9,1
Civil engineering works	12,5	11,8	15,3	13,8	28,4	18,7	1,2	5,4	5,0	5,9	14,9
Transport equipment	9,0	11,6	7,0	-5,9	5,2	8,0	8,7	23,6	1,2	-3,5	-3,8
Machinery and equipment	9,1	5,8	9,2	28,0	3,6	15,6	3,9	0,5	1,8	-8,5	-3,7
Computers	12,0	3,9	9,7	12,0	-14,5	19,5	7,3	5,3	-3,0	-4,6	-10,6
Other tangible fixed assets	13,9	5,6	16,7	10,9	8,3	3,6	7,0	3,8	0,9	4,3	0,9
Intangible fixed assets	11,3	8,6	12,3	9,0	8,7	8,6	9,6	7,6	4,2	6,7	6,3
Cultivated assets (e.g. trees and livestock)	37,5	-15,8	700,0	-241,9	-1,3	1,2	-76,5	96,7	-29,2	-8,6	-646,9
Transfer costs of ground	13,7	3,1	22,5	10,7	0,6	3,5	1,2	6,4	11,0	12,8	7,2
Fixed capital formation from production and imports	10,4	8,0	9,9	12,8	8,9	11,2	6,0	6,0	2,9	2,1	2,8
Minus: sales of used fixed capital goods	6,3	9,5	13,7	7,2	0,0	11,9	0,4	26,9	0,0	6,1	11,7
Fixed capital formation (gross)	10,5	8,0	9,8	13,0	9,1	11,2	6,1	5,5	3,0	2,0	2,6
BY ECONOMIC ACTIVITY OF DESTINATION											
Agriculture, forestry and fishing	23,9	-1,6	27,9	22,6	4,7	1,3	-6,1	-8,2	-4,3	0,2	-12,1
Industry (incl. energy and construction)	-1,8	2,1	-4,4	11,1	-2,6	16,1	-0,7	-4,0	0,7	-11,7	-3,9
Trade, hotels, restaurants and repair	15,3	6,3	16,0	15,6	6,6	8,0	4,6	6,0	2,3	3,5	4,0
Transport, storage and communication	34,4	16,8	34,9	29,5	16,1	14,6	15,4	20,4	5,8	3,0	-2,2
Operation of dwellings	8,7	7,0	6,3	12,7	10,2	7,2	7,2	3,8	3,4	7,2	6,0
Government	12,3	7,2	13,5	12,5	13,3	10,6	2,6	3,6	5,3	6,2	9,8
Other services and n.e.c.	5,8	11,7	7,5	3,1	11,0	15,0	8,6	11,8	2,4	3,4	5,3
Fixed capital formation from production and imports	10,4	8,0	9,9	12,8	8,9	11,2	6,0	6,0	2,9	2,1	2,8
Minus: sales of used fixed capital goods	6,3	9,5	13,7	7,2	0,0	11,9	0,4	26,9	0,0	6,1	11,7
Fixed capital formation (gross)	10,5	8,0	9,8	13,0	9,1	11,2	6,1	5,5	3,0	2,0	2,6

Tabel / Table 5.3.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks
Fixed capital formation (gross), original series

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>											
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	22,2	23,7	4,8	6,0	6,2	6,2	5,1	6,2	6,3	6,6	5,4
Bedrijfsgebouwen	13,3	14,8	2,8	3,6	3,7	4,2	3,1	3,8	4,0	4,5	3,3
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	8,9	10,0	2,4	2,7	2,2	2,5	2,4	2,9	2,3	2,6	2,8
Vervoermiddelen	9,4	10,5	2,1	2,5	2,5	2,5	2,3	3,1	2,6	2,5	2,2
Machines en installaties	15,7	16,6	3,7	4,5	3,8	4,5	3,9	4,5	3,8	4,1	3,7
Computers	4,2	4,3	1,0	1,1	0,9	1,2	1,0	1,2	0,9	1,1	0,9
Overige materiële vaste activa	5,0	5,3	1,2	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3
Immateriële vaste activa	6,0	6,5	1,5	1,7	1,5	1,6	1,6	1,8	1,6	1,7	1,7
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)	0,5	0,4	0,1	0,0	0,2	0,3	0,0	-0,1	0,1	0,2	-0,1
Overdrachtskosten op grond	1,2	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	86,4	93,3	19,8	23,7	22,6	24,6	21,0	25,1	23,3	25,1	21,6
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,2	2,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6
Investerings in vaste activa (bruto)	84,2	90,9	19,3	23,2	22,0	24,0	20,5	24,5	22,7	24,4	21,0
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	3,5	3,4	0,7	0,8	0,9	1,0	0,7	0,7	0,9	1,1	0,6
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	14,1	14,4	3,3	4,0	3,2	4,1	3,3	3,8	3,2	3,6	3,2
Handel, horeca en reparatie	6,9	7,4	1,6	1,9	1,8	1,9	1,6	2,0	1,9	2,0	1,7
Vervoer, opslag en communicatie	11,2	13,0	2,7	3,2	3,0	3,2	3,1	3,8	3,2	3,3	3,0
Exploitatie van woningen	23,7	25,3	5,1	6,4	6,6	6,7	5,5	6,6	6,8	7,1	5,8
Overheid	10,0	10,8	2,5	2,9	2,5	2,7	2,5	3,0	2,6	2,9	2,8
Overige diensten en n.e.g.	17,1	19,1	3,9	4,6	4,6	5,0	4,2	5,1	4,7	5,2	4,5
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	86,4	93,3	19,8	23,7	22,6	24,6	21,0	25,1	23,3	25,1	21,6
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	2,2	2,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6
Investerings in vaste activa (bruto)	84,2	90,9	19,3	23,2	22,0	24,0	20,5	24,5	22,7	24,4	21,0

Tabel / Table 6.1.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (volume-mutaties)
Imports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
PRODUCTGROEPEN (CPA '93)											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	4,9	2,9	2,6	6,7	5,1	4,9	-2,0	2,8	-0,6	-3,0	3,0
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	-2,3	4,7	-10,3	-2,6	-1,9	-2,3	9,7	14,1	9,5	5,7	6,9
Voedings- en genotmiddelen	7,3	5,0	7,0	8,2	5,7	8,8	4,9	1,0	6,5	4,7	5,9
Textiel, kleding, leder en lederwaren	2,7	5,7	0,1	1,5	4,6	3,5	4,0	11,4	0,3	3,6	0,2
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	5,7	0,7	5,4	11,8	1,7	1,9	3,0	-3,4	-2,6	-4,8	-1,2
Aardolie-producten, e.d.	-0,2	5,5	1,5	0,0	-18,0	31,4	11,3	-0,4	18,2	-6,2	-1,6
Chemische producten	3,7	12,7	2,6	12,8	13,5	13,3	16,9	7,5	4,7	6,7	-1,5
Rubber- en kunststofproducten	3,4	6,1	4,9	5,6	10,2	4,8	6,7	3,0	-2,9	-3,0	-4,9
Basismetalen en metaalproducten	0,3	7,0	1,4	8,1	9,7	10,9	4,5	3,0	5,4	1,9	2,1
Machines en apparaten n.e.g.	0,2	6,8	1,6	10,7	12,2	11,7	4,9	-0,3	6,2	5,2	3,8
Elektrotechnische machines en optische apparaten	15,4	19,7	19,8	16,7	18,1	23,8	17,3	19,8	16,5	3,4	0,7
Transportmiddelen	2,5	5,9	9,0	-7,7	13,1	3,9	-3,5	10,3	-4,1	9,5	7,4
Overige industriële producten	7,7	5,3	5,2	10,4	5,5	9,7	6,6	0,0	1,7	-1,9	-2,8
Overige producten	7,5	7,4	7,7	10,2	8,3	7,7	7,3	6,5	1,9	1,9	0,5
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	5,2	4,5	2,5	6,5	8,5	1,7	-2,9	11,7	1,9	4,1	-4,2
Cif/fob-correctie	5,9	9,1	5,6	5,8	1,6	12,6	7,1	14,8	15,7	3,3	3,3
Invoer van goederen en diensten (fob)	6,3	9,4	6,9	8,8	9,8	10,8	8,2	8,8	6,0	3,1	1,4
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	5,9	9,5	6,8	8,6	9,6	11,3	8,4	8,7	6,7	3,3	1,6
Cif/fob-correctie en herclassificatie	5,9	9,1	6,4	5,0	1,8	11,9	7,4	15,1	15,6	3,3	3,0
Invoer van goederen (fob)	5,9	9,5	6,8	8,7	9,9	11,3	8,4	8,4	6,3	3,3	1,6
Invoer van diensten (cif)	8,7	8,8	7,7	10,4	10,5	8,1	7,0	9,8	2,3	2,1	-0,2
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	5,2	4,5	2,5	6,5	8,5	1,7	-2,9	11,7	1,9	4,1	-4,2
Overige invoer van diensten	9,8	10,1	9,3	11,7	11,0	10,3	10,1	9,2	2,4	1,5	0,9
Cif/fob-herclassificatie	5,9	9,1	6,4	5,0	1,8	11,9	7,4	15,2	15,6	3,3	3,0
Invoer van diensten (fob)	8,2	8,9	7,5	9,5	9,1	8,6	7,0	10,7	4,4	2,3	0,3
Invoer van goederen en diensten (fob)	6,3	9,4	6,9	8,8	9,8	10,8	8,2	8,8	6,0	3,1	1,4

Table / Tabel 6.2.1
Imports of goods and services, original series (value changes)
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
GROUPS OF PRODUCTS (CPA '93)											
Products of agriculture, forestry and fishing	1,5	8,0	-0,7	4,5	5,4	7,5	3,9	15,3	1,2	-0,7	5,4
Crude petroleum, natural gas and other minerals	27,3	72,6	37,7	91,4	111,3	67,1	67,3	59,5	20,0	18,5	-0,3
Food products, beverages and tobacco products	3,8	8,9	3,5	8,9	7,8	12,6	10,1	5,5	9,1	8,3	6,7
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	2,9	9,5	0,7	3,2	6,7	6,6	7,9	17,7	4,4	7,2	1,6
Paper and products, printed matter and recorded media	5,4	12,9	5,4	15,6	11,7	14,5	16,9	9,1	5,6	-0,7	1,5
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	18,4	74,8	39,8	60,9	62,3	126,2	71,4	50,2	33,0	2,5	-12,2
Chemicals, chemical products and man-made fibres	1,1	22,7	0,8	14,6	20,4	24,6	28,9	17,5	10,8	9,2	-2,1
Rubber and plastic products	3,4	8,5	5,4	7,2	12,3	7,1	9,2	5,7	-0,3	-0,5	-3,0
Basic metals and metal products	-4,0	20,5	-2,3	9,4	20,6	25,2	19,5	16,9	10,5	2,1	0,0
Machinery and equipment n.e.c.	1,1	9,5	3,1	12,7	14,5	14,0	7,6	2,9	8,9	7,6	5,2
Electrical machinery and optical equipment	13,4	25,3	18,3	17,9	21,8	27,9	23,0	28,1	18,3	4,0	0,1
Transport equipment	3,9	8,4	11,2	-6,1	14,6	5,7	-0,6	14,0	-2,0	12,4	7,9
Other manufactured goods n.e.c.	8,1	8,2	6,3	11,1	8,7	12,1	10,1	2,7	4,1	-1,2	-1,6
Other products	8,6	11,7	9,6	12,7	12,2	11,8	11,1	11,5	4,8	5,0	3,3
Final consumption by resident households in the rest of the world	8,3	9,6	6,6	11,6	12,4	7,0	2,1	17,6	5,6	8,0	0,1
Cif/fob-reclassification	3,4	16,4	5,1	8,6	8,5	19,0	14,6	22,9	19,9	6,3	2,8
Imports of goods and services (fob)	6,9	18,9	9,2	14,2	18,9	20,1	17,9	18,8	9,8	6,1	1,2
GOODS AND SERVICES											
Imports of goods (cif)	6,3	20,2	9,1	14,4	20,0	21,8	19,4	19,6	10,5	6,2	0,9
Cif/fob-adjustment and reclassification	3,3	16,6	5,5	7,6	8,6	18,9	14,6	23,4	19,9	6,3	2,3
Imports of goods (fob)	6,5	20,3	9,2	14,7	20,5	21,9	19,5	19,4	10,2	6,2	0,8
Imports of services (cif)	10,1	12,3	9,7	13,2	13,0	11,6	10,4	14,3	5,5	5,7	3,1
Final consumption by resident households in the rest of the world	8,3	9,6	6,6	11,6	12,4	7,0	2,1	17,6	5,6	8,0	0,1
Other imports of services	10,7	13,2	10,7	13,7	13,2	13,2	13,0	13,3	5,5	4,9	4,0
Cif/fob-reclassification	3,3	16,6	5,6	7,6	8,6	18,9	14,6	23,4	19,9	6,3	2,3
Imports of services (fob)	9,0	13,0	9,0	12,2	12,3	12,7	11,1	15,8	7,8	5,8	3,0
Imports of goods and services (fob)	6,9	18,9	9,2	14,2	18,9	20,1	17,9	18,8	9,8	6,1	1,2

Tabel / Table 6.3.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks
Imports of goods and services, original series

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	<i>mld euro</i>										
PRODUCTGROEPEN (CPA '93)											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	9,2	9,9	2,0	2,2	2,8	2,4	2,1	2,6	2,8	2,4	2,2
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	9,9	17,0	2,7	3,2	3,7	3,8	4,5	5,0	4,5	4,5	4,4
Voedings- en genotmiddelen	12,7	13,8	3,1	3,5	3,2	3,5	3,4	3,7	3,5	3,8	3,7
Textiel, kleding, leder en lederwaren	9,8	10,7	2,7	2,2	2,8	2,3	2,9	2,6	3,0	2,5	3,0
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,0	6,8	1,5	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8
Aardolie-producten, e.d.	3,4	5,9	1,0	1,0	1,0	1,6	1,7	1,5	1,4	1,6	1,5
Chemische producten	19,9	24,5	4,8	5,4	5,7	6,2	6,2	6,4	6,3	6,8	6,1
Rubber- en kunststofproducten	5,1	5,6	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,3
Basismetalen en metaalproducten	11,8	14,2	2,9	3,2	3,4	3,7	3,4	3,7	3,7	3,7	3,4
Machines en apparaten n.e.g.	12,4	13,5	3,0	3,5	3,3	3,5	3,2	3,6	3,5	3,7	3,4
Elektrotechnische machines en optische apparaten	45,4	57,0	11,2	13,3	12,9	13,3	13,7	17,0	15,3	13,9	13,7
Transportmiddelen	16,5	17,9	4,0	4,1	4,5	4,6	4,0	4,7	4,4	5,2	4,3
Overige industriële producten	9,8	10,6	2,3	2,7	2,6	2,7	2,5	2,8	2,7	2,7	2,5
Overige producten	30,9	34,5	7,7	8,0	8,3	8,7	8,5	8,9	8,8	9,1	8,8
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	7,9	8,7	2,0	2,1	1,8	2,4	2,1	2,4	1,9	2,6	2,1
Cif/fob-correctie	-0,3	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Invoer van goederen en diensten (fob)	210,3	250,1	52,1	57,3	59,0	61,7	61,4	68,0	64,7	65,4	62,2
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	176,9	212,5	43,7	48,7	50,1	52,0	52,1	58,3	55,4	55,2	52,6
Cif/fob-correctie en herclassificatie	6,7	7,8	1,7	1,8	1,7	1,9	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0
Invoer van goederen (fob)	170,2	204,7	42,0	46,9	48,4	50,1	50,2	56,0	53,3	53,2	50,6
Invoer van diensten (cif)	33,8	38,0	8,5	8,6	8,9	9,8	9,4	9,9	9,4	10,3	9,7
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	7,9	8,7	2,0	2,1	1,8	2,4	2,1	2,4	1,9	2,6	2,1
Overige invoer van diensten	25,9	29,3	6,5	6,6	7,1	7,4	7,3	7,5	7,5	7,7	7,6
Cif/fob-herclassificatie	6,3	7,4	1,6	1,7	1,6	1,8	1,8	2,1	2,0	1,9	1,9
Invoer van diensten (fob)	40,2	45,4	10,1	10,4	10,6	11,6	11,2	12,0	11,4	12,2	11,6
Invoer van goederen en diensten (fob)	210,3	250,1	52,1	57,3	59,0	61,7	61,4	68,0	64,7	65,4	62,2

Tabel / Table 7.1.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (volume-mutaties)
Exports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●			
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	
	%											
PRODUCTGROEPEN (CPA '93)												
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	5,7	5,1	5,5	15,5	8,9	5,9	6,6	-1,2	-4,6	-2,0	3,4	
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	-2,0	5,4	-12,7	-13,4	7,3	7,3	14,6	-2,9	2,8	23,5	22,8	
Voedings- en genotmiddelen	3,0	3,0	1,7	4,2	7,5	-1,0	2,4	3,4	-0,3	-1,2	1,8	
Textiel, kleding, leder en lederwaren	-0,3	6,4	-3,8	0,6	6,5	5,9	6,4	6,9	3,8	10,4	-2,8	
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	3,2	-0,8	2,3	8,9	2,6	1,7	3,6	-9,5	-3,6	-6,2	-6,0	
Aardolie-producten, e.d.	-5,8	3,2	-1,7	-24,9	-16,3	11,6	9,9	11,1	7,0	5,5	-3,9	
Chemische producten	4,8	11,2	4,4	12,8	11,5	9,8	13,2	10,3	4,6	8,6	1,8	
Rubber- en kunststofproducten	2,7	6,3	2,5	7,1	10,3	5,1	7,2	3,0	-4,7	-2,8	-5,7	
Basismetalen en metaalproducten	0,5	5,0	-1,5	2,7	5,9	6,2	3,6	4,3	2,9	5,3	5,5	
Machines en apparaten n.e.g.	1,3	12,5	-3,6	8,1	14,0	11,3	12,9	12,0	9,2	8,7	2,3	
Elektrotechnische machines en optische apparaten	13,7	23,1	17,3	12,0	22,4	25,6	20,7	23,5	17,9	3,2	-1,6	
Transportmiddelen	4,2	6,7	-3,4	6,9	6,4	-2,8	13,8	10,6	0,9	14,5	2,4	
Overige industriële producten	4,6	3,7	3,7	3,3	7,7	5,1	2,8	-0,5	2,1	-2,9	-4,9	
Vervoer en communicatie	9,6	6,0	9,0	11,4	5,6	6,3	5,7	6,4	3,0	1,8	1,3	
Financiële en zakelijke diensten	11,9	11,8	11,5	13,0	12,1	11,8	12,1	11,3	2,3	2,4	1,1	
Overige producten	-4,6	-4,1	-6,4	-0,5	-2,6	-4,2	-3,6	-5,6	2,6	4,4	1,6	
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	3,4	4,8	1,2	15,9	7,3	6,6	1,5	4,8	-7,0	-3,2	-6,0	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	-4,0	0,2	-8,9	25,3	-21,2	15,0	12,9	-1,5	9,1	-3,4	4,8	
Cif/fob-correctie	5,9	9,1	5,6	5,8	1,6	12,6	7,1	14,8	15,7	3,3	3,3	
Uitvoer van goederen en diensten	5,4	9,5	4,6	7,4	9,7	9,1	10,0	9,3	5,2	4,0	0,4	
GOEDEREN EN DIENSTEN												
Uitvoer van goederen	4,8	10,0	4,0	6,7	10,2	9,4	10,8	9,8	5,9	4,5	0,6	
Uitvoer van goederen uit productie	3,0	5,5	1,5	5,9	7,0	2,6	6,3	6,1	1,4	3,3	0,0	
Wederuitvoer	7,7	17,0	8,2	7,8	15,3	20,1	17,4	15,3	12,7	6,2	1,3	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	-4,0	0,1	-8,9	25,3	-21,2	15,0	12,9	-1,8	9,1	-3,4	4,8	
Uitvoer van diensten	8,1	7,2	7,0	10,7	7,4	8,1	6,5	6,6	1,7	1,5	-0,2	
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	3,4	4,8	1,2	15,9	7,3	6,6	1,5	4,8	-7,0	-3,2	-6,0	
Overige uitvoer van diensten	8,8	7,5	8,1	9,9	7,4	8,4	7,3	7,0	3,0	2,0	0,8	
Cif/fob-correctie	5,9	9,1	5,6	5,8	1,6	12,6	7,1	14,8	15,7	3,3	3,3	
Uitvoer van goederen en diensten	5,4	9,5	4,6	7,4	9,7	9,1	10,0	9,3	5,2	4,0	0,4	

Table / Tabel 7.2.1

Exports of goods and services, original series (value changes)

Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (waarde-mutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
GROUPS OF PRODUCTS (CPA '93)											
Products of agriculture, forestry and fishing	2,2	11,7	5,2	6,1	11,5	9,1	14,7	11,7	3,1	3,1	8,0
Crude petroleum, natural gas and other minerals	-13,2	50,2	-22,5	-0,5	41,1	52,8	69,8	47,9	62,7	63,1	33,6
Food products, beverages and tobacco products	0,1	7,6	-0,2	1,1	8,0	2,9	7,7	11,7	6,2	5,0	6,3
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	-0,2	9,0	-3,6	2,0	8,1	8,0	9,1	10,6	7,1	13,8	-1,3
Paper and-products, printed matter and recorded media	2,4	11,6	1,8	12,1	12,3	14,4	18,8	2,6	4,6	-1,9	-4,9
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	21,6	88,7	52,1	46,3	93,8	115,9	82,4	72,1	19,3	16,0	-13,0
Chemicals, chemical products and man-made fibres	1,7	24,7	2,6	17,6	23,4	25,5	28,0	22,3	11,1	10,5	-1,4
Rubber and plastic products	2,9	10,0	2,7	9,1	12,9	9,3	11,3	6,6	-1,7	-0,4	-3,6
Basic metals and metal products	-4,1	19,0	-4,9	6,3	17,1	22,0	18,5	18,3	7,3	3,5	0,2
Machinery and equipment n.e.c.	2,2	14,8	-2,6	9,5	15,7	13,1	15,7	14,9	12,0	11,0	3,9
Electrical machinery and optical equipment	12,6	28,8	16,7	13,7	26,4	30,0	26,6	31,5	19,4	3,5	-2,4
Transport equipment	5,0	8,5	-1,8	10,0	9,3	-0,7	14,6	11,8	1,1	16,2	2,5
Other manufactured goods n.e.c.	5,2	6,3	4,9	3,7	9,8	7,2	6,1	2,7	6,4	-0,3	-1,6
Transport and communication services	6,9	10,9	7,6	7,8	7,2	8,9	11,3	16,0	8,5	8,2	1,6
Financial and business services	14,7	15,3	14,2	15,9	15,1	15,6	15,3	15,2	7,0	5,8	6,1
Other products	-3,0	-0,7	-4,7	1,3	0,6	-0,8	-0,4	-2,2	3,5	5,6	2,8
Final consumption by non-residents in the Netherlands	6,1	8,1	3,9	19,3	9,4	10,7	6,1	7,1	-2,6	2,8	-0,7
Exports of used fixed capital goods	-3,8	0,0	-8,5	25,7	-21,4	15,0	12,9	-1,8	9,1	-3,4	4,8
Cif/fob-adjustment	3,4	16,4	5,1	8,6	8,5	19,0	14,6	22,9	19,9	6,3	2,8
Exports of goods and services	4,8	19,2	5,7	10,6	18,0	18,6	20,1	19,9	11,1	7,7	0,6
GOODS AND SERVICES											
Exports of goods	4,0	20,9	5,1	10,5	19,8	20,2	22,3	21,5	12,1	8,0	0,2
Exports of goods from production	2,2	18,2	3,1	10,4	19,0	15,4	19,7	18,9	9,5	7,8	-0,4
Re-exports	6,9	25,2	8,4	10,6	21,4	27,7	26,2	25,4	16,0	8,3	1,0
Exports of used fixed capital goods	-3,8	0,0	-8,5	25,7	-21,4	15,0	12,9	-1,8	9,1	-3,4	4,8
Exports of services	8,8	11,0	8,2	11,3	9,8	11,4	10,7	12,2	6,2	6,0	2,7
Final consumption by non-residents	6,1	8,1	3,9	19,3	9,4	10,7	6,1	7,1	-2,6	2,8	-0,7
Other exports of services	9,2	11,5	9,0	10,1	9,9	11,6	11,6	13,1	7,6	6,4	3,3
Cif/fob-adjustment	3,4	16,4	5,1	8,6	8,5	19,0	14,6	22,9	19,9	6,3	2,8
Exports of goods and services	4,8	19,2	5,7	10,6	18,0	18,6	20,1	19,9	11,1	7,7	0,6

Tabel / Table 7.3.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks
Exports of goods and services, original series

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN (CPA '93)											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	12,8	14,3	3,0	3,2	3,7	3,6	3,5	3,5	3,8	3,7	3,8
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	3,5	5,3	0,6	1,2	1,5	1,0	0,9	1,8	2,5	1,7	1,3
Voedings- en genotmiddelen	26,7	28,7	6,6	6,9	6,9	6,9	7,1	7,7	7,4	7,3	7,6
Textiel, kleding, leder en lederwaren	6,7	7,3	1,7	1,7	1,9	1,6	1,9	1,9	2,0	1,8	1,9
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	5,3	5,9	1,3	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4
Aardolie-producten, e.d.	8,0	15,1	2,4	2,4	3,0	3,7	4,4	4,0	3,6	4,2	3,8
Chemische producten	28,6	35,6	7,0	7,8	8,3	8,9	9,0	9,5	9,2	9,8	8,8
Rubber- en kunststofproducten	5,1	5,6	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3
Basismetalen en metaalproducten	11,0	13,1	2,7	2,9	3,1	3,3	3,2	3,5	3,3	3,5	3,2
Machines en apparaten n.e.g.	11,3	13,0	2,7	3,2	3,0	3,3	3,1	3,7	3,4	3,6	3,2
Elektrotechnische machines en optische apparaten	44,5	57,3	10,9	13,0	13,0	13,5	13,8	17,0	15,5	14,0	13,5
Transportmiddelen	11,3	12,2	2,5	3,0	3,0	2,9	2,9	3,4	3,1	3,4	3,0
Overige industriële producten	5,9	6,3	1,4	1,6	1,5	1,6	1,5	1,7	1,6	1,6	1,5
Vervoer en communicatie	15,4	17,0	4,0	3,8	3,9	4,3	4,4	4,4	4,3	4,6	4,5
Financiële en zakelijke diensten	15,1	17,4	3,5	3,8	4,4	4,4	4,1	4,4	4,7	4,7	4,3
Overige producten	9,8	9,7	2,3	2,6	2,4	2,5	2,3	2,6	2,5	2,6	2,4
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	5,3	5,7	1,6	1,4	1,3	1,2	1,7	1,5	1,3	1,2	1,7
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,6	0,6	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2
Cif/fob-correctie	-0,3	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Uitvoer van goederen en diensten	226,3	269,6	55,5	61,3	63,9	65,6	66,6	73,5	71,0	70,6	67,1
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Uitvoer van goederen	185,3	224,1	45,1	50,9	52,9	54,2	55,1	61,8	59,3	58,6	55,3
Uitvoer van goederen uit productie	110,8	131,1	27,0	30,1	31,2	31,7	32,3	35,8	34,2	34,2	32,2
Wederuitvoer	73,9	92,5	18,0	20,6	21,5	22,4	22,7	25,9	25,0	24,2	22,9
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,6	0,6	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2
Uitvoer van diensten	41,0	45,5	10,4	10,4	11,0	11,4	11,5	11,7	11,7	12,1	11,8
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	5,3	5,7	1,6	1,4	1,3	1,2	1,7	1,5	1,3	1,2	1,7
Overige uitvoer van diensten	36,1	40,2	8,9	9,1	9,7	10,3	9,9	10,3	10,5	10,9	10,3
Cif/fob-correctie	-0,3	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Uitvoer van goederen en diensten	226,3	269,6	55,5	61,3	63,9	65,6	66,6	73,5	71,0	70,6	67,1

Tabel / Table 8.1.1

Binnenlands product, nationaal product en nationaal inkomen, oorspronkelijke reeks (volume-mutaties)*Domestic product, national product and national income, original series (volume changes)*

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	3,7	3,5	3,7	4,8	4,7	4,0	3,1	2,2	1,4	1,4	0,8
Nationaal product (bruto, marktprijzen)	5,8	4,0	6,0	5,9	5,3	4,9	2,3	3,3	-1,2	-0,9	4,8
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	5,1	4,0	5,3	4,7	4,9	5,1	2,4	3,6	0,1	-0,5	5,1

Table / Tabel 8.2.1

Domestic product, national product and national income, original series (value changes)*Binnenlands product, nationaal product en nationaal inkomen, oorspronkelijke reeks (waarde-mutaties)*

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
	%										
Domestic product (gross, market prices)	5,5	7,3	5,4	6,7	8,1	7,7	6,9	6,6	7,1	6,5	5,6
National product (gross, market prices)	7,7	7,9	7,7	7,9	8,8	8,6	6,2	7,8	4,4	4,0	9,8
National income (gross, market prices)	7,7	7,9	7,7	7,9	8,8	8,6	6,2	7,8	4,4	4,0	9,8

Tabel / Table 8.3.1

Binnenlands product, nationaal inkomen en lopende transacties met het buitenland, oorspronkelijke reeks*Domestic product, national income and current transactions of the Netherlands with the rest of the world, original series*

	1999■	2000□	1999■		2000□				2001●		
			III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
<i>mld euro</i>											
INKOMEN, BESTEDINGEN EN NATIONAAL INKOMENSOVERSCHOT											
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	373,7	401,1	90,7	98,5	97,0	102,1	97,0	105,0	103,9	108,7	102,4
<i>Domestic product (gross, market prices)</i>											
Uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	45,9	52,9	10,4	10,8	10,9	14,9	12,9	14,2	11,4	15,0	14,2
<i>Primary income received from the rest of the world</i>											
Af: aan het buitenland betaalde primaire inkomens	44,4	49,4	9,8	10,6	9,8	13,8	13,0	12,8	12,9	16,4	10,2
<i>Minus: primary income paid to the rest of the world</i>											
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	375,2	404,7	91,3	98,7	98,1	103,2	96,9	106,4	102,4	107,3	106,4
<i>National income (gross, market prices)</i>											
Uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	4,5	5,1	0,9	1,0	1,4	1,4	1,1	1,3	1,6	1,2	1,3
<i>Current transfers received from the rest of the world</i>											
Af: aan het buitenland betaalde inkomensoverdrachten	6,8	8,0	1,5	2,0	1,9	1,7	1,8	2,7	2,0	2,0	2,0
<i>Minus: current transfers paid to the rest of the world</i>											
Beschikbaar nationaal inkomen (bruto)	372,9	401,7	90,7	97,7	97,6	102,9	96,2	105,0	102,0	106,5	105,8
<i>Disposable national income (gross)</i>											
Af: consumptieve bestedingen	273,2	291,1	67,1	70,8	69,8	74,7	71,1	75,4	74,1	79,9	75,7
<i>Minus: final consumption expenditure</i>											
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland)	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Adjustment for net equity in pension funds reserve (surplus of the nation)</i>											
Nationale besparingen (bruto)	99,9	110,8	23,6	26,9	27,8	28,2	25,2	29,6	27,9	26,7	30,1
<i>National saving (gross)</i>											
Af: investeringen (bruto, incl. veranderingen in voorraden)	84,5	90,5	20,2	23,6	22,3	23,5	20,6	24,1	23,5	23,6	21,8
<i>Minus: capital formation (gross, incl. change in inventories)</i>											
Nationaal inkomensoverschot											
(= Saldo lopende transacties met het buitenland)	15,3	20,4	3,4	3,3	5,5	4,7	4,5	5,6	4,4	3,1	8,3
<i>Surplus of the nation on current transactions</i>											
LOPENDE TRANSACTIES VAN NEDERLAND MET HET BUITENLAND											
Uitvoeroverschot van goederen	15,1	19,4	3,1	4,0	4,5	4,1	4,9	5,8	6,0	5,3	4,6
<i>Net exports of goods</i>											
Uitvoeroverschot van diensten	0,9	0,2	0,3	0,0	0,4	-0,2	0,3	-0,3	0,2	-0,1	0,3
<i>Net exports of services</i>											
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	1,5	3,6	0,6	0,2	1,1	1,1	-0,1	1,4	-1,5	-1,4	4,0
<i>Net primary income received from the rest of the world</i>											
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	-2,3	-2,9	-0,6	-1,0	-0,5	-0,4	-0,7	-1,4	-0,4	-0,8	-0,6
<i>Net current transfers received from the rest of the world</i>											
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland)	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Adjustment for net equity in pension funds reserve (surplus of the nation)</i>											
Saldo lopende transacties met het buitenland											
(= Nationaal inkomensoverschot)	15,3	20,4	3,4	3,3	5,5	4,7	4,5	5,6	4,4	3,1	8,3
<i>Surplus of the nation on current transactions</i>											

Begrippenlijst

Afschrijvingen: de berekende waardevermindering van machines, gebouwen en andere vaste activa die worden ingezet in het productieproces, voorzover die vermindering het gevolg is van normale technische slijtage, economische veroudering of verzekerbare schade.

Basisprijzen: de waardering van de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen basisprijzen gaat uit van de prijs die de producent uiteindelijk overhoudt, dus exclusief handels- en vervoersmarges en exclusief het saldo van product-gebonden belastingen en subsidies.

Besparingen: het deel van het beschikbaar nationaal inkomen dat niet gebruikt wordt voor consumptie.

Binnenlands product: het totale inkomen dat door middel van productie in Nederland is gevormd. Het is daarmee gelijk aan de som van de toegevoegde waarden van alle bedrijfstakken. Wordt meestal bruto gebruikt.

Bruto: inclusief afschrijvingen.

Consumptieve bestedingen: de goederen en diensten die gebruikt worden voor rechtstreekse bevrediging van individuele of collectieve behoeften.

Economische groei: de procentuele volumegroei van de toegevoegde waarde ofwel het bruto binnenlands product tegen marktprijzen in een bepaalde periode.

Exploitatie-overschot: het deel van de toegevoegde waarde tegen factorkosten dat resteert na de beloning van werknemers. Bij vennootschappen kan het worden opgevat als beloning voor de inzet van kapitaal in het productieproces. In het geval van zelfstandigen bevat het daarnaast een beloning voor de ingezette arbeid van zelfstandigen en eventueel hun meewerkende gezinsleden.

Finale bestedingen: de waarde van de geproduceerde eindproducten, dat wil zeggen de goederen en diensten die in dezelfde periode niet (geheel) in het Nederlandse productieproces worden gebruikt. Deze bestaan uit uitvoer, consumptieve bestedingen en investeringen.

Intermediair verbruik: de goederen en diensten die in het productieproces worden gebruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten.

Investerings: de finale bestedingen die bestemd zijn voor gebruik in een Nederlands productieproces, maar die in de betreffende periode niet of slechts voor een deel daadwerkelijk zijn verbruikt.

Marktprijzen: wordt vooral gebruikt als waardering voor de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen marktprijzen is gelijk aan die tegen factorkosten verhoogd met de belastingen op productie en invoer en verlaagd met de subsidies op productie en afschrijvingen

Invoer: bestaat uit de goederen en diensten die door het buitenland aan ingezetenen zijn verkocht.

Nationaal inkomen: alle inkomens die Nederlandse ingezetenen ontvangen op grond van hun deelname aan een (binnen- of buitenlands) productieproces, dan wel op grond van hun bezit van vermogenstitels, obligaties, leningen en spaartegoeden. Is gelijk aan de som van de primaire inkomens en gelijk aan het binnenlands product plus de per saldo uit het buitenland ontvangen lonen, rente, dividenden en dergelijke.

Main concepts

Consumption of fixed capital: the calculated depreciation of machinery, buildings and other fixed assets that are used in the production process, in as far as this reduction in value is caused by normal technical and economic ageing and insurable accidental damage.

Basic prices: Valuation of value added at basic prices excludes trade and transport margins as well as net taxes and subsidies on production.

Saving: the part of disposable national income that is used for consumption.

Domestic product: the total income generated through production in the Netherlands. It is equal to the sum of value added in all branches of industry. Is usually used gross.

Gross: including consumption of fixed capital.

Consumption: the goods and services used for direct satisfaction of individual or collective needs.

Economic growth: the percentage volume growth of value added, or gross domestic product at market prices over a certain period.

Operating surplus: the part of value added at factor costs that remains after deducting the compensation of employees. For corporations it can be regarded as compensation for the use of capital in the production process. In the case of family enterprises it also contains compensation for work by the owners and their family members.

Final demand: the value of produced final products, which is to say the goods and services that in the considered period are not (completely) used in the Dutch production process. It consists of exports, consumption and investment.

Intermediary use: the goods and services that are used in the production process for further processing or the production of other goods and services.

Fixed capital formation: the final demand which is put in a Dutch production process, but is not or only partly used up in the considered period.

Market prices: is used to value value added and domestic product. Valuation at market prices equals that at factor costs plus taxes on production and imports minus subsidies on production and imports.

Imports: consist of the goods and services sold to residents by the rest of the world.

National income: the income received by Dutch residents because of their participation in a (Dutch or foreign) production process, or because of their possession of property, bonds, loans and savings accounts. Equals the sum of primary income as well as domestic product plus the wages, interest, dividends and the like received on balance from the rest of the world.

Nationaal product: de totale toegevoegde waarde die in Nederland wordt voortgebracht, plus de per saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens. De reële verandering ervan is exclusief de invloed van de ruilvoetverandering, dit in tegenstelling tot de reële verandering van het nationaal inkomen.

Netto: exclusief afschrijvingen.

Ruilvoetverandering: een indexcijfer dat de verhouding weergeeft tussen de gemiddelde ontwikkeling van de uitvoerprijzen en van de invoerprijzen. Als het prijspeil van de uitvoer sneller stijgt dan dat van de invoer, is sprake van een ruilvoetverbetering.

Saldo lopende transacties met het buitenland: het geld dat een land per saldo aan goederen-, diensten- en inkomstentransacties uit het buitenland ontvangt of daaraan moet betalen.

Toegerekende bankdiensten (rentemarge): de impliciete beloning voor banken die ontstaat uit het verschil tussen de rente, dividenden en dergelijke die banken ontvangen op uitgezette middelen en de rente die ze betalen voor het gebruik van aangetrokken middelen. Deze toegerekende bankdiensten moeten worden afgetrokken van de toegevoegde waarde van de andere bedrijfstakken, teneinde een dubbeltelling in het BBP te voorkomen (de 'correctie verbruik toegerekende bankdiensten').

Vaste activa: productiemiddelen die langer dan één jaar meegaan en die een behoorlijke waarde vertegenwoordigen. Omvat materiële activa en immateriële activa. De aankopen en het zelf bouwen ervan behoren tot de investeringen. De waardevermindering komt tot uitdrukking in de afschrijvingen.

Wederuitvoer: de goederenstroom die, op weg van het ene land naar het andere, door Nederland heen vervoerd wordt en daarbij (tijdelijk) eigendom wordt van een ingezetene, zonder dat hier een industriële bewerking plaatsvindt. Dit betreft onder andere goederen die door Nederlandse distributiecentra worden ingeklaard en uitgeleverd aan andere landen. Maakt deel uit van de invoer en de uitvoer.

National product: the value added generated in the Netherlands, plus the primary income received on balance from the rest of the world. The changes in real terms are exclusive of changes in the terms of trade, in contrary to the changes in real terms of national income.

Net: excluding consumption of fixed capital.

Changes in the terms of trade: an index that expresses the ratio between the average change in exports prices and the average change in imports prices. If the level of exports prices rises faster than that of imports prices, the terms of trade improve.

Surplus of the nation on current transactions: the money from goods, services and income transactions that a nation on balance receives from or has to pay to the rest of the world.

Imputed bank services: the implicit compensation for banks that stems from the difference between the interest, dividends, etcetera that banks receive on money put out and the interest they pay for the use of deposited means. The imputed bank services have to be subtracted from the value added of the other economic activities, in order to prevent double counting in calculating GDP (the correction item 'consumption of imputed bank services').

Fixed assets: means of production in use for more than one year with a substantial value. Comprise tangible as well as intangible assets. The purchase and own-account construction of them are part of investment. The depreciation is expressed in the consumption of fixed capital.

Re-exports: the goods that, on their way from one country to another, are transported through the Netherlands and (temporarily) become property of a Dutch resident, but do not undergo industrial processing. This includes goods that Dutch distribution centres clear through customs and expedite to other countries. Re-exports are part of exports and of imports.

Verwante publicaties

De gegevens uit de Kwartaalrekeningen zijn beschikbaar in de gratis toegankelijke database StatLine van het CBS op Internet: www.cbs.nl. Hierin staan uiteraard ook cijfers uit tal van andere CBS-statistieken. Verder zijn op de website onder andere de conjunctuurpersberichten van het CBS te vinden en het wekelijkse webmagazine. Actuele gegevens over de conjunctuur zijn daarnaast beschikbaar op Teletekst, Conjunctuurpagina 506, Nieuwspagina 507.

Nationale rekeningen 2000	€ 38,57
De Nederlandse economie 2000	€ 12,93
Conjunctuurbericht, maandelijks bijlage bij het Statistisch bulletin	
Abonnement Statistisch bulletin	€ 70,50